

raporttiluonnos 5.6.2023

Maria Silväst

LAHDEN KULTTUURIMAISEMAT

selvitys paikallisesti arvokkaista
kulttuurimaisemista

Lahti

Maria Silvast

LAHDEN KULTTUURIMAISEMAT

selvitys paikallisesti arvokkaista
kulttuurimaisemista

raporttiluonnos 5.6.2023

SISÄLLYS

ALKUSANAT.....	4	VANHAT VIJELYMAISEMAT JA PIHAPIIRIT	
Luonnosversio.....	4	24 Porvoonjoen viljelymaisema.....	64
MAISEMA KÄSITTEENÄ.....	6	25 Miekkiön viljelymaisema.....	64
Kulttuurimaisema.....	8	26 Renkomäen viljelymaisema.....	65
MAISEMANSUOJELU.....	10	27 Riiki - Konnilan viljelymaisema.....	66
Lainsäädäntö.....	10	28 Pihtilänmäen viljelymaisema.....	67
Valtakunnallisesti arvokkaat		29 Montarin viljelymaisema.....	68
maisema-alueet.....	12	30 Holman viljelymaisema.....	69
Muut arvokkaat maisemat.....	12	31 Enonsaaren ranta ja pihapiiri.....	70
MAISEMAN ARVOTTAMINEN.....	14	32 Viuhan vanha pihapiiri.....	71
Arviointikriteerit.....	14	33 Tornatorin vanha pihapiiri.....	72
Arvoa heikentävät tekijät.....	15	34 Yli-Marolan pihapiiri.....	73
LAHTELAINEN MAISEMA.....	16	35 Joutsaari.....	74
Maisemarakenne.....	16	36 Karistonmäen viljelymaisema.....	75
Maiseman historia.....	18	37 Niemelänniemen viljelymaisema.....	76
Maisematyypit.....	20	38 Jokelan ja Rehtilän pihapiirit.....	77
Maisema-arvot kaavoituksessa.....	26	39 Lehmuksen viljelymaisema.....	78
Selvitykset ja		40 Ohrapään viljelymaisema.....	78
kyselyt.....	29	41 Evatun viljelymaisema.....	80
KULTTUURIMAISEMAKOHTEET.....	30	42 Holmin viljelymaisema.....	80
Työmenetelmät.....	30	43 Salajoen ympäristö.....	81
Luokittelu.....	31	44 Vehkosillan viljelymaisema.....	82
Ulkopuoliset		45 Oulajan viljelymaisema.....	83
kohteet.....	31	46 Kumian viljelymaisema.....	84
KYLIEN KULTTUURIMAISEMAKOKONAISUUDET		47 Kumian mylly ympäristöineen.....	84
1 Ylä-Okeroisten kulttuurimaisema.....	34	48 Linnakallion viljelymaisema.....	86
2 Ala-Okeroisten kulttuurimaisema.....	34	49 Oson viljelymaisema.....	86
3 Renkomäen kylän kulttuurimaisema.....	36	50 Torakallion viljelymaisema.....	88
4 Lankilan kulttuurimaisema.....	37	51 Savion viljelymaisema.....	89
5 Ämmälän kulttuurimaisema.....	38	PERINNEYMPÄRISTÖT	
6 Hokkaran kulttuurimaisema.....	40	52 Tapanilan perinneympäristö.....	92
7 Pensuon kulttuurimaisema.....	40	53 Niemenmäen perinneketo.....	93
8 Haravakylän kulttuurimaisema.....	42	54 Ristolän perinnelaidun.....	94
9 Notkon kulttuurimaisema.....	42	55 Tarolan perinneympäristö.....	95
10 Orrilan kulttuurimaisema.....	44	56 Jussilan perinneympäristö.....	96
11 Koiskalan kulttuurimaisema.....	46	57 Ämmälän perinneympäristö.....	96
12 Nastolan kirkonkylän		58 Joutjärven perinneympäristö.....	97
kulttuurimaisema.....	48	59 Latomäen perinneympäristö.....	97
13 Seestan kulttuurimaisema.....	49	60 Riikin perinnelaidun.....	98
14 Vanajanraitin kulttuurimaisema.....	50	61 Vanhankartanonmäen perinneympäristö.....	99
15 Pyhäntaan kulttuurimaisema.....	50	62 Myllymäen perinneympäristö.....	100
16 Ruuhijärven kulttuurimaisema.....	52	63 Koiskalan perinneympäristö.....	100
17 Järvisten kulttuurimaisema.....	54	64 Takkulan perinneympäristö.....	101
18 Metsäkylän kulttuurimaisema, itä.....	55	65 Paakkolanmäen perinnelaidun.....	102
19 Metsäkylän kulttuurimaisema, länsi.....	55	66 Seestan kartanon perinneympäristö.....	103
20 Immilän kulttuurimaisema.....	56	67 Seestan kartanon perinneympäristö.....	103
21 Arrajoen kulttuurimaisema.....	58	68 Akkalan perinneympäristö.....	103
22 Arolan kulttuurimaisema.....	59	69 Taarastin perinneympäristö.....	104
23 Uudenkylän kulttuurimaisema.....	60	70 Toivonojan perinneympäristö.....	105

YHTENÄISET PUUTARHAMAISET PIENTALOALUEET

71 Riihelän pientaloalue	108
72 Tapanilan pientaloalue.....	109
73 Sopenkorven pientaloalue	110
74 Kärpäsen pientaloalue.....	110
75 Mytäjäisten pientaloalue	111
76 Launeen pientaloalue, länsi	112
77 Launeen pientaloalue, itä.....	112
78 Venetsian pientaloalue.....	114
79 Kerinkallion pientaloalue	115
80 Kittelän pientaloalue	116
81 Anttilanmäen pientaloalue	116
82 Harjukadun pientaloalue	118
83 Onnelantien pientaloalue.....	118
84 Kymintien pientaloalue.....	118
85 Kariniemen pientaloalue	120
86 Pyhättömänmäen pientaloalue.....	121
87 Tenavan pientaloalue.....	122
88 Kyllikintien pientaloalue.....	123
89 Joutjoen pientaloalue	124
90 Kiveriön pientaloalue	124
91 Suopursun pientaloalue.....	124
92 Heinlammin pientaloalue.....	124
93 Vesteråsin pientaloalue.....	126
94 Kotiniemen siirtolapuutarha.....	127
95 Kiiskilänmäen pientaloalue.....	128
96 Myllypohjan pientaloalue.....	129
97 Villähteen pientaloalue.....	130
98 Suppalan pientaloalue.....	130
99 Sipiläntien pientaloalue.....	131
100 Kirkonkylän pientaloalue	131
101 Ellentien pientaloalue.....	132
102 Uudenkylän pientaloalue.....	133

AIKAKAUDELLEEN TYYPILLISET URHEILUPUISTOT

103 Urheilukeskus	136
104 Kisapuisto.....	138
105 Radiomäen urheilukenttä	139
106 Pajulahden urheilupuisto.....	140
107 Rakokiven urheilukeskus.....	141

HENGELLISET YMPÄRISTÖT

108 Läntinen hautausmaa	144
109 Vanha hautausmaa	145
110 Mustankallion hautausmaa.....	146
111 Levon hautausmaa.....	147
112 Nastolan hautausmaa	148
113 Nastolan kirkko	148
114 Ristinkirkko.....	150
115 Ortodoksikirkko	151
116 Launeen kirkko.....	152
117 Mukkulan kirkko	153
118 Joutjärven kirkko	154
119 Radanrakentajien hautausmaa, Lahti	155
120 Radanrakentajien hautausmaa, Nastola	155

KARTANOMILJÖÖT

121 Mukkulan kartano	158
122 Lahden kartano	160
123 Koiskalan kartano	162
124 Seestan kartanomiljö	164
125 Erstan kartano	166
126 Toivonojan kartano.....	168

PUISTOHISTORIALLISTEesti

TAI KAUPUNKIRAKENTEELLISESTI ARVOKKAAT VIHERALUEET

127 Kunniakukkula ja Lippukenttä.....	172
128 Komentajanpuisto	172
129 Kasarminpuisto.....	172
130 Möysän uimaranta.....	174
131 Illinanpuisto ja Ruopanpuisto	175
132 Launeen keskuspuisto.....	176
133 Mukkulanpuisto	178
134 Merrasojanpuisto.....	179
135 Kahvisaari	180
136 Myllysaari.....	181
137 Ruoriniemen rantapuistot	182
138 Sahanpuisto ja Ankkurin rantapromenadi	182
139 Kariniemenmäki.....	184
140 Pikku-Vesijärven puisto.....	186
141 Fellmanninpuisto	188
142 Radiomäen virkistysalue.....	190
143 Marskinaukio.....	192
144 Asemapäälliköntalon pihapiiri.....	193
145 Loviisanpässinraitti ja leikkipuisto	194
146 Sairaalanpuisto	195
147 Kaupungintalonpuisto.....	196
148 Yrjönpuisto	196
149 Oikoportti	198
150 Aino puisto	198
151 Kirkkokadun puistoakseli.....	199
152 Pihapuisto	200
153 Karihovinpuisto	200
154 Kirkkopuisto	201
155 Koulupuisto	202
156 Kalmarinpuisto	202
157 Erkonpuisto ja Paasikivenpuisto	203
158 Mariankadun akseli, Kauppatori ja Alatori.....	204

LAHDEN IDENTITEETIN KANNALTA MERKITTÄVÄ SILHUETTI, NÄKYMÄ TAI MAAMERKKI, KATUPUU-

JAKSOT

Maamerkit.....	208
Silhuetit	208
Merkittävät näkymät	209
Kaupunkikuvallisesti merkittävät katupuujaksot ..	209

LIITTEET

212

ALKUSANAT

Työn tausta, liittyminen yleiskaavaan ja rakennetun ympäristön selvityksiin.

Työ on laadittu asiantuntijatyönä Lahden kaupunkisuunnittelussa osana yleiskaavatyötä. Raportin, tekstit ja karttamateriaalit on koonnut maisema-arkkitehti Maria Silvast. Työn ohjausryhmässä on ollut mukana kaupunkisuunnittelun henkilökunnan lisäksi Lahden kaupungin museo ja rakennusvalvonta.

Miten maisema on syntynyt? Mitkä tekijät ovat ohjanneet Lahden seudun asuttamista ja rakentamista? Millaisia elinkeinoja maisemarakenne, luonnonolot ja -varat ovat mahdollistaneet? Minkälaiset ilmiöt ja tapahtumat ovat vaikuttaneet lahtelaisen maiseman muodostumiseen?

Työ on osa Lahden kulttuuriympäristöselvitysten jatkumoa, joissa on aiemmin keskitytty enemmän rakennetun ympäristön arvoihin. Tässä työssä painoarvo on viheralueilla, näkymillä ja maisemilla.

Luonnosversio

Luonnoksessa on esillä selvityksen yleisosa sekä tähän mennessä kirjoitetut kohdetekstit (kohteet 1-70). Kaikista rajatuista kohteista tullaan kirjoittamaan vastaavat tiedot. Luonnosversiossa näkyvät kaikista kohteista kohdekartat sekä valokuva.

MAISEMA KÄSITTEENÄ

Maisema on luonnon ilmiöiden ja ihmisen toiminnan yhdessä muodostama kokonaisuus, jonka syntymiseen vaikuttavat maisemarakenteen fyysiset tekijät ja paikan historia. Maiseman fyysisiä perustekijöitä ovat esimerkiksi korkeussuhteet, kallio- ja maaperä, vesistöt, kasvillisuus ja ilmastolliset olosuhteet. Paikan historialla tarkoitetaan yleisimmin esimerkiksi kaupunkien rakentamista ja maankäytön sijoittumista alueelle. Maiseman fyysiset elementit muodostavat maiseman näkyvän, visuaalisen rakenteen, maisemakuvan.

Maisemaa tarkastellaan harvoin täysin objektiivisesti, sillä kokemukseen vaikuttavat niin katsojan oma kulttuuritausta kuin subjektiiviset mieltymykset. Maisemakokemus on enimmäkseen visuaalinen, mutta siihen vaikuttavat myös esimerkiksi äänet ja tuoksut.

Eri tieteenaloilla maisema käsitteenä määritellään eri tavoin. Kaavoituksessa ja kaupunkisuunnittelussa tyypillisin tapa määrittää maisemaa on maisemasuunnittelun näkökulma, joka sijoittuu välimaastoon täysin objektiivisen luonnontieteellisen näkökulman ja toimijalähtöisen subjektiivisemmän ja kokemukseen pohjautuvan näkökulman välillä. Maisemasuunnittelussa analysoidaan maiseman fyysisiä piirteitä ja arvioidaan mahdollisten muutosten vaikutuksia niin fyysiseen ympäristöön kuin myös maiseman kokemiseen.

Eurooppalaisessa maisemayleissopimuksessa pyritään määrittelemään maisema sekä kokemuksen että fyysisten piirteiden kautta. "Maisema tarkoittaa aluetta sellaisena kuin ihmiset sen mieltävät, ja jonka ominaisuudet johtuvat luonnon ja / tai ihmisen toiminnasta ja vuorovaikutuksesta."

MAISEMARAKENNE
maiseman fyysinen rakenne

MAISEMAKUVA
maiseman visuaalinen rakenne

MAISEMAMIELIKUVA
maiseman hahmotus ja jäsentäminen

Maisema-käsitteen kolme tasoa. (mukailen Maija Rautamäki 1997)

Kulttuurimaisema

Maisema voidaan jakaa kahteen päätyyppiin: luonnonmaisemaan ja kulttuurimaisemaan. Maisemaa voidaan tyypitellä luonnonmaisemaksi ja kulttuurimaisemaksi sen mukaan, onko maisema ensisijaisesti luonnonelementtien tai ihmisen toiminnan tulos.

Luonnonmaisema on pääasiassa luonnonprosessien muovaamaa maisemaa, johon ihmisen toiminnalla on ollut vain vähäistä vaikutusta. Toki luonnonmaisemassakin voi olla ihmisen rakentamia elementtejä kuten esimerkiksi ulkoilureittejä. Arvokkaita luonnonmaisemia voivat olla esimerkiksi geologiset kohteet, edustavat luontokohteet, metsä- ja järvimaisemat.

Kulttuurimaisemasta puhuttaessa ajatellaan usein maaseudun idyllistä viljelymaisemaa. Kulttuurimaisema on kuitenkin laajempi käsite, jolla tarkoitetaan maisemaa, joka on syntynyt ihmisen toiminnan tuloksena. Kulttuurimaisema ilmentää, kuinka ihminen sopeutunut ja käyttänyt hyödyksi luonnon elementtejä, maaperää, topografiaa ja ilmastoa. Käytännössä tämä tarkoittaa sekä urbaaneja kaupunkimaisemia että maaseutumaisemia ja kaikkea niiden väliltä. Arvo-

Kulttuurimaisemat ovat osa kulttuuriympäristöä, johon kuuluvat kulttuurimaiseman lisäksi rakennettu ympäristö ja muinaisjäänne-

Kulttuurimaisema-käsitteen hierarkia

kas kulttuurimaisema on maisemaa, joka halutaan säilyttää juuri sen kulttuurin muovaamien ominaispiirteiden vuoksi. Myös uudempi ja moderni kulttuurimaisema voi olla arvokasta.

Maaseudun kulttuurimaisemassa luonnon muovaamat elementit, kuten metsät joet ja järvet ovat selkeästi havaittavissa ja osa maisemakokonaisuutta. Pääosassa on kuitenkin ihmisen muokkaama luonto, kuten pellot, talousmetsät, hakamaat ja niityt, jotka lomittuvat maaseudun rakennetun ympäristön kanssa. Maaseudun kulttuurimaisema voi olla vuosisatoja vanha (esim. pitkään viljelyksessä olleet pellot) ja sisältää useita ajallisia kerroksia.

Kaupunkimaisemassa korostuu rakennettu ympäristö. Rakennetut viheralueet, puistot, katunäkymät ja aukiot ovat kaupunkikuvassa merkittäviä elementtejä. Kaupunkimaisemaa ovat myös muut rakennetut alueet kuin ydinkeskustat. Kerrostaloalueilla ja työpaikka-alueilla maiseman kannalta merkittävää on rakentamisen suhde viheralueisiin ja luontoon. Pientaloalueilla rakennusten pihoilla on suuri merkitys aluekokonaisuuksien maisemakuvaan. Kaupunkimaiseman ja maaseutumaiseman välimaastoon voidaan ajatella sijoittuvan kartanomiljööt ja kesämökkialueet, jotka sijoittuvat usein maaseutumaiseen miljööseen, mutta ovat kuitenkin astetta vahvemmin rakennettuja alueita.

MAISEMANSUOJELU

Maisemansuojelulla pyritään säilyttämään maiseman arvokkaiksi koettuja ominaispiirteitä. Koska maiseman merkittävät piirteet ovat monessa tapauksessa syntyneet ihmisen pitkään jatkuneen toiminnan tuloksena, voi toiminnan päättyminen olla riski näille piirteille. Käytännössä suojelu ei siis tarkoita alueen säilyttämistä koskemattomana, sillä maiseman säilymiseksi alue tarvitsee yleensä hoitoa ja kunnossapitoa. Erityisesti maaseudun kulttuurimaisemat tarvitsevat maatalouden harjoittamista, jotta alueiden arvot säilyvät.

Lainsäädännössä maisemansuojelua edistäviä säädöksiä löytyy ensisijaisesti maankäyttö- ja rakennuslaista sekä luonnonsuojelulaista.

Lainsäädäntö

Perustuslain mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. (Suomen perustuslaki 20 §). Maisema-arvojen suojelussa lähtökohtina ovat erityisesti maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) ja kansainväliset sopimukset.

Kansainväliset sopimukset

Suomi on ratifioinut useampia kansainvälisiä maiseman ja kulttuuriympäristöjen suojeluun liittyviä sopimuksia. Sopimukset velvoittavat kulttuuri- ja luonnonperinnön, rakennustaiteellisen perinnön, arkeologisen perinnön, sekä luonnon- ja kulttuurimaisemien, suojelualueiden ja arkiympäristön turvaamiseen ja huomioimiseen alueiden käytön suunnittelussa ja rakentamisessa.

- Unescon yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi 1987 (Pariisi 1972)
- Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelun yleissopimus 1992 (Granada 1985)
- Eurooppalainen yleissopimus arkeologisen kulttuuriperinnön suojelusta 1995 (Valletta 1992)
- Eurooppalainen maisemayleissopimus 2006 (Firenze 2000)
- Euroopan neuvoston puiteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä 2018 (Faro 2005)

Eurooppalainen maisemayleissopimus

Eurooppalainen maisemayleissopimus tuli voimaan Suomessa vuonna 2006. Sopimus kattaa niin luonnon- ja kulttuurimaisemat, suojelualueet kuin tavallisen arkiympäristönkin. Sopimuksen mukaan ”maisema tarkoittaa aluetta sellaisena kuin ihmiset sen mieltävät, ja jonka ominaisuudet johtuvat luonnon ja / tai ihmisen toiminnasta ja vuorovaikutuksesta”.

Maisemayleissopimuksen tavoitteena on lisätä kansalaisten, viranomaisten ja elinkeinoelämän tietoisuutta maisemien arvosta, merkityksestä ja muuttumisesta. Sopimus edellyttää, että maisemanäkökohdat tulee ottaa huomioon kaikissa toimenpiteissä, joilla voi olla vaikutusta maisemaan. Viranomaisten tulee vaalia maisema-arvoja sekä edistää maiseman suojelua, hoitoa ja suunnittelua.

Maankäyttö- ja rakennuslaki

Maankäyttö- ja rakennuslain sisältövaatimuksissa edellytetään rakennetun ympäristön ja maiseman huomioimista kaikilla maankäytön suunnittelun tasoilla.

Suomalaisessa maankäytön suunnittelussa kulttuuriympäristöjä arvotetaan yleisesti kolmiportaisesti: valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti merkittävänä ympäristöinä. Valtakunnallisesti arvokkaat alueet perustuvat valtakunnallisiin inventointeihin, jotka on vahvistettu valtioneuvoston päätöksellä. Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet perustuvat maakuntakaavoituksen yhteydessä tehtyihin maisemaselvityksiin. Paikallisesti arvokkaat alueet ovat kuntien omassa maankäytön suunnittelussa rajaamiaan kohteita.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (14.12.2017) mukaan, valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta tulee huolehtia. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen mukaisesti kaavan vaikutuksia selvitetäessä tulee arvioida myös suunnitelman toteuttamisen välilliset ja välittömät vaikutukset mm. kaupunkikuvaan ja maisemaan. Maisemavaikutukset tulee siis arvioida aina maankäytön suunnittelussa. Kun suunnittelu sijoittuu arvokkaaksi todetulle alueelle, maiseman arvojen tulee olla lähtökohtana laadittaville suunnitelmille ja toimenpiteille.

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden arvotus perustuu maisema-maakuntajakoon vuodelta 1992. Arvokkaita maisema-alueita valittaessa on pyritty löytämään eri maisemamaakuntia hyvin edustavia kohteita tasaisesti ympäri Suomen. Maisema-alueiden päivitysinventointi tehtiin 2010-2015. Inventointia täydennettiin julkisissa kuulemisissa ja lausuntokierrosten yhteydessä saatujen palautteiden pohjalta vuosina 2016–2021. Maisema-alueita koskevista selvityksistä vastasi ympäristöministeriö. Nykyiset maisema-alerajaukset perustuvat valtioneuvoston päätökseen 18.11.2021.

Muut arvokkaat maisemat

Rakennetut kulttuuriympäristöt

Moniin rakennetun kulttuuriympäristön kohteisiin liittyy olennaisesti myös ympäröivä maisema. Museoviraston viimeisin valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden inventointi on valtioneuvoston vahvistama vuodelta 2009. Rakennetun ympäristön inventointi (RKY) on vastaavan tasoinen inventointi kuin valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventointi.

Perinnemaisemat

Perinnemaisemat ovat arvokkaita paitsi maisemaltaan, usein ennen kaikkea ekologisesti, biotooppeina. Alueet ovat perinteisen maatalouden synnyttämiä lajistollisesti ainutlaatuisia kokonaisuuksia, joiden väheneminen uhkaa monia eläin- ja kasvilajeja. Perinnemaisemia ovat mm. niityt, hakamaat ja metsälaitumet.

Kansalliset kaupunkipuistot

Kaupunki tai kunta voi tehdä aloitteen kansallisen kaupunkipuiston perustamisesta. Perustamispäätöksen tekee ympäristöministeriö. Kansallinen kaupunkipuisto perustetaan Maankäyttö- ja rakennuslain nojalla. Niissä yhdistyvät arvokkaat kulttuuriympäristöt, kaupunkiluonto, virkistysalueet ja kaupunkilaisten arkiympäristö.

Maisemanhoitoalueet

Luonnonsuojelulain nojalla voidaan perustaa erityisiä maisemanhoitoalueita. Niiden avulla vaalitaan muun muassa luonnon- tai kulttuurimaisemaa sekä alueiden historiallisia ominaispiirteitä. Maisemanhoitoalueen perustamisesta päättää ympäristöministeriö. Ne perustetaan tiiviissä yhteistyössä paikallisten toimijoiden, kuten kyläyhdistysten ja kuntien kanssa.

Kansallismaisemat

Ympäristöministeriö nimesi vuonna 1994 Kansallismaisemiksi 27 kohdetta, mutta alueita ei ole rajattu kartalle. Kansallismaisemiksi valittiin kulttuurihistoriallisesti merkittäviä maisemakohteita, jotka kuvastavat monipuolisesti suomalaisen elinkeinomaiseman historiaa sekä maan alueellisia erityispiirteitä tai jotka ovat vaikuttaneet voimakkaasti suomalaisen identiteetin ja maisemakäsityksen syntyyn.

Maakunnallisesti arvokkaat maisemat

Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ovat maakuntakaavoituksen yhteydessä rajattuja alueita, jotka ovat kyseisen maakunnan tasolla arvokkaiksi koettuja kulttuurimaisemia ja ilmentävät hyvin maakunnan maiseman ominaispiirteitä.

MAISEMAN ARVOTTAMINEN

Kulttuurimaiseman arvottamiseen on kehitetty erilaisia menetelmiä. Suomessa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointia varten on koottu opas, jonka arviointikriteerejä sovelletaan tässä työssä.

Maiseman merkittävyyden arvioimiseksi maiseman erityispiirteitä tarkastellaan maisemarakenteellisesta, kulttuurihistoriallisesta ja maisemakuvallisesta näkökulmasta.

Alueen arvo perustuu kohteen maiseman edustavuuteen, harvinaisuuteen, ainutlaatuisuuteen ja historialliseen kerroksellisuuteen sekä kertovuuteen/hahmotettavuuteen.

Kulttuurimaiseman piirteet ovat tyypillisesti syntyneet ihmisen pitkään jatkuneen toiminnan tuloksena, minkä vuoksi toiminnan päätyminen voi olla riski maiseman arvoille. Tästä syystä myös alueen elinvoimaisuutta voidaan pitää yhtenä arvokriteerinä.

Arviointikriteerit

Luonnonpiirteiden edustavuus, ainutlaatuisuus ja alkuperäisyys

- Alueen sijainti maisemarakenteessa
- Alueella sijaitsevat geologiset muodostumat, vesistöt, perinnebiotoopit

Kulttuuripiirteiden edustavuus, harvinaisuus, säilyneisyys ja alkuperäisyys

- Maiseman ja maankäytön historiallinen kehitys ja kerroksellisuus
- Alueeseen liittyvät symboli- ja identiteetti-arvot (esim. historiallinen merkitys)
- Arkkitehtoniset tai maisema-arkkitehtoniset arvot
- Alueen elinvoimaisuus ja nykyinen toimivuus

Maisemakuvan yhtenäisyys, eheys ja vaikuttavuus

- Alueen maisemalliset ja kaupunkirakenteelliset arvot ja erityispiirteet
- Maisemahäiriöt ja uhkatekijät

Alkuperäisyysarvo:

Kohde on säilynyt kokonaan tai merkittävästi osaltaan alkuperäisen kaltaisena. Muutokset maisemassa ovat luontevia.

Harvinaisuusarvo:

Kohde on kokonaisuutena harvinainen ja ainutlaatuinen tai sen jokin tai jotkut ominaisuudet tekevät siitä harvinaisen.

Historiallinen arvo:

Kohde liittyy johonkin erityiseen historialliseen tapahtumaan tai toimintaan tai jonkin ilmiön historialliseen kehitykseen.

Kasvilajistollinen arvo

Kohteen lajisto on poikkeuksellisen monipuolinen, harvinainen, näyttävä tai muulla tavalla merkittävä.

Kaupunkirakenteellinen arvo

Kohteella on tärkeä asema ympäröivässä kaupunkirakenteessa. Kohde voi olla maamerkki.

Maisema-arkkitehtoninen arvo

Kohde edustaa tiettyä aikakauden tyyliisuuntaa tai merkittävän suunnittelijan tuotantoa ainutkertaisella tai tyyppillisellä tavalla.

Maisemakuvallinen arvo

Kohteen maisema on monipuolinen ja vaihteleva, esteettisesti monimuotoinen ja visuaalisesti hyvin jäsentynt.

Symboli- ja identiteetti-arvo:

Kohteella on erityinen sosiaalinen tai historiallinen merkitys alueella. Kohteella voi olla nähtävyyksisarvo.

Arvoa heikentävät tekijät

Kulttuurimaiseman arvoa saattaa heikentää ns. maisemahäiriöt tai -vauriot. Usein maisemahäiriöllä tarkoitetaan voimalinjoja, maa-ainestenottoalueita tai muuta maisemakuvaan sopimatonta maankäyttöä. Maisemakuvaa muuttaa myös esimerkiksi peltojen metsittyminen, jolloin arvokkaat vanhat viljelymaisemat katoavat.

Maisemahäiriöt voivat olla pysyviä, palautuvia tai muuttuvia. Palautuvia häiriöitä ovat esimerkiksi metsänhakuut ja muuttuvia maisemahäiriöitä esimerkiksi soranotto-kohteet, jotka maisemoidaan oton loputtua. Muuttuvissa ja palautuvissa kohteissa on arvioitava nykytilanteen lisäksi myös lopputilanne, mikäli se on mahdollista.

Kaupunkimaisemissa ympäristöissä arvoja heikentävät esimerkiksi kohteissa "ajan henkeen" tehdyt kunnostustoimet, joissa alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita ei ole kunnioitettu kasvi-, kaluste- tai pintamateriaaleissa. Katutiloissa häiriöitä aiheuttavat kokonaisuutena sekava ja kaupunkikuvan kannalta suunnittelemattomasti sijoitettu esineistö. Kaupunkikohteissa parannuksia on usein tehtävissä, jopa suhteellisin vähin toimenpitein, jolloin arvokkaita ominaispiirteitä on yleensä mahdollista palauttaa.

LAHTELAINEN MAISEMA

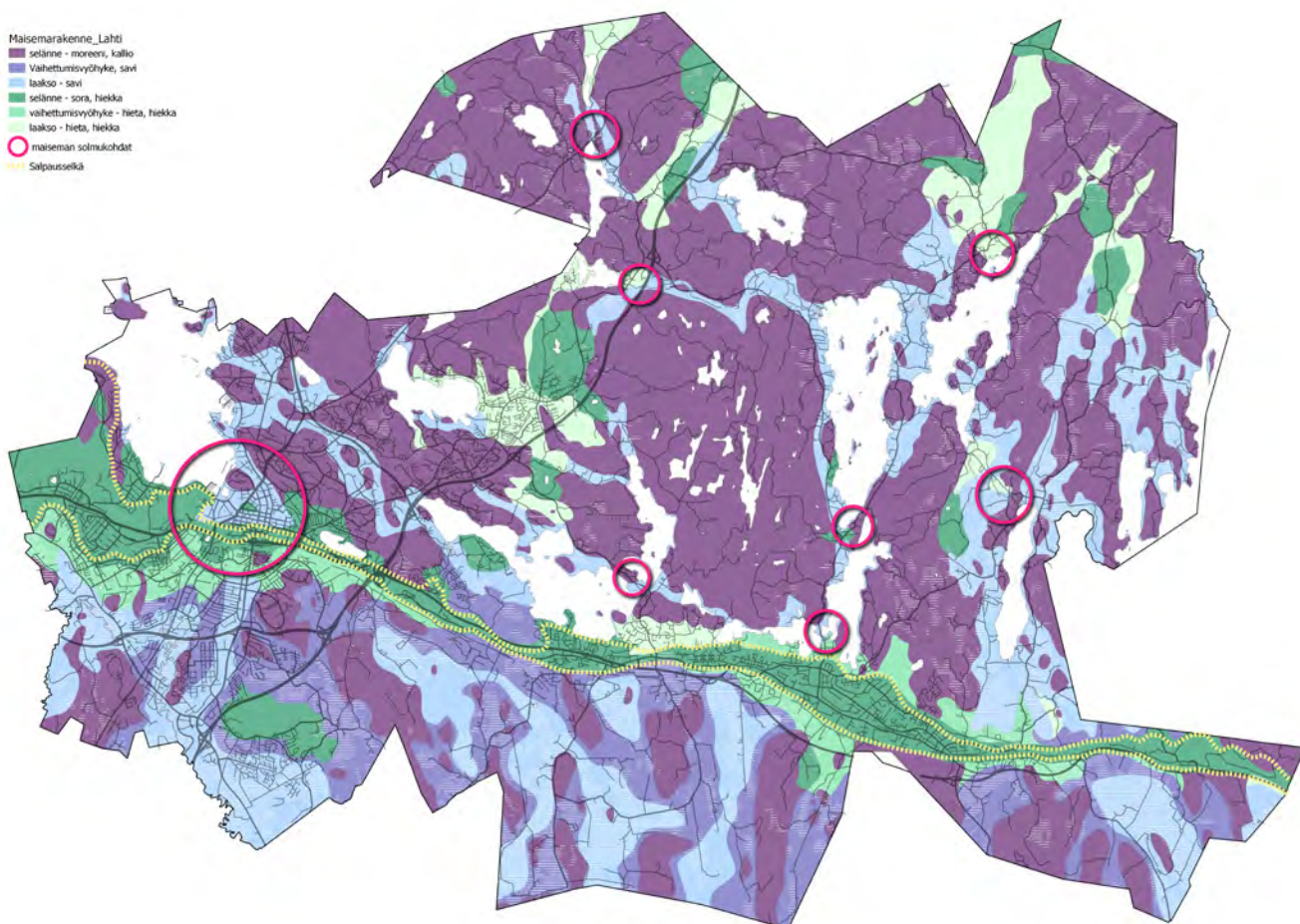
Maisemarakenne

Lahden maisemarakennetta on muovannut merkittävästi viimeisin jääkausi, jolloin pysähtyneen jään reunalle muodostui I Salpausselkä. Salpausselkä kulkee koko kaupungin halki ja toimii Lahden maisemarakenteen selkärankana.

Salpausselän eteläpuolella avautuu tasaisehko savikoinen viljelyseutu, jolle on tyypillistä vähäiset järvet ja laajat peltoaukeat, joita rytmittävät metsäiset kallio-moreeniselänteet. Sorasta ja hiekasta muodostuneen Salpausselän pohjoisrinteet ovat jyrkät ja varjoiset, kun taas etelää kohden suuntautuvat sekä paahderinteet että loivemmat pienilmastollisesti suotuisat vaihtumisvyö-

hykkeet. Tasaisilla lakialueiden mäntykan-
kailla vaihtelua maisemaan tuovat niin pitkät
näkyvät etelään ja pohjoiseen, kuin suppien
muodostamat omat pienoismaisemat. I Sal-
pausselän pohjoispuolelta alkaa Järvi-Suomi.
Nastolan järvisyöte muodostuu pienempien
järvien ja jyrkkäpiirteisten selänteiden mu-
odostamasta mosaiikista, jossa on nähtävissä
kallioperän ruhjeista johtuvaa suuntautuneis-
suutta. Aivan kaupungin koillisreunalla ulo-
tutaan II Salpausselän eteläreunalle.

Lahden järvet sijaitsevat I Salpausselän
pohjoispuolella. Yleiskaavaan merkittyyä jär-
viä tai lampia on Lahdessa 55 kappaletta.
Nastolan kallioisella ja pienipiirteisellä ylä-
kölalueella pieniä järviä ja lampia on runsaas-
ti. Koko I Salpausselän pohjoispuolinen alue

Maisemarakenne.png

kuuluu Kymijoen valuma-alueeseen. Lahden suurin järvi, Vesijärvi, ulottuu Salpausselän pohjoisrinteeseen. Vesijärvi laskee Vääksynjoen kautta Päijänteeseen, kun taas suurin osa Lahden järvistä laskee itää kohden suoraan kohti Kymijokea.

I Salpausselän eteläpuolella vesistöt ovat jokia ja puroja, merkittävimpanä niistä Porvoonjoki, jonka valuma-alueeseen lähes koko Etelä-Lahti itäosia lukuun ottamatta kuuluu.

Kaupunkirakenne

Lahden kaupunkirakenne on yhdistelmä vanhan Lahden melko tiiviistä kehämäisesti laajenneesta rakentamisesta ja vanhan Nastolan nauhamaisesta taajamarakenteesta. Lahden keskusta sijoittuu I Salpausselän ja Vesijärven muodostamaan maisemalliseen solmukohtaan, jossa kaksi erilaista maisemaelementtiä, vesi ja selänne, kohtaavat. Myös Nastolan puolella maiseman solmu-kohtiin sijoittuu vanhoja kyläkeskittyimiä.

Maiseman historia

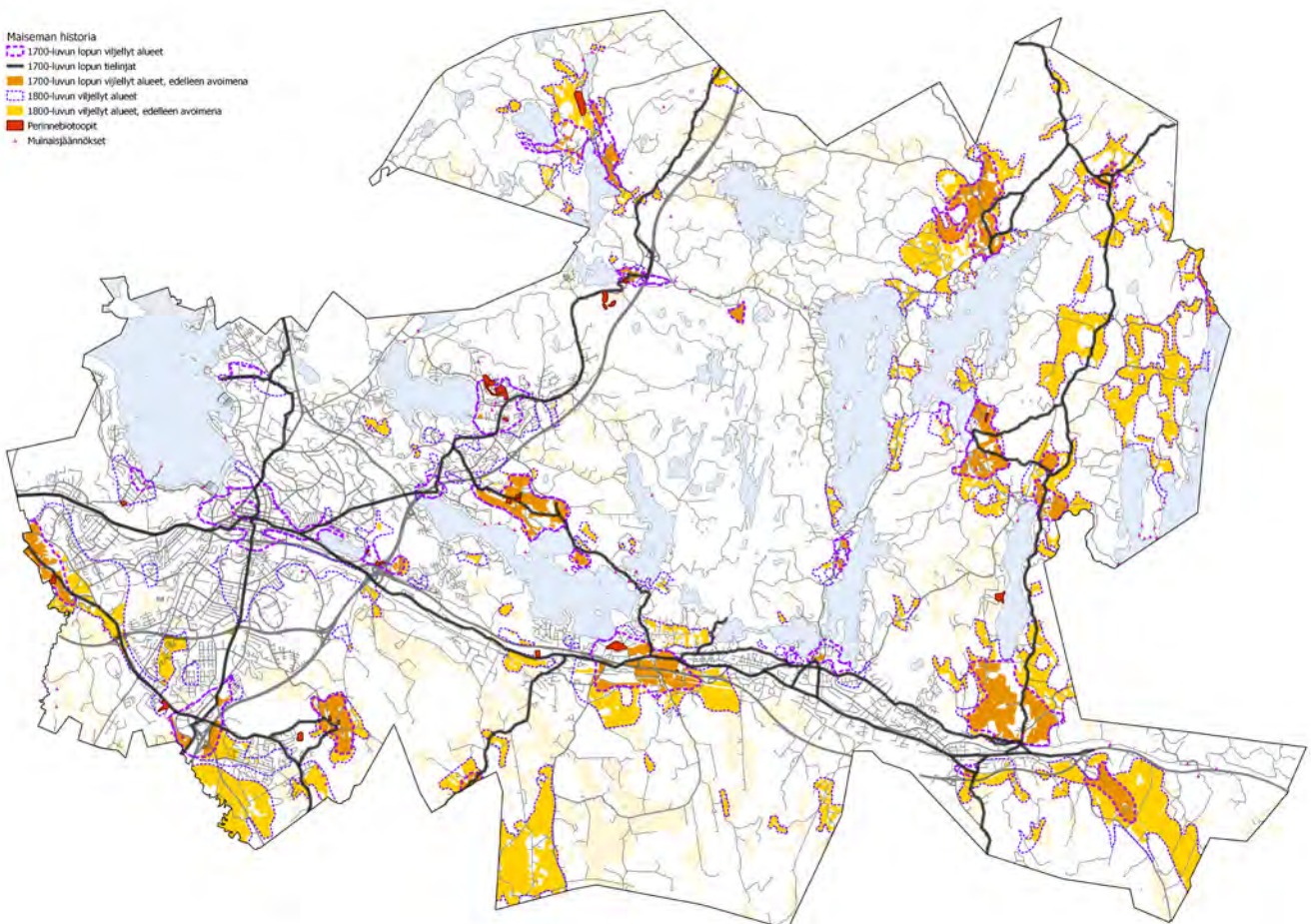
Esihistoriallisen ajan asutuksen vaikutukset maisemaan ovat melko vähäisiä. Näkyvimpiä merkkejä ovat hautaröykkiöt, uhrikiivet ja linnavuoret. Pitkäaikainen asutus on voinut kuitenkin vaikuttaa myös alueen kasvillisuuteen ja näkyä siten maisemassa.

Ensimmäiset asukkaat saapuivat Lahden alueelle kivilaudella jään vetäytyessä ns. Ancyclusjärvi-vaiheen aikana. Kivikautiset asuinpaikat sijoittuivat silloisen vedenrajan tuntumaan ja merkittävin löydetty kivikautinen asuinpaikka Lahden alueella on ollut Ristolassa. Maanpinnan kohottua ja vedenpinnan laskettua monet kivikautiset asuinpaikat hylättiin ja siirryttiin vedenrajaa seuraten uusille asuinpaikoille.

Pronssikautisia löytöjä Lahden alueelta on huomattavasti vähemmän. Asuinpaikkoja on tunnistettu Kymijärven, Kärkjärven, Ruuhijärven ja Arrajärven rannoilta.

Rautakautisia asuinpaikkoja ja löytöjä sen sijaan on useita. Rautakaudella maanviljely ja karjanhoito olivat jo yleistyneet, joten asutus oli paikallaan pysyvää. Monet vanhat kylät sijaitsevatkin paikoilla, joilla on ollut asutusta jo rautakaudella. Lahden merkittävimmät rautakautiset asutuskeskittymät ovat tämän hetken tiedon mukaan sijainneet Ahtialan Paakkolanmäellä ja Ruuhijärven kylällä. Kalkkolan linnavuori Nastolan Salajärven itäranalla on myös merkittävä rautakaudelle ajoitettu muinaisjäänös.

Lahden läpi kulkenut Ylinen Viipurintien yhdisti Hämeen ja Viipurin linnat toisiinsa. Varhaisimmat maininnat tiestä ovat 1400-luvulta. Tie kulki Salpausselkää myötäillen ja haarautui Joutjärven kohdalla niin, että pohjoinen haara kulki Heinolan Härkälään ja sieltä edelleen litin Vuolenkoskelle Toista Salpausselkää mukailien. Eteläisempi päätie jatkui Lahden läpi Ensimmäistä Salpausselkää pitkin kohten itää.

Maiseman historia suhteessa nykytilaan.

Ote Kuninkaankartastosta 1700-luvun lopulta.

Lahden vanha kyläasutus sijoittui, paitsi tiestön varsille, hyvälle vanhoille viljelysmaille ja vesistöjen rannoille. Sarkajaon vakiintumisen myötä 1500-luvulla syntyivät alueella tyypilliset ryhmäkylät. Lahden vanhimpia kyliä ovat Okeroinen, Simola, Ämmälä, Lankila, Villähde, Nastola, Kumia, Uusikylä, Arrajärvi, Immilä, Järvinen, Ruuhijärvi, Pyhäntaka, Vanaja, Seesta, Ahtiala, Koiskala, Järvenpää, Lahti, Jalkaranta, Mukkula.

1600-luvulla myös Lahden alueen aatelasatuksen merkitys kasvoi, minkä seurauksena Koiskalan, Erstan sekä Seestan kartanot perustettiin. Kartanoilla oli merkittävä vaikutus paikallisessa hallinnossa sekä alueen kulttuurielämässä. Kartanoiden kautta maaseudulle saatiin tietoa uusista ajatuksista vaikutteista maailmalta.

Lahden kaupungin syntyyn vaikutti erityisesti Riihimäki-Pietari rautatien valmistuminen 1870. Lahden erinomainen sijainti Vesijärven ja Salpausselän solmukohdassa mahdollisti rautatien rakentamisen myötä merkittävästi teollisuuden kasvun ja Lahti saikin kaupunkioikeudet 1905.

Vanhin koko Lahden kattava kartta-aineisto on ns. Kuninkaan kartasto, joka perustuu Ruotsin sota-arkistossa säilytettyihin, koko Etelä-Suomesta sotilaallista käyttöä varten 1700-luvulla laadittuihin karttoihin. 1800-luvun lopulta löytyvät venäläisten laatimat topografikartat, joista tosin ei löydy aivan koko Lahden aluetta. Samalta aikakaudelta on kuitenkin olemassa myös Pitäjänkartta-aineistoa puuttuilta osin.

Viereisen sivun kartalle on digitoitu vanhojen karttojen perusteella viljelyksessä olleet peltoalueet ja verrattu niitä nykyisiin peltoihin. Vanhojen kylien yhteydessä näkyvät hyvin myös vanhat vähintään 1700-luvulta avoimina säilyneet maisemat ja niiden laajeneminen. Taajamarakenteessa peltoalueet ovat hävinneet rakentamisen alle. Joitakin pieniä jäänteitä kuten perinenniittyjä on jäänyt jäljelle.

Lähteet: Aarrevaara, Eeva - Uronen, Carita - Vuorinen, Tapani 2006: Päjät-Hämeen maisemaselvitys. Lahden ammattikorkeakoulu

Kaikkien aikojen Salpausselkä. Toim. Oijala Matti ym. Päjät-Hämeen tutkimusseura 2016.

Maisematyypit

Lahden maisema jakautuu karkeasti neljään maisematyyppiin: Salpausselän eteläpuoliseen viljelyseutuun, Salpausselkään, Vesijärven laaksoon ja Salpausselän pohjoispuoliseen järviseuutuun. Oheiselle kartalle on muodostettu Lahden tarkennetut maisematyypit mukailien Päijät-Hämeen maisemaselvityksen rajauksia. Erilaisia maisematyypppejä on rajattu yhteensä 26.

1. Salpausselkä

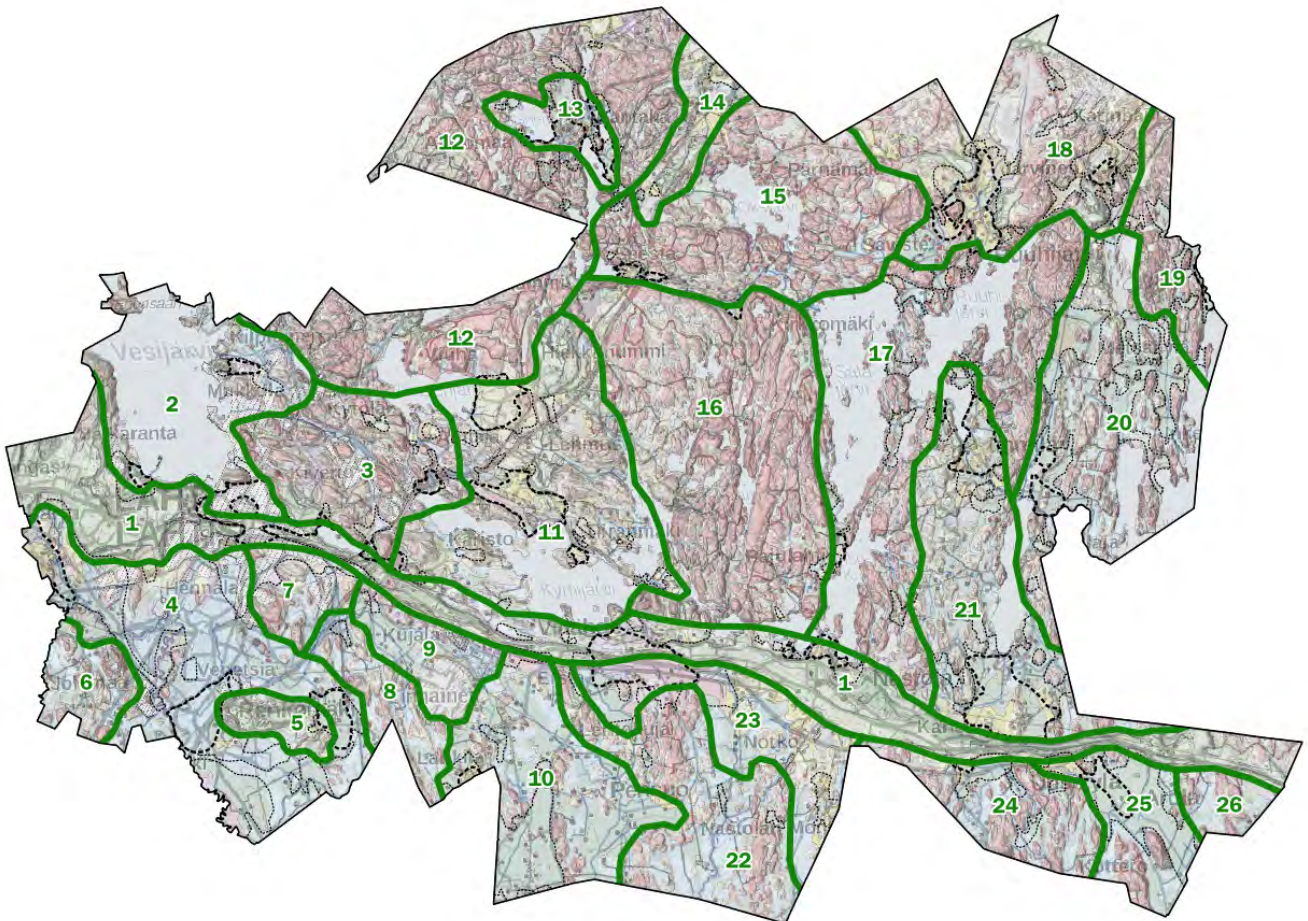
Salpausselkä rajaa Lahden maiseman voimakkaasti eteläisiin viljelylaaksoihin ja pohjoiseen järviseuutuun. Salpausselän maisematyyppiin kuuluvat mäntyvaltaiset metsät ja etelärinteiden paahdeympäristöt. Jääkauden kerrostamalle reunamuodostumalle tyypillisiä ovat myös muinaisrantakivikot ja erityisesti länsiosissaan myös vaihtelevat suppamaastot. Salpausselältä aukeaa pitkiä näkymiä niin etelän kuin pohjoisenkin suuntaan.

Salpausselän länsiosa on valtakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys.

Yhdyskuntarakenne sijoittuu Salpausselälle nauhamaisesti reunamuodostumaa myötäilevien tielinjojen tuntumaan. Alunperin kylien ympäriltä laajentunut rakentaminen on kasvanut yhtenäiseksi nauhamaiseksi rakenteeksi. Alueen länsipäässä Salpausselän lakialue on enimmiltä osiltaan säilynyt virkistyskäytössä kun taas itäosissa rakentaminen on sijoittunut myös helposti rakennettavalle lakialueelle jättäen vain jyrkät rinteet virkistyskäyttöön.

Myös rautatielinja noudattaa Salpausselän muodostamaa itä-länsisuuntaista linjausta. Reunamuodostuman maastonmuodot ja sen suuntainen tiestö sekä rautatie yhdessä muodostavat merkittävän esteen etelä-pohjoissuunnassa niin visuaalisesti, ekologisesti kuin liikumisen kannalta.

Lahden maisematyyppijako

2. Vesijärven laakso

Vesijärvi työntyy Salpausselän reunamuodostuman ja pienipiirteisemmän kallioisen selännevyöhykkeen väliin kiilamaisesti. Alue on voimakkaasti rakennettua ja Lahden keskustan alue sijoittuu alueen eteläkärkeen. Salpausselän rantavyöhyke on ollut perinteisesti asuinrakentamista kun taas järven loivemmalla itärannalla on ollut alunperin teollisuusrakentamista. Yhdyskuntarakenteen muutos on muuttanut myös Ankkurin ja Ruoriniemen alueet asumis ja virkistyskäyttöön. Rakenteen muutos jatkuu Niemen alueella, jossa teollisuus on väistymässä ja asuinrakentamista alueelle suunnitellaan.

Vesijärven kautta Lahdella on yhteys myös Päijänteen vesistöön ja alueella sijaitseekin kolme venesatamaa. Vesijärven Lahden puoleisin selkä, Enonselkä, on avoin ja laaja. Enonselän keskellä Karjusaaren ja Korpikankareen välissä sijaitsee korkea ja kallioinen Enonsaari, jonka lisäksi alueella on vain muutamia pieniä ja matalia saaria.

3. Kivimaa-Myllypohjan kallioselänteet

Pienipiirteinen kallioselänteiden ja hienomman maa-aineksen muodostama maisemakuvallista vaihteleva alue, joka on voimakkaasti rakennettu. Viheralueet sijoittuvat pääasiassa kallioisten ja jyrkkäpiirteisten mäkiin päälle sekä rinteisiin. Myös alavimmat alueet ovat pääasiassa jätetty virkistysalueiksi. Alueen läpi virtaa Joutjoki Joutjärvestä Vesijärveen sekä Potilanjoki Alasenjärvestä Kymijärveen.

Alueella on paljon pientaloasumista mutta myös vanhempia kerrostaloalueita, kuten Tonttila, Lepola, Kivistönmäki ja Hörölä. Laajemmat työpaikka-alueet sijoittuvat Joutjoen varteen.

Useat isot tielinjat halkovat aluetta eri suuntiin, mikä heikentää eri asuinalueiden yhteyksiä toisiinsa erityisesti kävelyn ja virkistykseen näkökulmasta.

4. Porvoonjoen laakso

Porvoonjoen laaja savi- ja hietalaakso laskeutuu loivasti Salpausselän rinteeltä etelään. Alueella on pieniä yksittäisiä kalliomäkiä, jotka nousevat ympäristöään korkeammalle. Porvoonjoki kulkee meanderoiden laakson pohjalla ja sinne laskee useampia pieniä puroja Salpausselän etelärinteiltä.

Alueen metsäkasvillisuus on rehevää lehtomaista kangasta. Viljelyalueita on säilynyt Porvoonjoen, Murronojan ja Vartio-ojan tuntumassa.

Taajamarakenne on levinnyt alueella laajalti. Asuinrakentaminen on pientalovoittoista. Työpaikka-alueet ovat sijoittuneet suurten tieyhteyksien varsille. Viimeaikainen suuri muutos maisemakuvassa on ollut Eteläisen kehätien rakentaminen.

Okeroisten kulttuurimaisema ja Renkomäen kohdalla Porvoonjoen ympäristö ovat maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita.

5. Renkomäen selänne

Renkomäen selänne on ympäröivästä maisemasta voimakkaasti nouseva jääkauden aikana muodostunut reunadelta, jonka hieka- ja soramuodostumia on hyödynnetty maa-ainesten ottoon 1960-luvulta lähtien. Maa-ainesten otto on vaikuttanut alueen maisemakuvaan ja myös kaukomaisemaan merkittävästi.

Renkomäen lakialueilla pääpuulajina on mänty. Rinteillä ja alavammilla alueilla myös kuusta ja lehtipuuta. Soranottoalueen aurinkoisilla rinteillä on myös arvokasta paahdeympäristöjen lajistoa. Soranottoalue tullaan maisemoimaan vaihteittain virkistyskäyttöön oton loputtua.

Alueen rakentaminen on pääasiassa pientalorakentamista, joka sijoittuu Renkomäen eteläpuolelle rinteiden vaihtumisvyöhykkeelle, josta uudempi asutus on laajentunut Porvoonjokilaakson savikoille.

6. Jokimaan metsäselänteet

Jokimaan metsäiset selänteet jatkuvat Hololan puolelta Luhdanojan jyrkkäpiirteistä murroslaakson suuntaisesti Lahden puolelle rajaamaan Porvoonjoen laaksotasannetta. Alueen maasto on pienipiirteistä metsien ja pienialaisten peltujen mosaiikkia. Maaperä on myös vaihtelevaa savikkoisista painanteista moreeni-kallioselänteisiin. Alueen koilliosan Rälssinkallioiden toimii maanvastaanottoa paikkana, jossa alkuperäiset maastonmuodot ovat hävinneet. Alueelle on tehty maisemointisuunnitelma, jossa rinteet metsitetään ja mäen lakialue jätetään avoimemmaksi toiminnalliseen käyttöön.

Luhdanojan voimakas murroslinja kulkee kaupungin rajalla. Alueella on ollut muinaisjärvi ja se on edelleen hyvin tulvaherkkää aluetta. Luhdanojan alue on maakunnallisesti arvokas maisema-alue ja luonnonsuojelualue.

Helsingintien varressa on työpaikka-alueita sekä pieni omakotitaloalue, muutoin rakentaminen on haja-asutustyyppistä.

7. Kerinkallion selänteet

Anttilanmäen, Saksalan ja Liipolan kallio-moreeniselänteet nousevat selkeästi esiin maisemassa muodostaen monimuotoisen maastonmuodoiltaan vaihtelevan ympäristön.

Rakentaminen keskittyy voimakkaasti alueen luoteisosaan. Valtatien ja rautatien tuntumassa on työpaikkarakentamista ja Liipolan, Saksalan ja Anttilanmäen asuinalueet liittyvät tiiviisti muuhun yhdyskuntarakenteeseen. Vanhin rakennuskanta on pientaloasumista Kerinkalliolla ja Anttilanmäellä. Liipolan ja Saksalan kerrostalot edustavat 1970-luvun lähiörakentamista.

Alueen virkistysalueiden jatkuvuus valtatie toiselle puolelle on heikentynyt Eteläisen kehätien rakentamisen myötä.

8. Pippon metsäiset kallioselänteet

Metsäinen luoteis-koilliseen suuntautuneiden moreeni-kallioselänteiden rykelmä jatkuu Pippon alueelta kohti kaakkoa rajaten Ämmälän ja Kujalan peltomaisemat toisistaan. Alueen luoteiskulmassa, valtatie kohdalla, kulkee Vartio-oja kallioselänteiden lomitse.

Alueella ei ole asutusta. Alueen luoteisosaan on tulossa työpaikkarakentamista hyvien liikenneyhteyksien läheisyyteen.

9. Linnaisten seutu

Alue sijoittuu Salpausselän eteläpuolelle, Vartio-ojan yläjuoksulle. Alueen itäosassa on Linnaistensuon luonnonsuojelualue.

Vartio-ojan laakso on ollut perinteisesti avointa viljelymaisemaa, mutta alue on muuntumassa. Kujalan alueella sijaitsee jo nyt teollista toimintaa sekä kaatopaikka. Valtateiden lähelle on tulossa paljon työpaikkarakentamista hyvien liikenneyhteyksien tuntumaan.

Alueella on vanhaa pientaloasutusta laaksoa reunustavien teiden varsilla.

10. Paimisojan ja Heinjoen laaksot

Alue muodostuu Paimisojan ja Heinjoen yläjuoksusta. Jokilaaksot muodostuvat avoimista viljelyalueista, joita reunustavat jyrkkäköt metsäiset kallioselänteet.

Alueen asuinrakennuskanta on haja-asutusta. Vanhin asuminen sijoittuu Lankilan alueelle. Lankilan kylämiljöön on kumpuilevaa kun varsinaiset jokilaaksot ovat tasaisia savikkoisia viljelymaisemia.

Hokkaran ja Pensuon alueet ovat maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita.

11. Karisto-Koiskala-Kunnaksen seutu

Salpausselän pohjoispuolelle sijoittuva alue erottuu ympäristöstään maaperän suhteen. Alueella on hyvin vähän kallioselänteitä ja maaperä on hietaa, hiekkaa ja moreenia. Kymijärvi jakaa alueen kahteen osaan eteläosassa.

Alueen maastonmuodot ovat suuntautuneita lännestä itään. Metsäisten selänteiden välit ovat säilyneet peltoaukeina. Laaksojen keskellä kulkee tyypillisesti purouoma. Koiskalasta pohjoiseen on nähtävissä pätikkäinen hiekkamuodostuma, jolle tyypillisiä ovat syvät suppajärvet kuten Sietikka ja Sorvainen.

Alue liittyy Lahden taajamarakenteeseen ja sen länsiosat ovat tiiviisti asuttua. Kärkjärven ja Kymijärven rannoilla on myös lomarakentamista. Vanhimmat asutusalueet ovat sijoittuneet Ahtialaan Alasenjärven rannan läheisyyteen ja Koiskalan kartanon ympäristöön.

Koiskalan alue on maakunnallisesti arvokas maisema-alue

12. Pesäkallio-Viuha-Pyhäntaan kallionselänne

Maastonmuodoiltaan voimakkaasti suuntautunut kalliainen selänne muodostuma johon lukeutuu myös Hollolan puolella oleva Heinlammin ja Arkiomaajärven alue. Pesäkallion ja Viuhan alueilla suuntautuneisuus on enemmän itä-länsisuuntaista kun Pyhäntaan alueella maastonmuodot muuttuvat enemmän mosaiikkimaisiksi. Alueella on useita murroslaaksoja. Pienipiirteisen kalliomaaston ja järvien yhtymäkohdissa avautuu hienoja näkymiä.

Alueella on vähän asutusta. Alueen eteläosassa Lahden taajamarakenne ulottuu Alasenjärven ja Viuhan metsäalueiden väliselle kaistaleelle. Perinteiset asuinpaikat alueella ovat sijoittuneet kalliomäkien välisten laakso-painanteiden yhteyteen, ns. vaihettumisvyöhykkeelle.

Viuhan ja Pesäkallion alueet on rauhoitettu luonnonsuojelualueita. Pohjoisosiin metsät ovat talousmetsäkäytössä. Alueella sijaitsevat Pesäkallion sekä Vahteristonmäen-Siinainvuoren luonnon- ja maisemansuojelun kannalta valtakunnallisesti arvokkaat kalliioalueet. Seestan maakunnallisesti arvokkaan maisema-alue ulostuu alueelle Kivijärven eteläosassa.

13. Pyhäntaan kyläseutu

Pyhäntaan kallionselänteen keskelle jäävä järvien rajaama viljava vanha kyläseutu. Vanajan ja Pyhäntaan kylät sijoittuvat Kivijärven molemmin puolin. Alueen laaksokokonaisuus jakautuu Alanen-järven ja Evatun järven sivulaaksoihin.

Vanajan asutus kulkee nauhamaisesti Vanajanraitin varrella. Pyhäntaan kyläalue on pienipiirteistä ja kumpuilevaa. Alueen Vanajanraitilta ja Evatun rannoilta avautuu merkittäviä järvinäkymiä.

14. Mäkelän harjualue

Heinolan suunnasta II Salpausselältä lounaaseen suuntautuva harjumuodostuma sijoittuu kallionselänteiden väliseen murroslaaksoon. Maisema on moni-ilmeistä, pienimittakaavaista ja vaihtelevaa. Viljavat hiehta-alueet ovat peltoaukeina.

Alueen läpi kulkee valtatie 4 sekä vanha Heinolantie, jonka linjaus noudattelee historiallista Ylisen Viipurintien pohjoista linjasta. Asutus on sijoittunut vanhan tielinjan varsille.

15. Oksjärvi-Pärnämäen selänteet

Oksjärveä ympäröi pienipiirteinen kallionselännealue. Kalliokumpareet ovat maastonmuodoiltaan pehmeämpiä kuin ympäröivillä kallionselänteiden alueilla. Järven pohjoispuolella sijaitsee Pärnämäen kyläalue, jonka pienimittakaavaiset peltoaukeat sijoittuvat kylätien varteen II Salpausselän lievealueelle. Alueen eteläreunassa on Seestasta itään suuntautuva murroslaakso, jonka pohjalla kulkee Seestanjoki ja vanha Kumian tielinja. Seestanjossa on myös vanha myllyn paikka.

Oksjärven rannoilla on runsaasti loma-asutusta. Kumiantien varressa on pysyvää asutusta. Samoin Pärnämäen kylällä. Vanhin asutus on sijainnut Seestan kartanon mailla.

Seestan maakunnallisesti arvokas maisema-alue sijoittuu alueen lounaiskulmaan.

16. Kalliojärven selänteet

Nastolan metsäylängön kallioisin ja suuntaunein osa-alue sijoittuu aivan Salajärven ja Iso-Kukkasen länsipuolelle. Alueella on useita pieniä jyrkkäreunaisia kallioiden rajaamia järviä, lampia ja soistumia. Murroslinjat kulkevat pääasiassa koillisesta lounaaseen sekä pohjoisesta etelään. Murroslinjojen yhtymäkohtaan on syntynyt Kalliojärvi. Alueen länsiosa on samaa metsäistä yläkö-alueetta, mutta piirteiltään maltillisempi.

Alueella sijaitsee Lapakiston luonnonsuojelualue. Metsäalueilla on suuri merkitys virkistyskäytössä.

Alueella on vähän haja-asutusta ja lomarakentamista.

Alueen pohjoisosaan ulottuu Seestan useamman maisematyyppin solmukohtaan sijoittuva maakunnallisesti arvokas maisema-alue.

17. Nastolan järvisyys

Iso-Kukkasen, Salajärven ja Ruuhijärven muodostama koillisesta lounaaseen suuntautunut järviketju, joka myötäilee murros-laaksoja. Järviä erottavat kapeahkot kallioiset kannakset. Reunoilla nousevat jyrkkärinteiset kallioselänteet, joideen väliin jää kapeita pienipiirteisiä savipainanteita.

Järvien rannoilla on runsaasti asuin- ja lomarakentamista. Vanhin rakennuskanta sijoittuu Kumian kylälle, jossa sijaitsee myös mylly. Salajärven rannalla on vanha huvila-asutusta. Salajärven rannalla on myös vanha keskiaikainen linnavuori.

18. Ruuhijärven laakso

Ruuhijärven ja Järvisten kumpuileva viljelymaisema sijoittuu II Salpausselän eteläpuolelle. Hiekka- ja hietamuodostumat ovat vaikuttaneet alueen maisemakuvaan. Kylä-alueita erottaa kallioselänne ja Isosuon alue. Ruuhijärven ja Järvisten kylät edustavat hyvin vanhaa asutuskerrostumaa. Alueella on rautakautisia asuinpaikkoja.

Ruuhijärven ja Järvisten maisemakuva on säilynyt hyvin. Alueen vanhimmat pellot ovat edelleen viljelyssä ja kylämiljöön on kehittynyt hallitusti. Alueen kylätoiminta on elinvoimaista.

19. Järvisten-Savion kallioselänne

Järvisten kylää itäpuolelta rajaava jylhäpiirteinen karu kallioselännealue. Aivan Lahden ja litin rajalle jää Savionjoen kapea jokilaakso. Arrastien vuoren kallioalue on valtakunnallisesti arvokas kohde maiseman ja luonnonsuojelun kannalta.

Alueen asutus sijoittuu Savion jokilaakson tuntumaan.

20. Metsäkylän seutu

Metsäkylän savikkoinen alavampi viljava alue, jossa pienet moreeni-kalliokumpareet rytmittävät ja rikkovat peltomaisemaa. Alue jakautuu kahteen valuma-alueeseen. Metsäkylän länsipuoliset peltoaukeiden vedet laskevat Luhtajokea pitkin Sylvöjärven ja Arrajoen kautta Arrajärveen, kun itäpuoliset alueet laskevat suoraan Arrajärveen.

Metsäkylän asutus on hajalaan eikä selkeää kyläkeskusta ole nähtävissä. Kilpisjärven alueella on useita muinaisjäännöksiä.

Arrajoen kartanomiljöön on osa aluetta. Kartano orakennusta ei enää ole, mutta alueen vanhimmat peltoalueet ovat edelleen viljelykäytössä.

21. Immilä-Uudenkylän laakso

Immilän ja Uudenkylän kylät sijoittuvat samalle kallioselänteiden väliselle hiekkasta, hiedasta ja savikoista muodostuvalle alavammalle vyöhykkeelle. Alue rajautuu eteläosistaan I Salpausselkään.

Alueille tyypillistä ovat laajahkot peltoaukeat. Immilän alueella maastonmuodot ovat kumpuilevampia kuin Uudenkylän laakeammilla vainiolla. Sekä Immilän että Uudenkylän alueella on runsaasti muinaisjäänöslöytöjä.

Asutus painottuu edelleen vanhoille kylä-alueille. Sylvöjärven rannalla on myös syntynyt asumista. Toivonojan kartano edustaa "uudempaa" kerrostumaa ollen peräisin 1800-luvulta.

22. Villähde-Haravakylä-Montarin metsäselänneet

Alue rajaa I Salpausselän eteläpuolista viljavaa laakso- / vaihettumisvyöhykettä. Maisemapiirteiltään alue on vaihteleva, ja olisi periaatteessa jaettavissa useampiin pienempiä osa-alueisiin. Alueelle tyypillisiä ovat kallioselänneen ja purouomien yhteydessä savikkoiset jokilaaksot. Alue on pääosin metsäistä.

Alueella on asutuskeskittyviä Haravakylässä, Lehtokujalla, Rajalassa ja Kolussa.

Alueella sijaitsee Kankaan maakunnallisesti arvokas maisema-alue.

23. Pihtilänmäki-Haravakylä-Montarin viljelylaaksot

I Salpausselän eteläpuolelle sijoittuvat viljelykäytössä olevat laaksopainanteet. Alue jakautuu kolmeen eri valuma-alueeseen. Heinjoki ja Palojoki laskevat Porvoonjokeen ja Sepänjoki Koskenkylänjokeen.

Vanhin asutus on keskittynyt Haravakylän ja Orrilanmäen alueelle. Alueen maisema on avaraa ja peltoaukeat ovat laajahkoja. Montarin alueella Orimattilanpuoleinen Selännealue alkaa vaikuttamaan maisemakuvaan muuttaen sitä pienipiirteisemmäksi.

24. Selkosaaren kallioselänne

I Salpausselältä lounaaseen / etelään suuntautuva Selkosaaren kallioselänne on länsiosiltaa voimakaspiirteinen ja Orimattilan puolella alueella on voimakkaista murros-linjoja. Itäosissa Arolan alueeseen rajautuva osa on hieman pehmeämpipiirteistä kallio-kumpareikkoa, jonka painanteet ovat savikkoisia, mutta metsäisiä, poikkeuksena Kirviän peltoaukea aivan Salpausselä kupeessa.

Alueen asutus sijoittuu Nastolan nauha-taajaman jatkeeksi Salpausselän etelärinteeseen.

25. Arolan viljelylaakso

Arolan avara viljelylaakso alkaa I Salpausselän etelärinteiltä ja suuntautuu kohti kaakkoa. Salpausselältä aukeakin upeita näkymiä pitkään viljelylaaksoon, joka jatkuu myös Orimattilan ja litin puolelle.

26. Hiisiön metsäselänne

litin laajempi kallioinen ja metsäinen selännealue ulottuu länsiosiltaa Lahden puolelle. Lahdenalueella savikkoisia painanteita on tyypillisesti enemmän ja alueen maisemakuva on suuripiirteisempää.

Alueen asutus keskittyy Salpausselän tuntumaan.

Lähde Husa, J., Kontula, T. & Heikkinen R. 1996. Hämeen läänin luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet. Osa I ja Osa II. -Suomen ympäristökeskus, luonto- ja maankäyttöyksikkö (julkaisemattomat monistheet. 460 s.)

Maisema-arvot kaavoituksessa

Sekä valtakunnallisesti että maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja rakennetut kulttuuriympäristöt ohjaavat kaupunkien yleiskaavoitusta. Lisäksi selvitetään paikallisesti arvokkaita kohteita ohjaamaan maankäytön tarkempaa suunnittelua.

Yleiskaavoitus

Lahdessa on voimassa koko kaupungin maantieteellisen alueen kattava yleiskaava Y-203, joka tuli lainvoimaiseksi 2.12.2022. Lisäksi Lahden alueella on voimassa kokonaan tai osittain 7 osayleiskaavaa / rantayleiskaavaa. Okeroisten osayleiskaava ei itsessään ole lainvoimainen, mutta sen määräyksiä tulee noudattaa Lahden yleiskaavan kaavamääräysten nojalla.

- Enonsaaren osayleiskaava
- Iso-Kukkasen, Salajärven ja Ruuhijärven rantayleiskaava
- Kallio-, Pitkä- ja Särkijärven alueen osayleiskaava
- Luoteis-Nastolan osayleiskaava
- Miekkiö-Renkomäki-Ämmälän osayleiskaava
- Uudenkylän osayleiskaava Y-204
- Villähde-Koiskalan osayleiskaava
- Okeroisten osayleiskaava (luonnos)

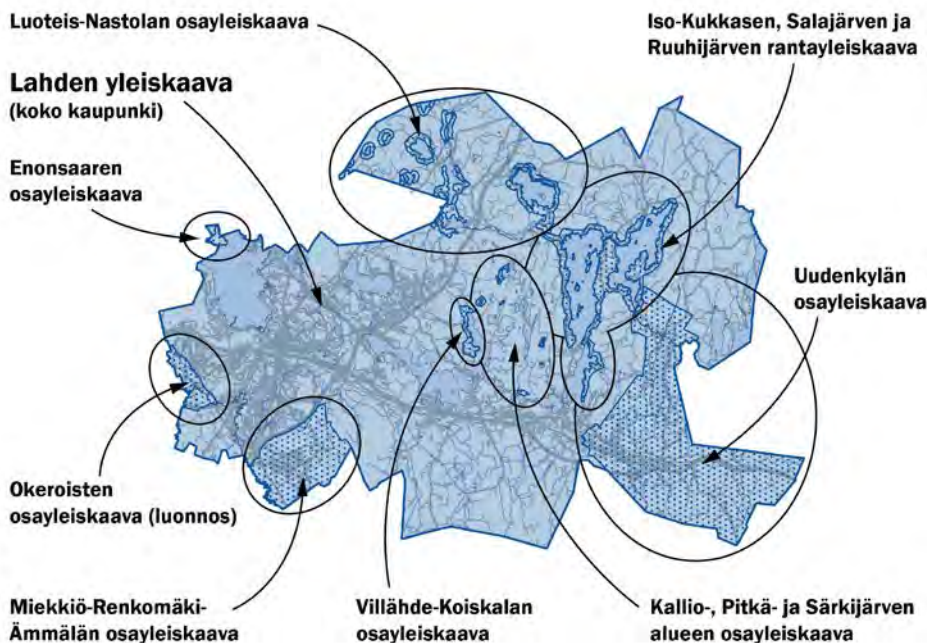
Lahden yleiskaava Y-203

Lahden yleiskaavassa on useita maisemaan liittyviä ja sen säilyttämiseen liittyviä kaavamääräyksiä. Merkinnät pohjaavat valtakunnallisiin, maakunnallisiin ja paikallisiin selvityksiin. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt sekä maisema-alueet on esitetty yleiskaavan teemakartalla.

Kaavan yleismääräyksessä todetaan, että "Alueiden suunnittelussa ja toteutuksessa maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (MaRy) ja paikallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (LaRy) on otettava huomioon teemakartalta ja kohdeluettelosta 1/2: Arvokkaat kulttuuriympäristöt yleiskaavakartalla esitettyjen RKY- ja MA-alueiden sekä muinaismuistokohteiden lisäksi." – *Maisema-alueiden osalta vastaava määräystä ei ole.*

Merkittävin maisema-arvoihin liittyvä strateginen määräys on Salpausselkä-merkintä, joka leikkaa läpi koko kaava-alueen koskettain monia eri aluevarauksia.

Metsäisillä virkistysalueilla - kuten virkistysalueet, retkeilyalueet, urheilualueet sekä maa- ja metsätalousalueet, joille sijoittuu ulkoilua - on kaavamerkinnöissä pyritty kiinnittämään huomiota myös alueen maisema-arvoihin. V-alkuisille kaavamerkinnöille on myös merkitty tarve maisematyöluupaun.

Lahden yleiskaava ja osayleiskaavat kartalla

Maisemallisesti arvokkaiksi peltoalueiksi on merkitty laajat viljelykokonaisuudet, sekä arvokkaiksi niittyalueiksi tunnistetut kohteet.

Myös loma-asumiseen ja matkailuun osoitetuilla alueilla on pyritty kiinnittämään erityistä huomiota alueen maisema-arvoihin, jotta alueet pysyvät houkuttelevina ja viihtyisinä myös rakentamisen tiivistyessä.

Asuin- ja kyläalueilla maisematyölupaa edellytetään arvokohteissa, jotka on tunnistettu paikallisissa selvityksissä.

Keskusta-alueilla ja kaupungin sisääntuloväylien varsilla (kaupan alueet ja elinkeinoelämän alueet) tulee huomioida myös maiseman ominaispiirteet. Myös kaupungin maamerkkien näkyvyys on tuotu esille sisääntuloväylien yhteydessä.

Asemakaavoitus

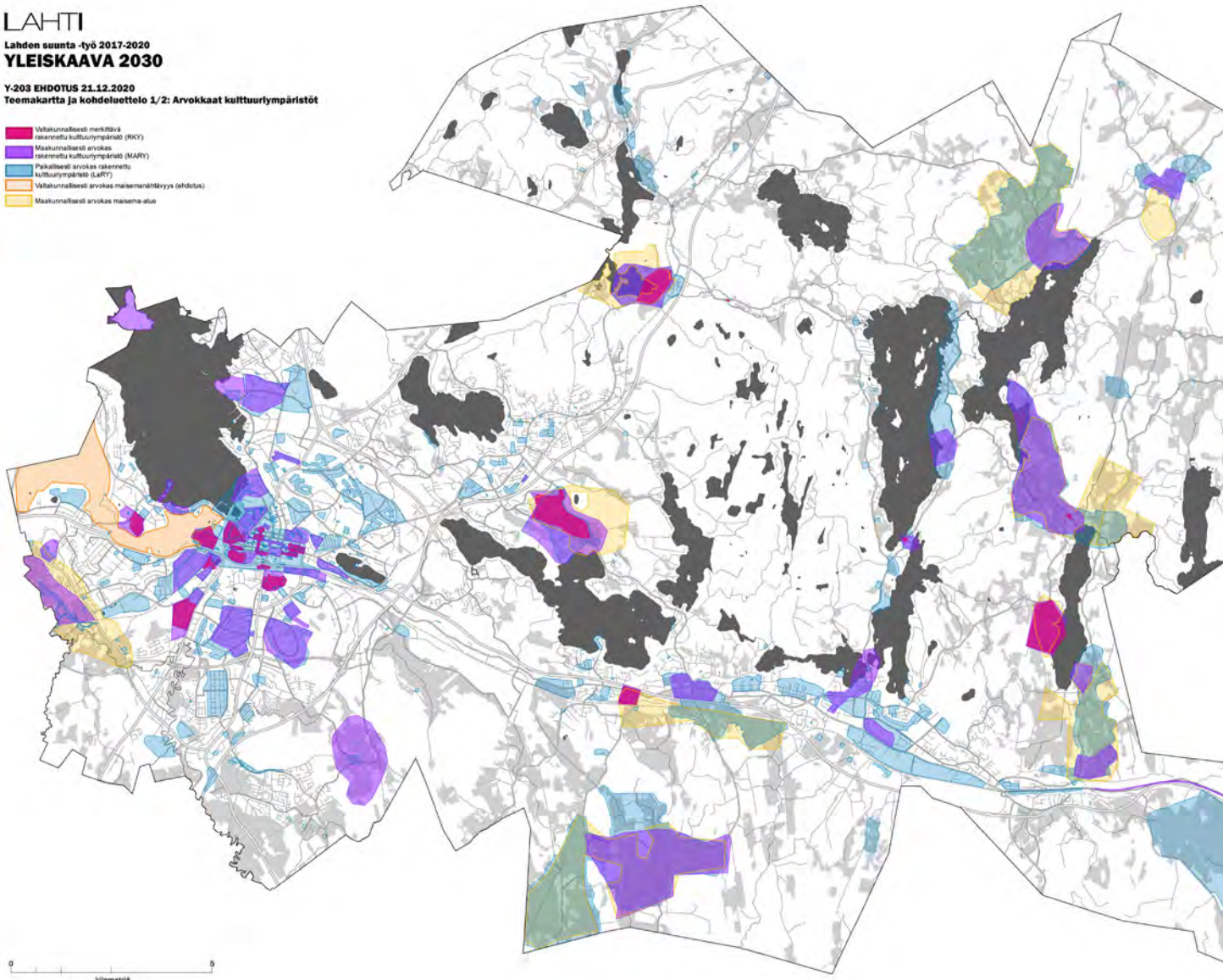
Asemakaavoituksessa maisemansuojelu on pienipiirteisempää ja saattaa näkyä kaavamerkinnässä esimerkiksi /s -merkinnällä, mikä tarkoittaa aluetta, jolla ympäristö säilytetään. Lisäksi kaavamääräyksiin on mahdollista kirjata tarkemmin kohdekohtaisia suosituksia säilytettävästä kasvillisuudesta, näkymistä ja esimerkiksi laadittavista hoitosuunnitelmista.

LAHTI

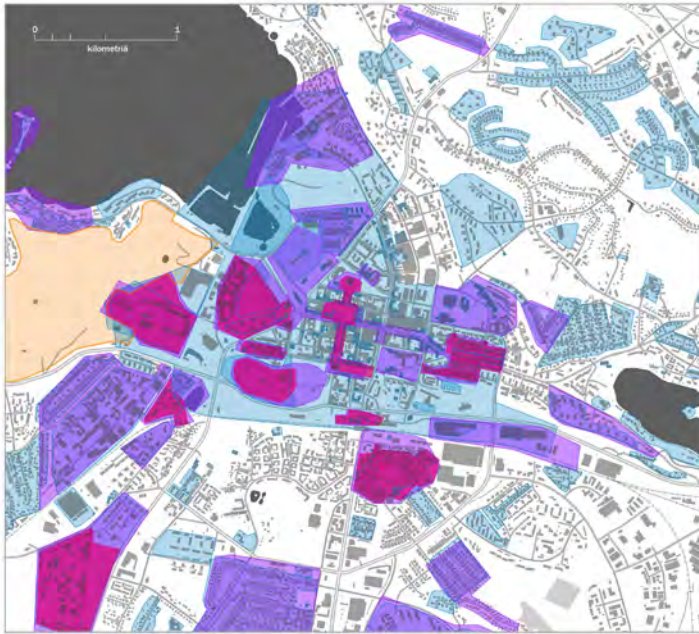
Lahden suunta -työ 2017-2020 YLEISKAAVA 2030

Y-203 EHDOTUS 21.12.2020
Teemakartta ja kohdeluettelo 1/2: Arvokkaat kulttuuriympäristöt

- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY)
- Maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (MARY)
- Päikälisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (LARY)
- Valtakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys (ehdote)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

Lahden arvokkaat kulttuuriympäristöt - yleiskaavan teemakartta.

Selvitykset ja kyselyt

Maisemaselvitykset

Lahden alueelta on laadittu useita maisemaselvityksiä vuosien varrella. Koko Lahtea koskee maakuntatasoinen Päijät-Hämeen maisemaselvitys vuodelta 2006.

Niin sanotun vanhan Lahden puolelta on myös tehty koko silloisen alueen kattanut Lahden maisemarakenne ja viheralueet -selvitys vuonna 2010. Lisäksi osayleiskaavoituksen ja asemakaavoituksen yhteydessä on laadittu lukuisia pienempien alueiden maisemaselvityksiä eri painotuksilla.

Rakennetun ympäristön selvitykset

Rakennetun ympäristön selvityksiin sisältyy myös maisemallisesti arvokkaita kohteita. Lahden alueella on parhaillaan käynnissä maakuntatasoinen Päijät-Hämeen rakennetun kulttuuriympäristöselvityksen päivitys. Aiempi maakuntatasoinen selvitys on vuodelta 2006.

Lahden paikallisen tason selvityksiä on kolme kappaletta. Selvitys Lahden kulttuurihistoriallisista kohteista on vuodelta 2000. Selvitys Lahden sodanjälkeisestä rakennusperinnöstä on vuodelta 2012. Nastolan kulttuuriympäristöselvitys on vuodelta 2020. Paikallisen tason kohteista on asemakaavoituksen yhteydessä tehty myös tarkempia kohdekohtaisia selvityksiä.

Asukaskyselyt

Lahden kaavoitustyössä hyödynnetään myös asukaskyselyitä tiedon tuottamisessa. Suoraan kulttuurimaisemiin liittyviä kyselyitä on viime vuosina toteutettu Nastolan kulttuuriympäristöselvityksen yhteydessä 2016 sekä tämän selvityksen luonnosvaiheessa 2022. Lisäksi vuonna 2021 järjestettiin asukaskysely asukkaiden arvostamista viheralueista, jossa kerättiin tietoa mm. asukkaiden kokemuksesta / arvostamisesta kulttuuriperintökohteista ja esteettisistä arvoista.

KULTTUURIMAISEMA-KOhteet

Työmenetelmät

Työn laatiminen, työtapo

Lähtöaineistoina on käytetty paikkatietoaineistoja, historiallisia karttoja, ilmakuvia, kirjallisuutta, aiempia selvityksiä ja maastotyötä. Maastokäynnit tehtiin vuoden 2022 aikana, jolloin käytiin kaikki kohteet läpi ja valokuvattiin ne.

Lähtötietojen ja paikallistuntemuksen pohjalta tehtiin alustavat rajaukset, joiden perusteella suunniteltiin maastokäynnit. Maastokäyntien yhteydessä käytiin tarkistamassa ja arvioimassa kohteiden tilanne ja nykyiset maisema-arvot. Maastokäyntien pohjalta tarkistettiin kohteiden rajaukset.

Kohderajaukset esiteltiin syksyllä 2022 yleiskaavan asukastilaisuudessa ja niitä pystyi lisäksi kommentoimaan karttakyselyssä. Saadun palautteen pohjalta rajauksia tarkennettiin ja tehtiin täydentäviä maastokäyntejä.

Kohteista laadittiin kohdekuvaukset sekä kohdekartat. Työstä koostettiin raportti, sekä paikkatietoaineisto.

Työryhmä

Kohteen käytännön työstä on vastannut maisema-arkkitehti Maria Silvast. Maastokäynneillä mukana on ollut myös muita työryhmän jäseniä vaihtelevilla kokoonpanoilla.

Työryhmän jäsenet:

- Maria Silvast, kaupunki-infran suunnittelu
- Johanna Sääksniemi, yleiskaavoitus
- Sanna Suokas, yleiskaavoitus
- Jaana Huovinen, asemakaavoitus
- Roosa Ruotsalainen, kaupunginmuseo
- Armi Patrikainen, rakennusvalvonta
- Kirsi Kujala, kaupunki-infran suunnittelu (puistot)

Luokittelu

Kohteet haluttiin luokitella teemoittain. Alustavien rajausten perusteella teemoja muodostui yhdeksän. Jokaiselle teemalle on annettu oma tunnusväri, joka toistuu raportin kohdekorteissa ja rajauksissa.

- Kylien kulttuurimaisemakokonaisuudet
- Vanhat viljelymaisemat ja pihapiirit
- Perinneympäristöt
- Yhtenäiset puutarhamaiset pientaloalueet
- Aikakaudelleen tyypilliset urheilupuistot
- Hengelliset ympäristöt
- Kartanomiljööt
- Puistohistoriallisesti tai kaupunkirakenteellisesti arvokkaat viheralueet
- Lahden identiteetin kannalta merkittävät silhuetit, näkymät tai maamerkit

Ulkopuoliset kohteet

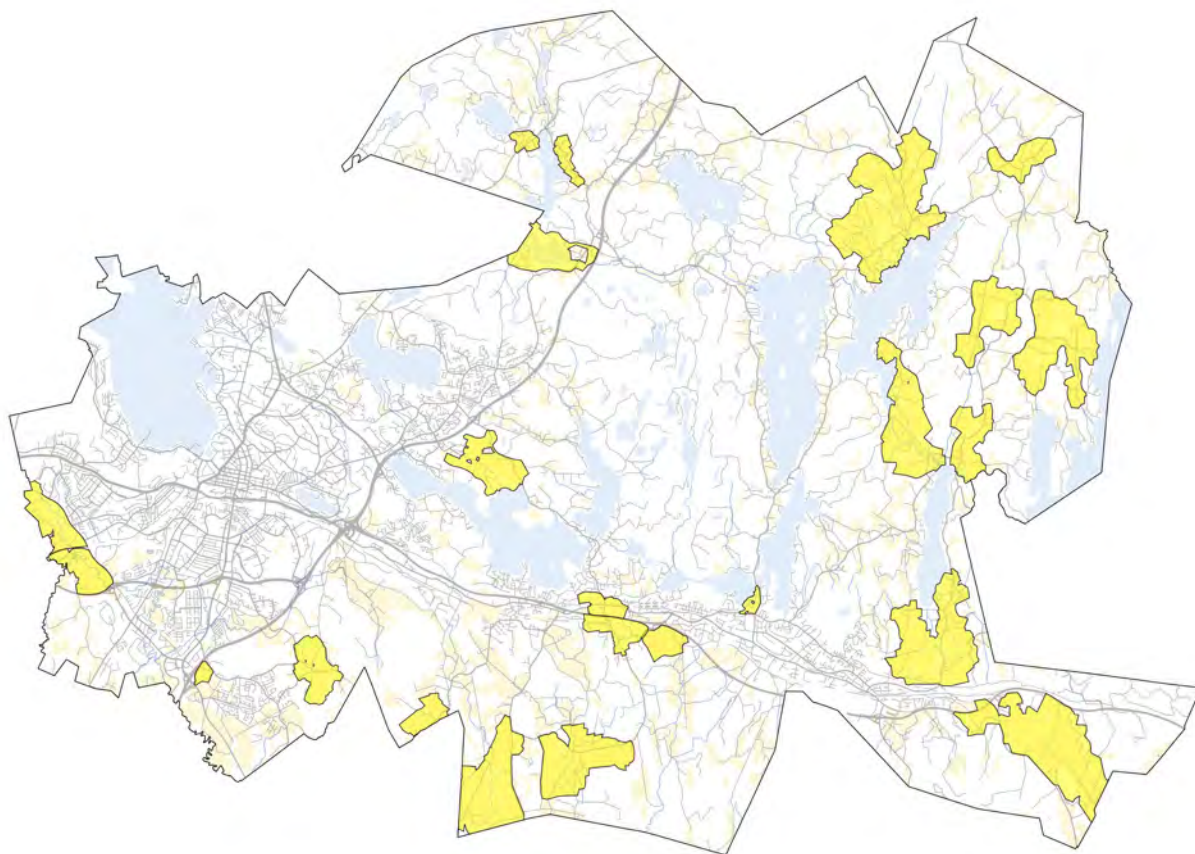
Maastokäyntien yhteydessä käytiin myös kohteissa, jotka päätettiin jättää selvityksen ulkopuolella. Mahdollisia syitä kohteen ulkopuolelle jättämiseen olivat mm. kohteen tavanomaisuus, kohteen huomattava pienialaisuus, erityisten puutarha- / maisema-arvojen puute, tulevat jo päätetyt maankäytön muutosalueet, kohteessa jo tapahtunut uusi alueelle sopimaton rakentaminen.

Luettelo kohteista, jotka on käyty tarkistamassa maastossa, mutta jätetty rajausten ulkopuolelle.

- Massinpuisto
- Takkulan golfkenttä (hakamaiset saarekkeet)
- Oksjärven MA-alue
- Pärnämäen pellot
- Arkiomaa
- Notko
- Vierunkulman viljelymaisema
- Kurenniityn pellot
- Hähniemen kesämökkialue
- Kärkjärven kesämökkialueet
- Kariston ranta-asutus
- Korvenrannan pientalomiljöö
- Kujalan viljelyalue
- Kytölän pelto
- Kansanopiston omenatarha
- Tornatorin rakennus pihapiireineen
- Pekanmäen rantamiljöö
- Erviänpuisto
- Renkomäen vanhat pihapiirit
- Liipolan keskuspuisto
- Alatori

- **luettelo täydentyy**

KYLIEN KULTTUURIMAISEMA- KOKONAISUUDET

Kohteiden arvoluokat:
alkuperäisyysarvo
historiallinen arvo
maisemakuvallinen arvo

Kohteet sijoittuvat kyläkeskuksiin ja ovat tyyppillisesti laaja-alaisia maatalousmaisemia. Alueen asutus on vanhaa ja tiestö noudattelee vanhoja linjauksia. Avoimia viljelyalueita rytmittää kyläasutus, johon liittyy usein monimuotoista ja -lajista kasvillisuutta.

Kyläkohteiden maisemakuva heijastelee maisematyyppinsä ominaisuuksia. Alueiden säilyminen edellyttää maaseudun säilymistä elinvoimaisena

1 Ylä-Okeroisten kulttuurimaisema

2 Ala-Okeroisten kulttuurimaisema

Okeroisten kulttuurimaisema sijaitsee Porvoonjoen laaksossa ulottuen sekä Lahden että Hollolan alueille. Vanhin kyläalue, Ylä-Okeroinen, sijoittuu rautatien pohjoispuolelle Murronojan molemmin puolin. Ala-Okeroisen alue sijoittuu Porvoonjoen varteen myllyn ja rautatien eteläpuolelle.

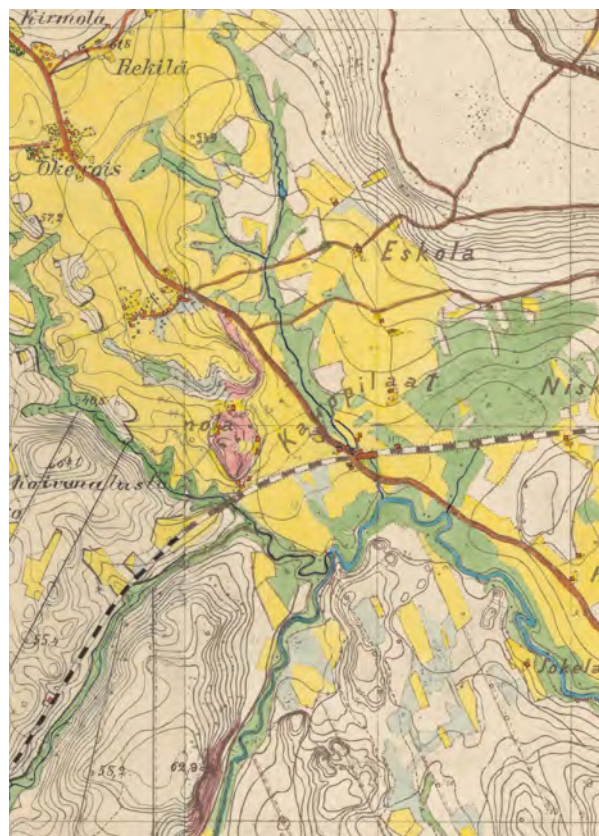
Okeroisen maisema on kumpuilevaa viljelymaisemaa, jossa purouoma meanderoi voimakkaasti ja on uurtanut syvän uoman viljavaan maaperään. Avointa viljelymaisemaa rajaavat korkeat kalliot. Purouoman ympärille on kehittynyt luonnonarvoiltaan merkittävä rehevän lehtometsän vyöhyke.

Okeroisten kylän alueelta on tehty löytöjä kivikaudelta ja rautakaudelta. Ensimmäinen kirjallinen maininta Okeroisista on vuodelta 1403, kun alueen rajankäyntiä ratkottiin. Vanhin asutus on keskittynyt Ylä-Okeroisen alueelle eteläiseen Ylikylään ja pohjoiseen Alikylään. Vanhimmat viljelyalueet sijoittuvat Kunnantien varteen, Murronojan länsipuolelle,

josta ne ovat laajentuneet Porvoonjoen itäpuolelle ja edelleen Porvoonjoen eteläpuolelle. Kunnantie noudattelee edelleen vanhaa tielinjausta. Vanhat kylät sijaitsivat kummuilla kunnes 1800-luvun lopulla uusia asutusta alkoi laajeta ryhmäkylästä laajemmalle ja rautatien eteläpuolelle.

Okeroisten mylly on sijainnut nykyisellä paikallaan vähintään 1600-luvun alusta. Mylly on sijoitettu notkelmaan voimakkaan lähteen johdosta. Nykyinen mylly on 1930-luvun lopulta. Myllyn kohdalla sijaitsi myös Okeroisten rautatiepysäkki, joka oli toiminnassa 1903-1992 välisen ajan. Ala-Okeroisten puolella sijaitsivat kansakoulu, ja nuorisoseurantalo, mutta molemmat purettiin jo 1970-luvulla.

Nykyisin Okeroisten kyläasutus sijoittuu nauhamaisesti Kunnantien varteen. Viljelyalueet sijoittuvat rakentamisen ja purouomien välille. Rautatie halkaisee Oke-

Okeroisen kyläalue 1870-luvulla
Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehti XIV 33

roisen kulttuurimaiseman voimakkaasti. Ala-okeroisen puolella kulttuurimaisemaa rajaa etelässä uusi eteläinen kehätia (vt 12). Valtatie ei erotu maisemassa erityisen voimakkaasti, sillä sen tasaus on laskettu peltomaisemaa alemmas.

Okeroisten kulttuurimaisemassa on edelleen hyvin nähtävissä vanhat tielinjat ja peltoaukeat. Maastonmuodot tuovat alueelle ominaisen tunnelman. Rakentaminen on pysynyt hyvin vanhan tielinjauksen varsilla, mikä on säilyttänyt kylämäistä tunnelmaa.

Okeroisten maisema on historiallisesti merkittävä. Alueella on monia eri-ikäisiä historiallisia kerrostumia. Okeroisten maisemakuva on omaleimainen ja se muodostaa merkittäviä näkymiä paitsi alueen sisäisesti myös Ala-Okeroistentien suunnasta. Alueella on hienoja maisemapuita ja pihojen perinteinen kulttuurikasvillisuus on merkittävä osa alueen luonnetta. Rakennusryhmät muodostavat merkittäviä maisemallisia maamerkkejä peltomaisemassa.

Okeroisten viljelymaisema tulee säilyttää viljelykäytössä ja Kunnantien vanha linjaus sekä luonne tulee säilyttää. Pihapiirejä tulee vaalia ja suosia perinteistä kulttuurikasvillisuutta.

Okeroisten kulttuurimaisema on maakunnallisesti arvokas rakennetun ympäristön kokonaisuus ja maisema-alue.

Lähteet: 1, 2, 3, 17

3 Renkomäen kylän kulttuurimaisema

Renkomäen vanha kyläalue sijoittuu I Salpausselän eteläpuolelle Porvoonjokilaaksoon. Maisemassa hallitsevana on jokilaaksoa rajaava Renkomäen reunamuodostuma, jonka lounaispuolelle kylä on muodostunut.

Renkomäen kylä on mainittu ensimmäistä kertaa vuoden 1539 maakirjassa. Renkomäki jakautui Simolan ja Ämmälän osakyläin. Simolan kyläkeskus sijoittui nykyisen moottoritien länsipuolelle. Kylän itäinen osa on säilynyt Kyläkadun vanhan tielinjan varrella.

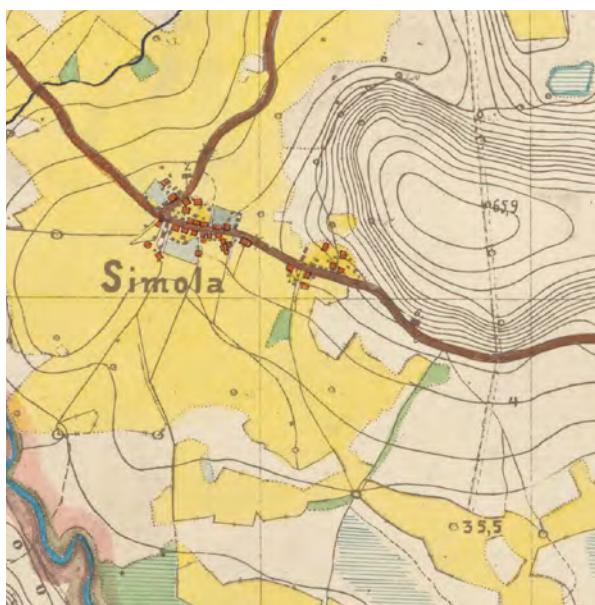
Ali-Mäkelän ja Yli-Mäkelän vanhojen sukkutilojen muodostama miljöökokonaisuus Kyläkadun varressa sijoittuu luontevasti peltoaukean reunalle. Myös uusi maatalousrakentaminen on sovitettu hienosti kulttuurimaisemaan.

Maisematila rajautuu nykyisellään Uuteen Orimattilantiehen asti, mutta kulttuurimaiseman rajauksessa on huomioitu peltoaukean eteläreunaan yleiskaavassa merkitty aluevara.

Renkomäen kylän kulttuurimaisema on merkittävä moottoritietä avautuva sisääntulomaisema. Vanhojen tilojen pihapiirit muodostavat vehreän ja viihtyisän kokonaisuuden.

Renkomäen Kylätien linjaus tulee säilyttää. Samoin kylään liittyvä peltomaisema tulee säilyttää avoimena. Pihapiirien kulttuurikasvillisuutta tulee vaalia.

Lähteet: 3, 4

Simolan kylä 1870-luvulla
Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehti XIV 33

4 Lankilan kulttuurimaisema

Lankila sijoittuu Paimisojan ja Heinjoen laakson alueelle Linnaistensuon eteläpuolelle. Kylän eteläosa on Orimattilan puolella. Alue sijoittuu Linnaistensuolta etelään, kohti Paimisojaa kulkevaan purolaaksoon.

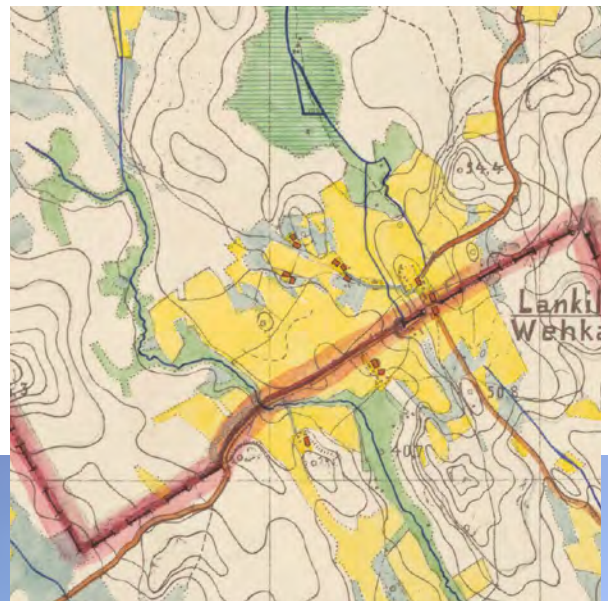
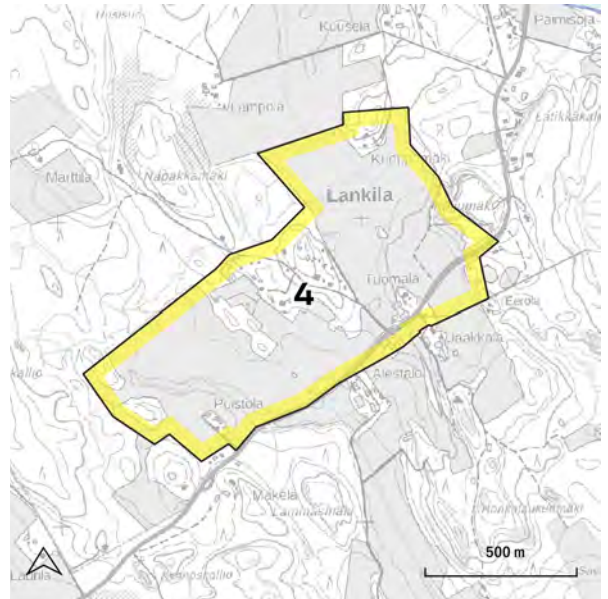
Varhaisin maininta kylästä on vuodelta 1539. Kylässä oli 1560-luvulla ja vuonna 1751 kaksi tilaa. Vuokra-alueiden itsenäistämisen myötä talojen määrä Lankilassa kasvoi merkittävästi Suomen itsenäistymisen jälkeen 1930-luvulle asti. Lankila oli vauras kylä, jonka vilja- ja karjamäärät per talo olivat Nastolan korkeimpia.

Peltomaisema on kumpuilevaa. Kylän läpi kulkee vanha tielinja, joka näkyy jo 1700-luvun lopun Kuninkaankartastossa.

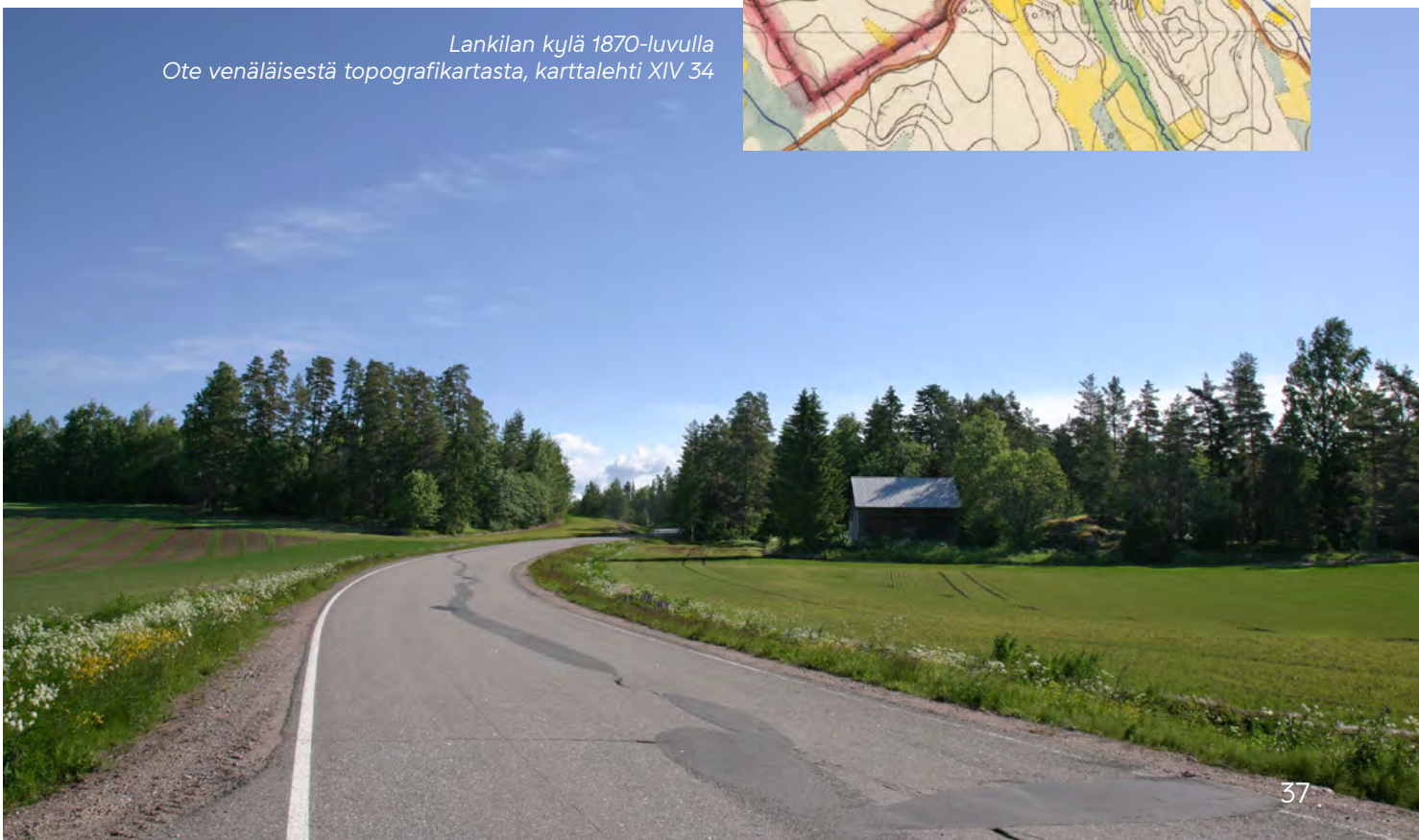
Alueen pienipiirteinen maalaismaisema on idyllinen ja tieltä aukeaa hienoja näkymiä peltoaukeille.

Peltomaisema tulee säilyttää avoimena viljelykäytössä ja vanha tielinjaus säilyttää. Tilojen pihapiirien sekä tienpientareiden perinteistä kulttuurikasvillisuutta tulee vaalia.

Lähteet: 6, 7

Lankilan kylä 1870-luvulla
Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehti XIV 34

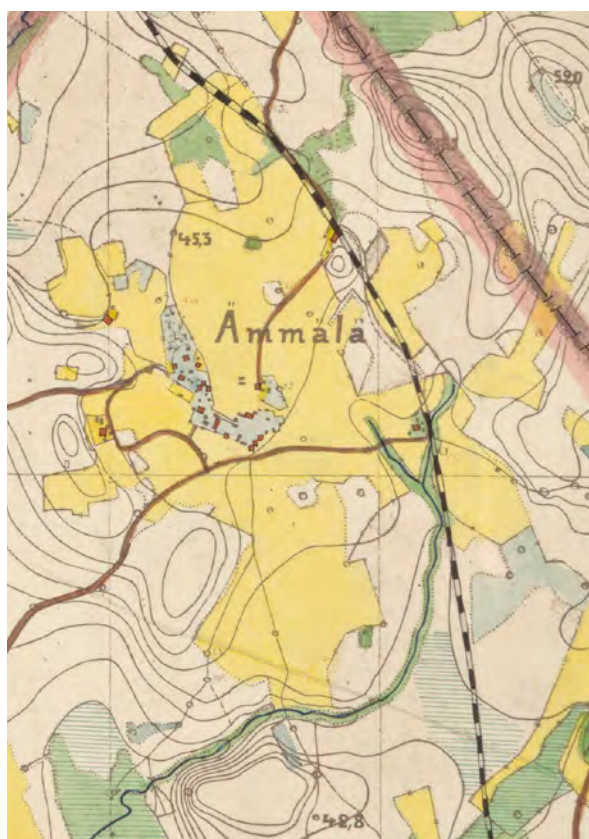
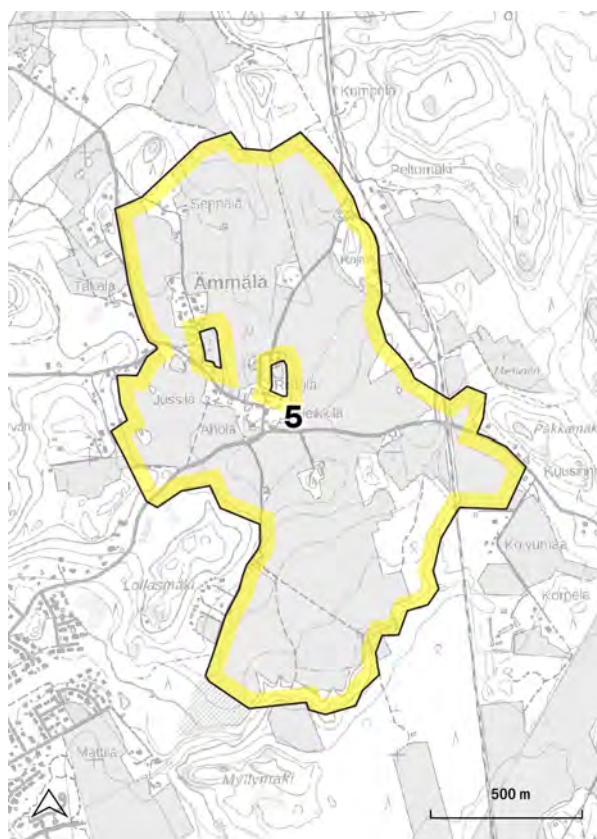
5 Ämmälän kulttuurimaisema

Ämmälän kylä sijoittuu Porvoonjoen laaksoon Renkomäen reunadeltan itäpuolelle. Peltomaisema on tasaista ja sitä rajaavat metsäalueet. Asutus on keskittynyt tiiviisti alueen keskelle teiden risteyskohtaan ja kylään avautuu näkymiä eri suunnilta. Kylän itäpuolelta kulkee Lahti-Loviisa rautatie.

Ämmälä on alunperin osa Renkomäen (Simolan) kylää. Ensimmäistä kertaa Ämmälä mainitaan omana kylänään vasta vuonna

Ämmälän kylä 1870-luvulla

Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehti XIV 33

1702, mutta esimerkiksi Jussilan tilaa on viljely ainakin jo 1660-luvulla.

Ämmälän kylä muodostuu neljästä tilasta: Jussila, Ahola, Ristola ja Heikkilä. Lisäksi kylästä erillään Rajalan tila ja Seppälän tila. Kyläkeskuksessa on myös kaksi perinnemaisemakohdetta, jotka on rajattu erikseen.

Ämmälän ryhmäkylä ja kylätie ovat säilyttäneet hyvin ominaispiirteensä. Myös viljelymaisema on säilynyt samanlaajuisena poikkeuksellisen pitkään ja alueen maisematilalla onkin merkittävä maisemahistoriallinen arvo.

Ämmälän viljelymaisema tulee säilyttää viljelykäytössä ja vanhojen teiden luonne kapeina ja mutkittelevina kyläteinä tulee säilyttää. Tilojen vehreitä pihapiirejä tulee vaalia ja suosia perinnekasvillisuutta.

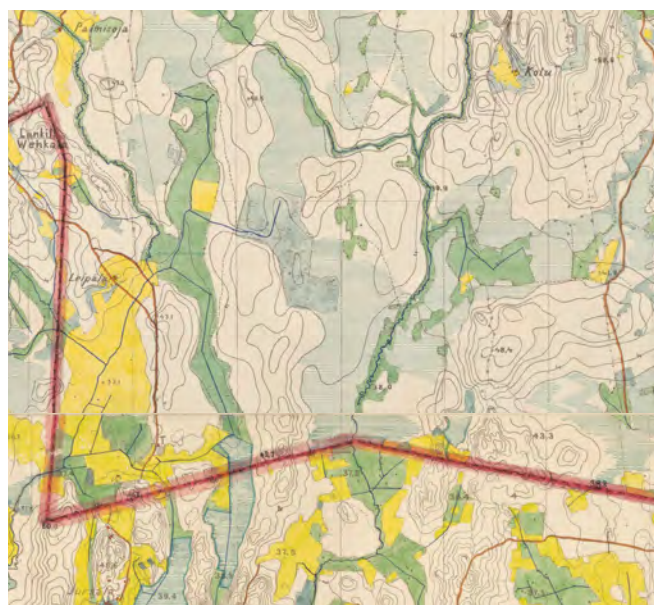
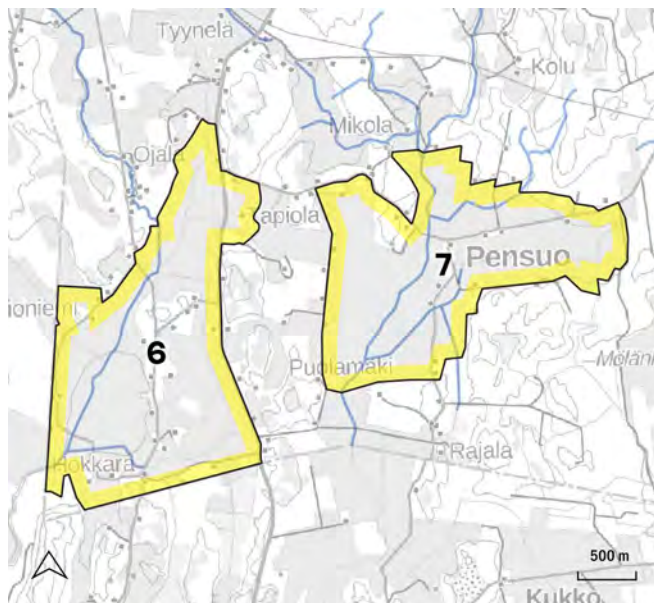
Ämmälän kulttuurimaisema on maakunnallisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuus.

Lähteet: 2, 4, 6, 17

6 Hokkaran kulttuurimaisema

7 Pensuon kulttuurimaisema

Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehdet XIV 34 ja XIII 34

Hokkaran ja Pensuon kulttuurimaisemat sijoittuvat Paimisojan ja Heinjoen laaksoon. Peltoaukeat ovat huomattavan laajoja ja tasisia savikoita, joita rajaavat sekä erottavat selkeästi maastosta nousevat metsäiset kalliiselänteet. Pensuon alue on nimensä mukaisesti raivattu pelloksi suosta.

Hokkaran ja Pensuon peltoalueet ovat historiallisten karttojen perusteella olleet soita. Hokkaran puoleiset peltoaukeat on raivattu viljelykäyttöön aiemmin. Ne näkyvät viljeltyinä 1870-luvun venäläisessä topografikartassa. 1700-luvun lopun kuninkaankartassa alueet ovat olleet suota. Hokkaran viljelykset ovat ilmeisesti liittyneet Orimattilan puoleiseen Jursalan kylään. Pensuon alueelle perustettiin Karjalan evakkojen asutusalue 1940-luvulla. Asutustiloja lohkottiin vanhasta Pensuon tilasta sekä Tampellan omistamasta metsätilasta. Tilat sijoitettiin Heinämaantien, Pensuontien ja sivuteiden varsille mosaiikkimaisesti.

Hokkaran alueelle sijoittuu myös ns. Tapiolan kartano, joka on vuonna 1912 Erstan kartanosta erotettu sivutila. Tapiola ei kuitenkaan ole perinteinen kartano, vaikka sitä niin kutsutaankin.

Hokkaran ja Pensuon peltoaukeat edustavat hieman uudempaa viljelymaisemaa ja ne ovat säilyttäneet hyvin ominaispiirteensä. Tapiolan pihapiiri on puistomainen ja sitä rajaa maantiestä tuuhea kuusiainen. Alueelle johtaa komea puukujanne.

Hokkaran ja Pensuon kulttuurimaisemien peltomaisema tulee säilyttää viljelyksessä ja alueen maaseutumaisuus ja avara tilavaikutelma ovat maisemakuvassa vaalittavia lähtökohtia. Tapiolan vanha pihapiiri on arvokas sekä kasvillisuudeltaan että historiallisilta arvoiltaan.

Hokkaran ja Pensuon kulttuurimaisemat muodostavat maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen. Pensuon kulttuurimaisema ja Tapiola ovat myös maakunnallisesti arvokkaita rakennetun kulttuuriympäristön kohteita.

Lähteet: 2, 8, 17

8 Haravakylän kulttuurimaisema

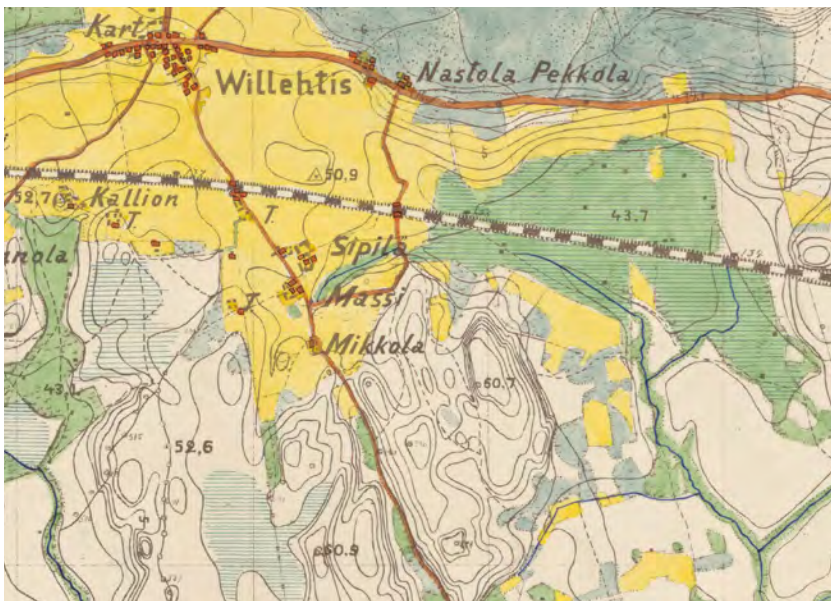
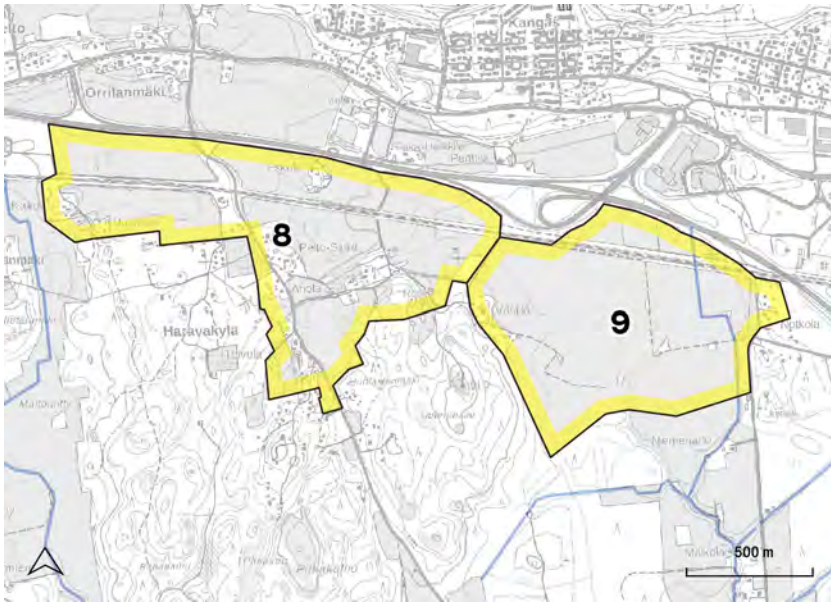
9 Notkon kulttuurimaisema

Haravakylän ja Notkon kulttuurimaisemat sijoittuvat I Salpausselän eteläpuolelle, Pihtilänmäki-Haravakylä-Montarin viljelylaakson alueelle. Haravakylä ja Notko kuuluvat Palojoen valuma-alueeseen. Salpausselän lievealueella maasto on loivasti viettävää hietamaata. Haravakylän aluetta rajaa etelästä metsäinen kallioselänne, kun taas Notkon peltomaisema jatkuu laaksopainanteena kohti etelää viivasuoran Notkontien molemmiin puolin.

Haravakylän alue kuului Villähteen kylään. Alueella on useita vanhoja tilakeskuksia,

mutta myös uudempaa rakennuskantaa. Sodan jälkeen Erstan kartanon maista lohkotettiin myös asutustiloja. Haravakylän vanhimpia taloja edustaa Pelto-Sipilä, joka sijoittuu Haravakyläntien varren tiiviiseen kylämäiseen asutuskeskittymään. Notko alue on uudempaa kerrostumaa. Alueen rakennuskanta on peräisin 1940- ja 1950-luvulta.

Haravakylän ja Notkon maisematilat rajautuvat pohjoisessa valtatiehen ja niiden läpi kulkee valtatieen kanssa samansuuntaisesti rautatie. Valtatieen rakentaminen 1980-luvulla on muuttanut maisemakuvaa huomattavasti

Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehti XIV 34

erottaen Haravakylän Orrilan alueesta. Notkon uudempi asuinalue on laajentanut peltoaukeita itää kohden. Haravakyläntie noudattelee vanhaa tielinjausta ja sen varressa hyvinkin lähellä tien piennarta sijaitsevat vanhat rakennukset muodostavat idyllistä kylämäistä maisemakuvaa.

Haravakylän avoimen viljelymaisemat tulee säilyttää viljelykäytössä. Haravakylän vanhan tielinjaus tulee säilyttää ja vaalia kylämäisen asutuksen ominaispiirteitä.

Haravakylän ja Notkolan kulttuurimaisemat ovat osa maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta.

Lähteet: 8, 9, 17

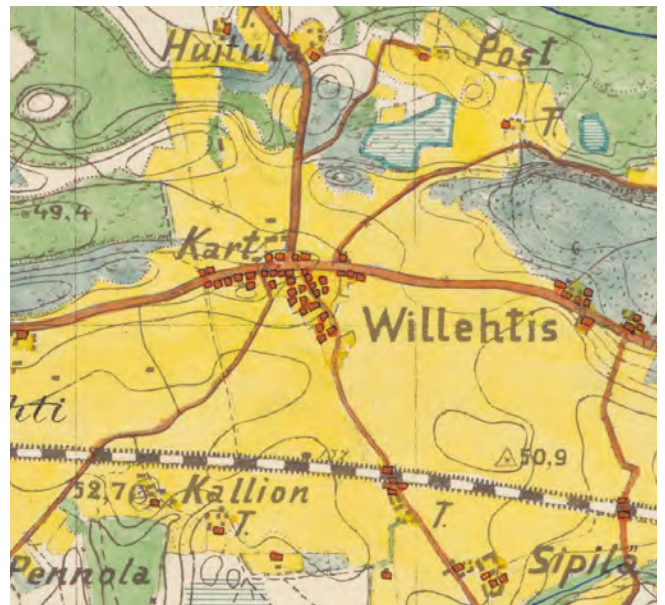
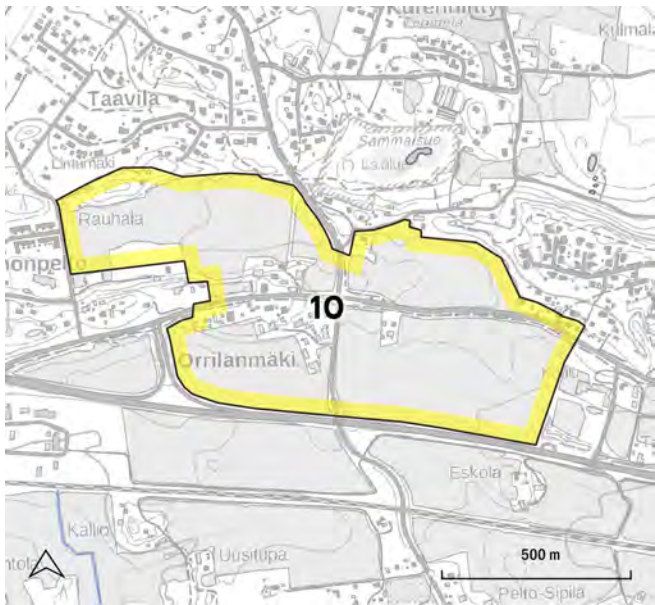
10 Orrilan kulttuurimaisema

Orrilan kulttuurimaisema sijoittuu I Salpausselälle, kohtaan jossa hiekkaharjanteiden väliin on lajittunut viljavampaa hietamaata. Orrilanmäen vanhaa ryhmäkylän aluetta ympäröivät pellot sekä etelä- että pohjoispuolella ja alueelle avautuu hienoja näkymiä useista ilmansuunnista.

Varhaisin maininta Orrilasta, silloisesta Villähteen kylästä, on mahdollisesti vuodelta 1470. Kylä sijoittuu Ylisen Viipurintien varteen. Villähteen kylä pysyi pitkään ryhmäkylänä ja hajosi vasta 1910-luvun uusjaossa. Orrilan tila jäi alkuperäiselle paikalleen. Ympäröivä rakennuskanta on ajallisesti hyvin sekoittunutta. Vanhimmat pienet asuintalot ovat 1920- ja 1930-luvulta.

Orrilanmäen ympäristön maisematila on säilynyt hyvin. Kyläkeskusta ympäröivät peltoaukeat ovat pienentyneet alkuperäisestä laajuudestaan, mutta maiseman tunnelma on säilynyt. Orrilan alueen kasvillisuus on monilajista ja alueella on vanhaa puustoa. Alueen pohjoislaidalla on säilynyt hakamaatyypistä luonnonympäristöä. Suurin muutos on alueen eteläreunaan 1980-luvulla rakennettu valtatie, joka on katkaissut yhteyden Haravakylän peltomaisemiin.

Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehti XIV 34

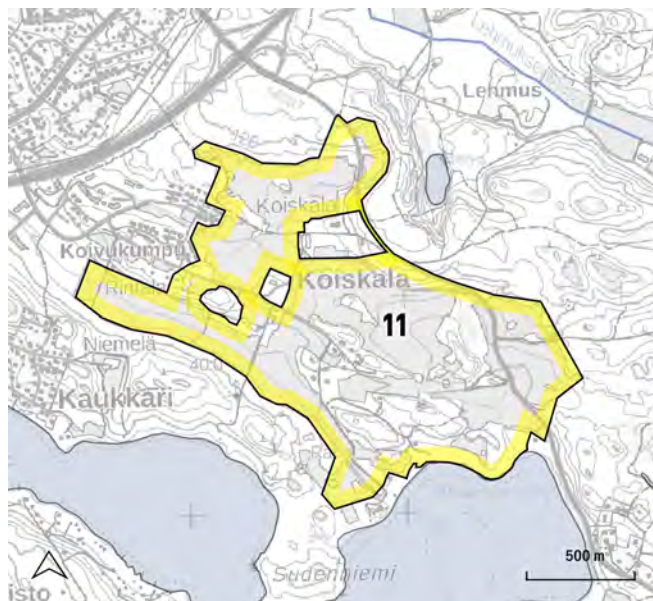
Orrilan tilaa ympäröivät lähimmät viljelyaukeat tulee säilyttää avoimena. Alueen mahdollista täydennysrakentamisen mahdollisuuksia on tutkittu tarkemmin vuonna 2020 valmistuneessa maisematarkastelussa. Orrilan tilan merkitystä ja sen vanhaa puustoa sekä monilajista ja -kerroksellista ilmettä maiseman keskeisessä solmukohdassa tulee vaalia. Vanhat tielinjaukset tulee säilyttää.

Orrilan kulttuurimaisema on maakunnallisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuus.

Lähteet: 2, 8, 10

11 Koiskalan kulttuurimaisema

Koiskala sijaitsee I Salpausselän ja Ky-mijärven pohjoispuolella. Maisematyypille on luontaista laaksojen ja selänteiden suuntautuneisuus, mikä näkyy myös Koiskalan kohdalla. Kulttuurimaiseman keskeisimmät peltoaukeat sijoittuvat Koiskalan kartanon ympärille ja lisäksi Koivukummunkadun eteläpuolella sijaitsee samansuuntainen laaksopainanne peltoaukeineen. Kulttuurimaiseman pohjoispuolella aluetta reunustaa Sietikan metsäinen selännealue.

Ensimmäinen maininta asutuksesta Koiskalassa on vuodelta 1461. Koiskalan kylä oli keskiajalla Nastolan pitäjän suurimpia kyliä. Lahteen Koiskala liitettiin vuonna 1956. Kulttuurimaiseman pohjoislaidalla kulkee vanha tielinjaus, jonka varrella on säilynyt muutamia kartanon torppia. Koiskalan eteläpuolella sijaitsee sodan jälkeen perustettu asutustila-alue sekä 1950-luvulla perustettu kesämökki-alue.

Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehti XIV 34

Koiskalan kulttuurimaisema on säilyttänyt laajuuteensa melko hyvin. Kartanoa ympäröivät pellot ovat lähes saman laajuiset kuin vanhimmissa kartoissa. Sotien jälkeen Siperian alueelle rakentunut asutus on tiivistynyt ja alueen länsipuolelle Koivukumpuun on tullut uudempaa rakennuskantaa. Koiskalantien linjaus on säilyttänyt luonteensa ja sen varressa kasvaa näyttävä vanha tammirivistö.

Kartanon alue ja kaksi perinneympäristöä on rajattu omiksi kohteikseen.

Koiskalan viljelyalueet tulee säilyttää avoimina ja viljelykäytössä ja metsäsaarekkeet metsäisinä ja monilajisina. Koiskalantien historiallinen linjaus, kapea mutkitteleva luonne sekä tammirivistö tulee säilyttää.

Koiskalan kulttuurimaiseman alueella on useita päällekkäisiä arvoraajauksia. Alueeseen kuuluu valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö ja maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö sekä maisema-alue.

Lähteet: 2, 3, 11, 17

12 Nastolan kirkonkylän kulttuurimaisema

Nastolan kirkonkylä sijoittuu Salpausselälle, Pikku-Kukkaseen viettävälle pohjoisrinteelle. Loivaan viljelymaisemaan avautuvat kauniit näkymät Salpausselän laelta Kirkon suunnasta.

Vanhin kyläalue on sijoittunut Rahikan, Pekkalan ja Tervämäen ympäristöön kirkon pohjoispuolelle. Alueen poikki kulkeva tie noudattaa vanhaa tielinjausta, joka on nähtävissä jo kuninkaankartastossa. Varsinainen Ylinen Viipurintie kulki kuitenkin Salpausselän etelärinteen puolella.

Karhusillantie rajaa säilyneitä peltoaukeita itäreunassa. Rakentaminen sijoittuu viljelyalueiden ja järven välille. Peltojen eteläreunalla sijaitsee Nastolan kotiseutumuseo, joka on siirretty nykyiselle paikalleen Ruuhijärveltä, Kopoon tilalta.

Nastolan kirkonkylän kulttuurimaisemaan liittyvät myös Nastolan Kirkko ympäristöineen sekä Sipilän pientaloalue, jotka on rajattu omiksi kohteikseen.

Peltoaukeat on säilytettävä avoimina. Näkymät kirkolta ja kirkolle sekä Karhusillantieltä tulee säilyttää. Vanha tielinjaus tulee säilyttää nykyisellä paikallaan.

Nastolan kirkonkylän kulttuurimaisema on osa maakunnallisesti arvokasta rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuutta.

Lähteet: 2, 8

Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehdet XIV 34 ja 35

13 Seestan kulttuurimaisema

Seestan kulttuurimaisema sijoittuu usean maisematyyppin solmukohtaan. Kivijärvi erottaa Pesäkallio-Viuha-Pyhäntaan, Oksjärvi-Pärnämäen sekä Kalliojärven selännealueita. Kulttuurimaisema rajautuu Kivijärven pohjukan ympärille. Se liittyy Seestan kartanon ympäristöön edustaen enemmän luonnonmaisemaa kuin viljelymaisemaa.

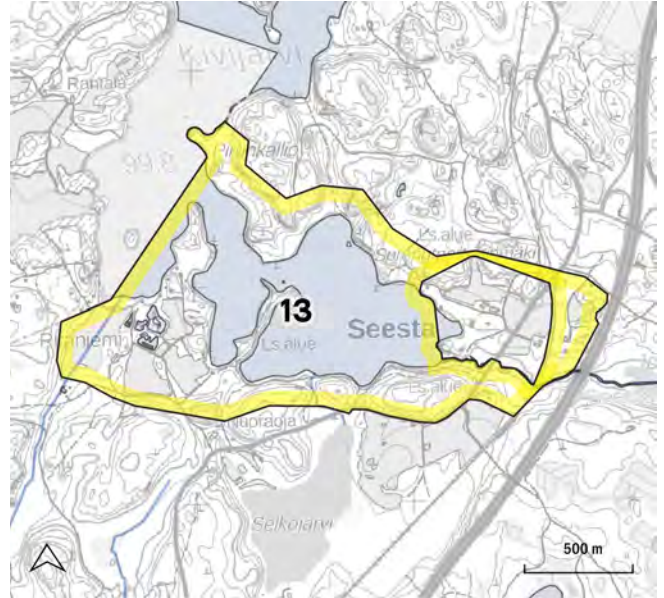
Anneli Mäkelän mukaan Kivijärven saari Lintusaari on mahdollisesti keskiaikainen linnavuori. Paikan nimi on muuntunut ajan saatossa. Vanhoja jo hävinneitä paikannimiä alueella ovat olleet Linnasaari, Hiidenkallio ja Hiidenistuin.

Lintusaaren niemi on maisemassa merkittävä kiintopiste, joka on osa Seestan 1973 suojeltua luonnonsuojelualuetta. Kivijärven eteläpuolelle sijoittuu Ritaniemen alue, jolla on ajallisesti tasaista peltomaisemaa.

Järveä kehystävät metsäiset selänneet tulee säilyttää metsäisinä. Järven yli avautuu näkymiä Seestan kartanoalueelle.

Seestan kartanon alue on valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö. Lisäksi alue on maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö sekä maisema-alue.

Lähteet: 2, 8, 12, 17

14 Vanajanraitin kulttuurimaisema

15 Pyhantaan kulttuurimaisema

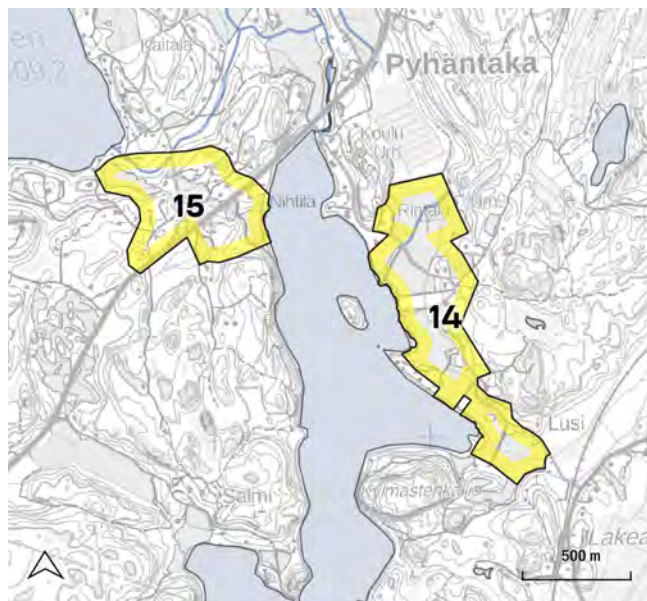
Vanajanraitin ja Pyhantaan kylät sijoittuvat Pyhantaan kyläseudun maisematyyppiin, joka erottuu Pesäkallio-Viuha-Pyhantaan kallioselänten alueesta alavampana ja pienipiirteisempänä laaksopainanteena. Kylät sijoittuvat Alasen, Evatun ja Kivijärven muodostaman kolmion laidamille. Alueella on pienialaisia peltoja, jotka sijoittuvat järvien rannoille. Laaksopainannetta rajaavat jyrkkäpiirteiset kallioselänteet.

Varhaisin maininta Pyhantaasta kylästä on vuodelta 1464. Vanaja mainitaan käräjöpöytäkirjoissa vuonna 1479. Pyhantaan kylä sijoittui kahdelle mäelle ryhmäkylään, kunnes se hajosi uusjaossa 1800-luvun loppupuolella. 1950-luvulla rakennettu Pyhantaantie halkaisee Pyhantaan kylän kahtia. Vanajan kylä sijoittuu Kivijärven itärannalle Vanajanraitin varrelle. Kylä on säilynyt tiiviinä isojaosta huolimatta.

Pyhantaan kyläalueella on monenikäistä pientaloasutusta. Kumpuileva maasto ja vanhat tielinjat tekevät maisemakuvasta viehättävän. Avoimet alueet pienialaisia. Vanajan kylä sijoittuu Vanajanraisin vanhan tielinjauksen varrelle. Kylän peltoaukeat sijoittuvat rakentamisen ja järven väliin. Itäpuolella kylää rajaa jylhä metsäinen selännevyöhyke.

Vanhat historialliset tielinjaukset tulee säilyttää. Pyhantaan kyläympäristöön pienipiirteisyys ja väljyys tulee säilyttää. Vanajan kylässä merkittäviä ovat näkymä järvelle avoimen peltomaisema yli. Rakentamista ei tule sijoittaa tien ja järven väliin.

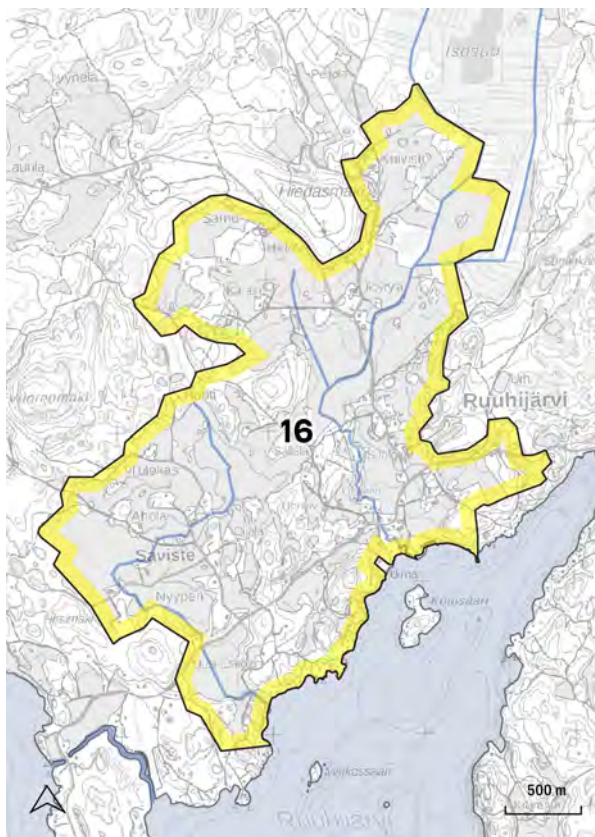
Lähteet: 8, 9, 12

Ote pitäjänkartasta, karttalehti 3112 04

16 Ruuhijärven kulttuurimaisema

Ruuhijärvi sijaitsee Il Salpausselän eteläpuolella Ruuhijärven rannalla. Alue kuuluu Nastolan järvisetuun, tarkemmin Ruuhijärven laaksoon. Alue on kumpuilevaa viljelymaisemaa, jota metsäiset kallio- ja harjuselänteet reunustavat. Kyläalueella on monimuotoista puustoa, joka rikastuttaa alueen maisemakuvaa.

Ruuhijärven kylällä on ollut asutusta rautakaudenlta lähtien. Ensimmäiset kirjalliset maininnat ovat 1400-luvulta. Kylä sijoittui liikenteellisesti hyvälle paikalle Ylisen Viipurintien pohjoisen haaran tuntumaan.

Ruuhijärven peltomaisema on säilyttänyt hyvin luonteensa. Vanhat tielinjat kulkevat alkuperäisillä paikoillaan ja viljelymaisema on säilyttänyt yhteyden järvelle Lassinjoen varressa. Vanhimmat peltoaukeat sijoittuvat Lassinjoen hietalaaksoon, josta viljely on laajennut ulommas savikkoisemmille alueille. Asutus sijoittuu peltomaisemaan hajanaisesti ja kumpareilta avautuu hienoja näkymiä kylän sisäisesti.

Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehti XV 35

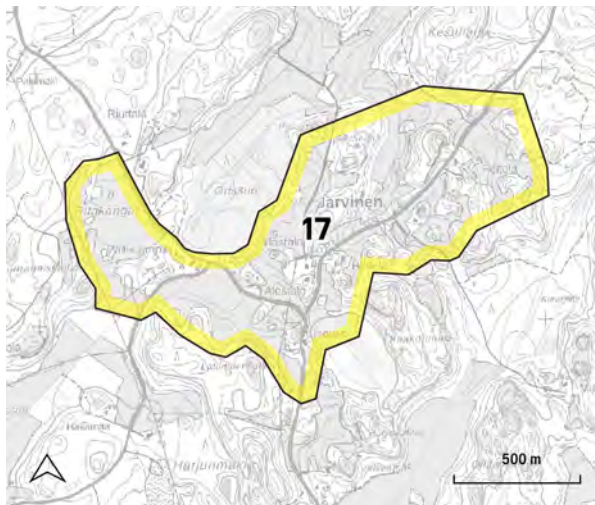
tulee säilyttää viljelykäytössä. Vanhat tielinjaukset tulee säilyttää. Rakentamisessa tulee säilyttää monikerrokselliset ja -ilmeiset reu-navyöhykkeet peltomaisemassa. Näkymäyhteys järvelle on merkittävä.

Ruuhijärven kylän kulttuurimaisema on maakunnallisesti arvokas maisema-alue. Kylän ydinalue on myös maakunnallisesti arvokas rakennetun ympäristön kohde.

Lähteet: 2, 8, 14, 17

17 Järvisten kulttuurimaisema

Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehti XV 35

Järvisten kulttuurimaisema on osa Ruuhijärven laakson maisematyyppiä, II Salpausselän eteläpuolella. Kyläalueen maisema on pienipiirteistä ja kumpuilevaa pienialaisten viljelyalueiden ja metsäisten mäkien mosaikkia. Kyläalueen länsi-luoteispuolelle sijoittuu Hangassuon pellon ja Orissuon muodostama suuntautunut murroslaakso.

Järvisten kylä on Ruuhijärven siirtokylä, joka on muodostunut 1650-luvulla keskiaikaisten teiden risteykseen. Järvisten läpi kulki yhdystie Uudenkylän ja Vuolenkosken välillä.

Järvisten kyläalue on säilyttänyt hyvin kylämäisen tiiviin luonteensa. Vanhimmat pelot sijoittuvat aivan teiden risteuksen tuntumaan, josta viljely on laajentunut ulommas kyläkeskustasta. Tielinjaukset ovat säilyneet hyvin vanhoilla linjoillaan. Mäki- ja peltosarekkeiden kasvillisuus ja puusto on monilajista ja vahvistaa kylän maisemakuva.

Järvisten kylän pienipiirteisyys ja maisematilan mosaikkimaisuus tulee säilyttää. Peltoaukeat tulee säilyttää avoimina viljelykäytössä. Tielinjaukset tulee säilyttää.

Järvisten kylä on maakunnallisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristön alue. Kylän länsipuolelle sijoittuu maakunnallisesti arvokas Harjunmäen maisema-alue, jonka arvot liittyvät alueen luonnonmaisemaan ja sup-pamaastoon.

Lähteet: 2, 8, 14, 17

18 Metsäkylän kulttuurimaisema, itä

19 Metsäkylän kulttuurimaisema, länsi

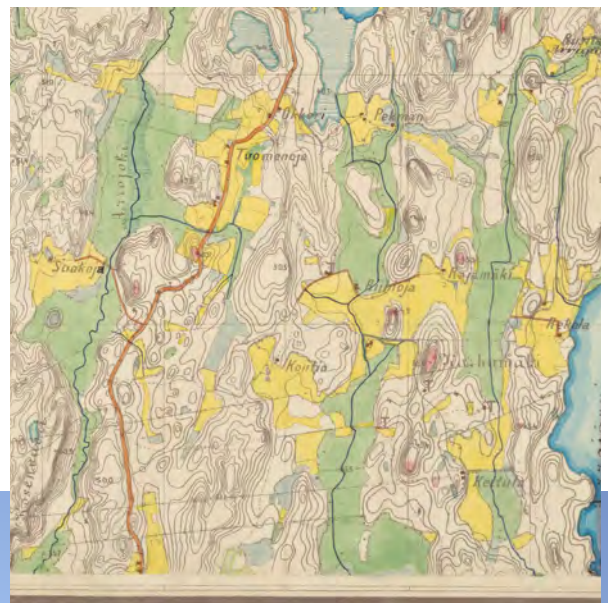
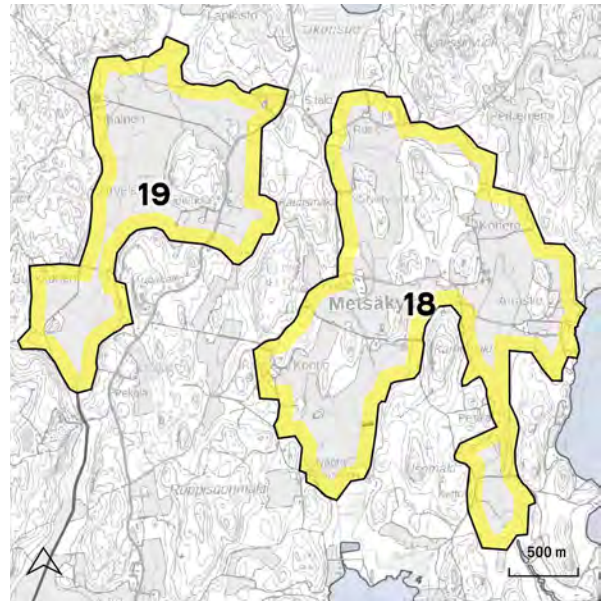
Metsäkylän seutu on melko alavaa savi-laaksoa, jossa pienet metsäiset moreeni-kalliokumpareet täplittävät peltomaisemaa. Asutus on sijoittunut maisemakuvassa hajalleen ja selkeää kyläkeskusta ei ole havaittavissa.

Metsäkylän alue on uudempaa kyläkerrostumaa. Vanhimmat tilat ovat isonjaon aikaisia 1800-luvulta. Osa niistä on säilynyt huomattavan hyvin alkuperäisen ilmeensä. Metsäkylän meijerin seudulle kyläasutusta syntyi Immilän uusjaon seurauksena 1920-30-luvun vaihteessa.

Metsäkylän peltoaukeat eivät muodosta yhtenäistä kokonaisuutta. Niiden keskelle sijoittuu myös laajoja metsäisiä seläniteitä, joita alavat viljelymaisemat reunustavat. Vanha tielinjaus Uudesta kylästä Vuolenojalle on säilyttänyt linjauksensa. Rakentaminen sijoittuu perinteisesti metsän ja pellon reunoille.

Pellot tulee säilyttää avoimina. Vanhat tielinjaukset tulee säilyttää.

Lähteet: 8, 9

Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehti XV 35

20 Immilän kulttuurimaisema

Immilän kulttuurimaisema sijoittuu Immilä-Uudenkylän laaksopainanteen pohjoisosaan Ruuhijärvestä Sylvöjärveen laskevan Immilänjoen varsille. Alue sijoittuu kallioselänteiden väliselle savi-, hieta- ja hiekkamaalle. Miljöö on loivasti kumpuilevaa vanhaa viljelymaisemaa.

Immilän kulttuurimaiseman asutus juontaa juurensa esihistorialliselle ajalle. Kylän alueelta on löytöjä sekä kivi- että rautakaudelta. Ensimmäiset historialliset maininnat Immilän kylästä ovat vuodelta 1445. Keskiaikainen kyläasutus sijoittui Ylä-Immilän, Aleskylän ja Kalkkolan ryhmäkyläin. Kalkkolan entinen kyläalue ei kuulu kulttuurimaisemarajaukseen. Ryhmäkylät hajosivat lopullisesti 1900-luvun aluen uusjakoon. Immilänjoessa on sijainnut myllyjä jo keskiajalla. Yläjuoksulla on sijainnut Immilän kylän ja Arrajoen myllyt sekä alakoskella Toivonojan ja Uudenkylän myllyt. Koskessa on sijainnut myös sahatoimintaa.

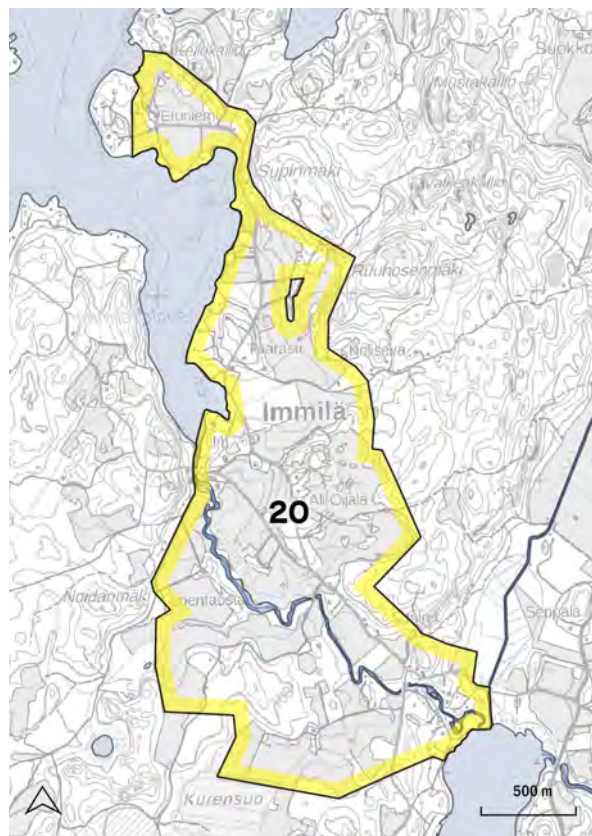
Kylämäet erottuvat avoimessa viljelymaisemassa edelleen merkittävinä kiinnekohtina. Immilän historiallinen viljelymaisema on säilynyt hyvin. Vanhin viljely keskittyi kylämäkien ympärille, josta viljely on laajentunut nykyisiin mittoihinsa. Immilän kylän yhteismyly on kunnostettu matkailukohteeksi. Koskessa on nähtävissä vanhoja myllyn rakenteita. Osa vanhoista tielinjauksista on edelleen käytössä.

Immilän kylän avoimet peltoaukeat tulee säilyttää viljelykäytössä. Vanhat tielinjaukset säilytetään. Avoimet näkymät viljelymaisemasta järvelle sekä jokiuomaan tulee säilyttää. Kylämäkien maisemallinen merkitys tulee huomioida.

Immilän myllyn alue on valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (RKY). Immilän kylä on maakunnallisesti arvokas maisema-alue sekä rakennettu kulttuuriympäristö.

Taarastin perinneympäristö on rajattu omaksi kohteekseen.

Lähteet: 2, 8, 15, 17

Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehdet XV 35 ja XIV 35

21 Arrajoen kulttuurimaisema

Arrajoen kulttuurimaisema sijoittuu maisemakuvallisesti Metsäkylän seudun mosaiikkimaiseen peltomaiseman ja metsäisten moreeni-kalliokumpareiden muodostamaan miljööseen. Arrajoen viljelyalue on muodostunut Uudenkylän ja Vuolenkosken välisen tieyhteyden varrelle Sylvöjärven pohjoispuolelle.

Arrajoen kulttuurimaisemaan liittyy Arrajoen kartano, joka perustettiin vuonna 1651. Kartanon päärakennus on tuhoutunut palossa vuonna 1948, ja nykyinen rakennus on rakennettu vanhan kivijalan päälle. Arrajoen kylätontti sijoittui kartanon pohjoispuolelle.

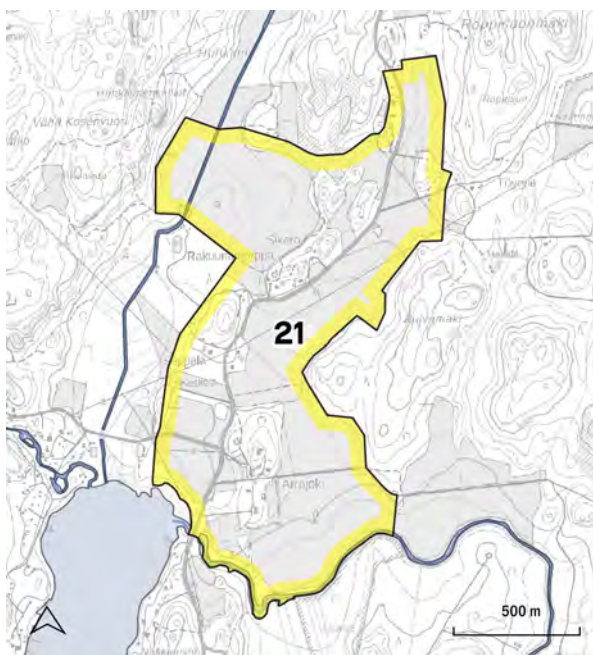
Kartanoon on aikoinaan liittynyt puutarha, joka on alun perin perustettu 1700-luvun lopulla. Päärakennukselle johtaa vielä nykyäänkin jalopuukujanne Heinolantieltä. Kartanon aluetta rajaavat kuusirivit näkyvät viljelymaisemassa voimakkaina. Heinolantie noudattelee vanhaa tielinjausta.

Vanhat tielinjaukset tulee säilyttää. Viljelymaisema tulee säilyttää avoimena. Arrajoen kartanoalueen maisemakuvallinen merkitys kuusiaitoineen ja puukujanteineen tulee säilyttää.

Arrajoen kulttuurimaisema on maakunnallisesti arvokas maisema-alue.

Lähteet: 8, 15, 17

Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehdet XV 35 ja XIV 35

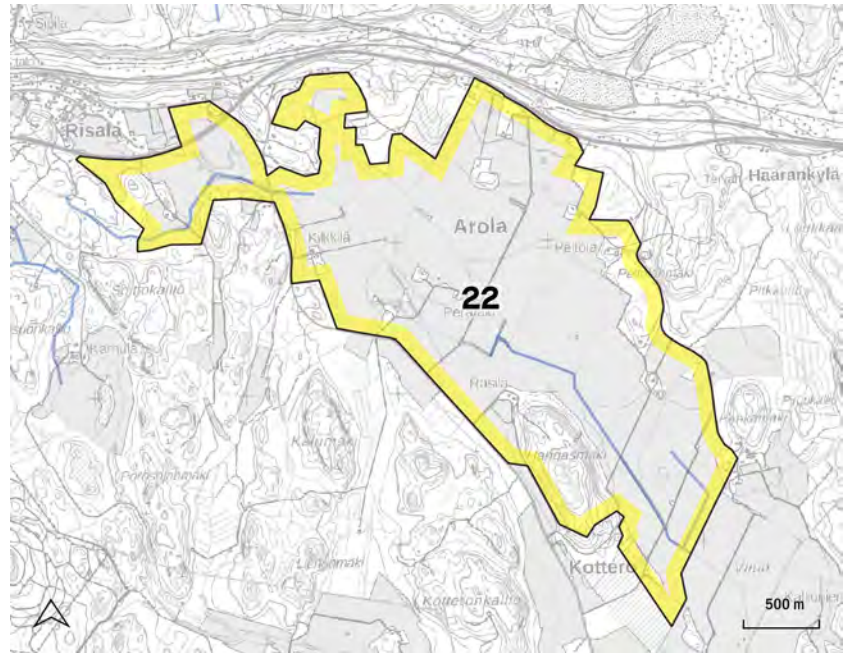
22 Arolan kulttuurimaisema

Arolan kulttuurimaisema sijaitsee heti I Salpausselän eteläpuolella. Viljelylaakso muodostaa oman maisematyypinsä, jolle on tyypillistä hyvin tasainen savilaakso, jota rajaavan kallioiset metsäselänteet. Salpausselältä avautuu pitkiä näkymiä viljelylaaksoon.

Arolan laaja viljelymaisema on saanut alkunsa Uudenkylän uusjaosta 1900-luvun alkupuoliskolla. Uusjaossa kahdeksan taloa siirrettiin kyläkeskuksesta viljelystensä äärelle, joista neljä taloa siirtyi Arolaan.

Alue on säilyttänyt viljelymaiseman piirteet hyvin. Peltoaukean poikki on suunniteltu valtatie 12 uusi tielinjaus, joka tulee vaikuttamaan alueen maisemakuvaan.

Arolan kulttuurimaiseman laajuus ja pitkät näkymät ovat maisemakuvassa merkittäviä. Alueen pohjoisosassa näkymät asuinalueelta kohti viljelyaukeaa tulee säilyttää. Hangasmaen kallioiselänteet silhuetti on maisemakuvassa merkittävä.

Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehti XIV 35

Lähteet: 8

23 Uudenkylän kulttuurimaisema

Uudenkylän kulttuurimaisema sijoittuu I Salpausselän ja Sylvöjärven välille, Immilä-Uudenkylän viljelylaaksoon. Alue on loivasti kumpuilevaa savi- ja hietamaata. Asutus on sijoittunut pienille kallio- ja hiekkakumpareille pääasiassa I Salpausselän tuntumaan.

Uudenkylän historia ulottuu keskiajalle. Ensimmäinen kirjallinen maininta löytyy vuodelta 1422. Keskiaikainen Uusikylä sijoitui Ylisen Viipurintien linjauksia yhdistävän tien varteen, mikä teki siitä luontevan paikan pitäjän hallinnolliseksi keskuksiksi. Uusikylä säilyi tiiviinä ryhmäkylänä aina uusjakoon 1930-luvulle asti vaikkakin Pönnölänmäelle siirtyi taloja jo 1600-luvulla. Uudenkylän länsipuolella sijaitsi Uusikartano, joka perustettiin vuonna 1879. Kartano kuitenkin paloi jo vuonna 1949.

Uudenkylän halki kulkevan kylätien miljöö on viehättävä vaikka tasaus onkin aikojen saatossa noussut merkittävästi ympäristöstään. Kylätien varrella kasvaa maisemallisesti merkittävää kasvillisuutta. Viljelyaukeat ovat säilyneet maatalouskäytössä. Tiestö noudattelee vanhoja linjauksia. Uusikartanon rakennuksesta ovat jäljellä kasvillisuuden peittämät rauniot. Kartanon puistoalue on villiintynyt, mutta alkuperäistä kasvillisuutta on mahdollisesti vielä jäljellä. Uusikartanontien varressa kasvaa kaksi kookasta tammea muistumana kartanoajasta.

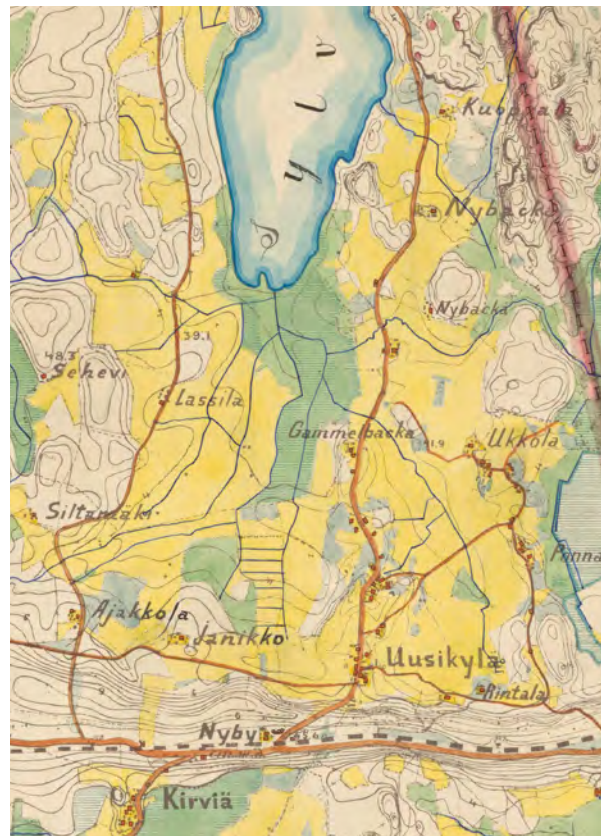
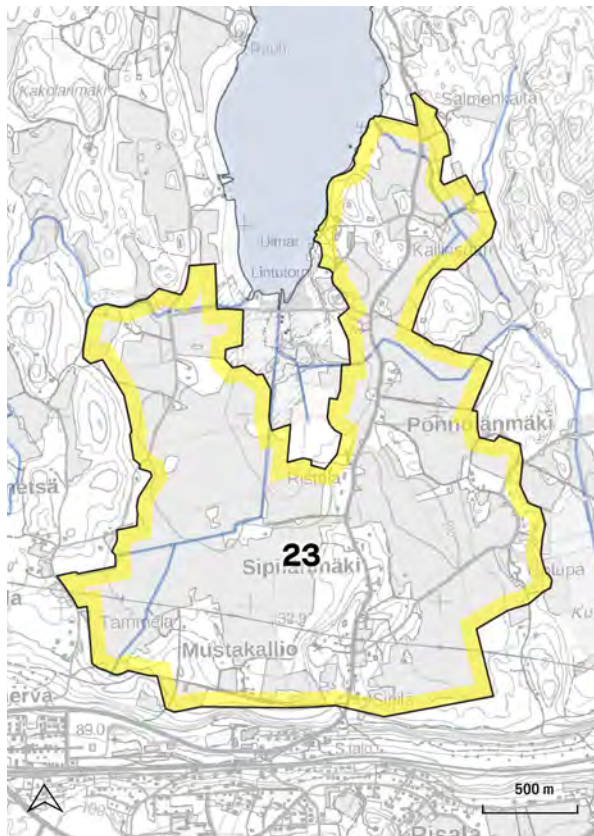
Uudenkylän peltoaukeat tulee säilyttää viljelykäytössä. Alueen vanhat tielinjaukset tulee säilyttää. Monilajista perinneympäristöön sopivaa kulttuurikasvillisuutta tulee vaalia kyläkeskuksen alueella. Uusikartanon alueella mahdolliset kartanopuiston jäänteet tulee huomioida alueella toimiessa.

Uudenkylän kulttuurimaisema on maakunnallisesti arvokas maisema-alue ja kyläkeskuksen alue maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö.

Lähteet: 2, 8, 15, 17

Uusikartano näkyy maanmittauslaitoksen ilmakuvassa vuodelta 1949. Lähde: 16

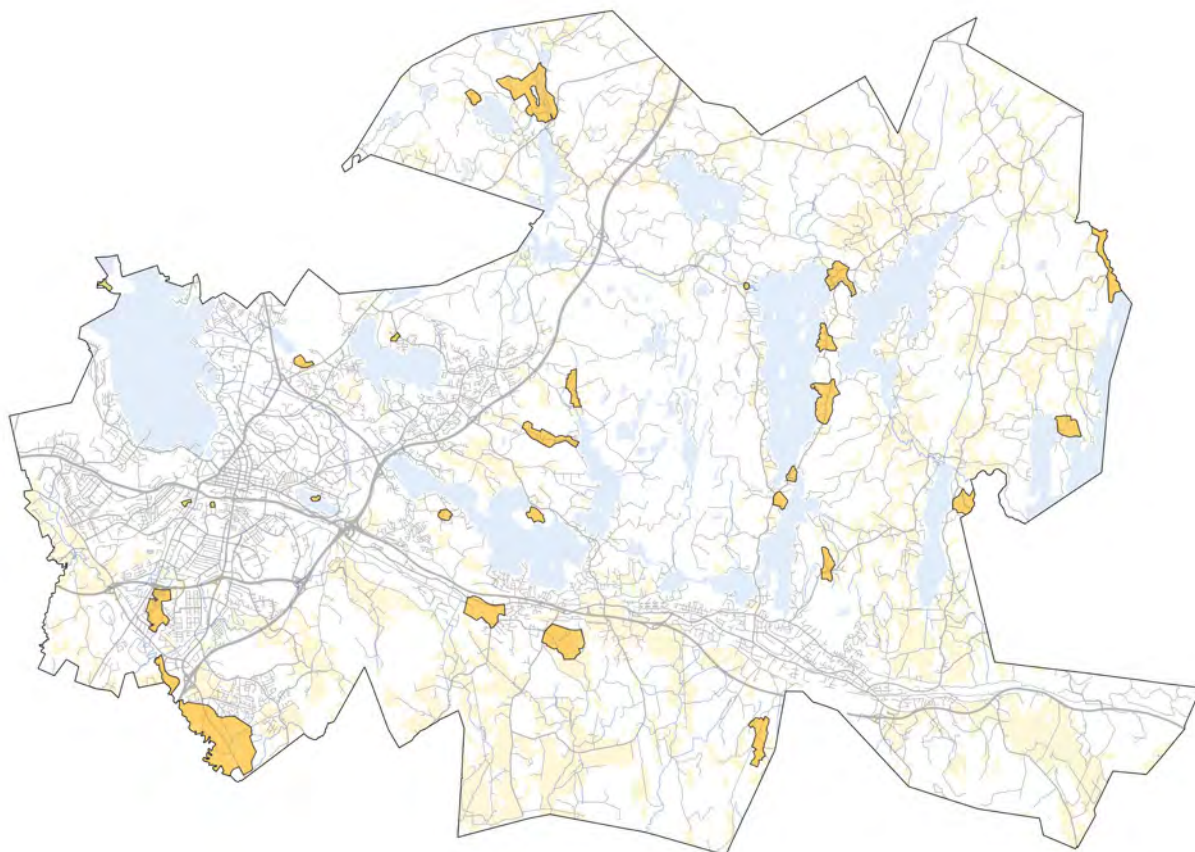

Ote venäläisestä topografikartasta, karttalehti XIV 35

VANHAT VILJELYMAISEMAT JA PIHAPIIRIT

Kohteiden arvoluokat:
alkuperäisyysarvo
historiallinen arvo
maisemakuvallinen arvo

Kohteet sijoittuvat kyläkeskusten ulkopuolelle, mutta ovat olleet pitkään viljeltyjä tai vanhoja hyvin säilyneitä pihapiirejä.

Avoimet alueet ja rakentaminen muodostavat mielenkiintoisen ja viehättävän kokonaisuuden

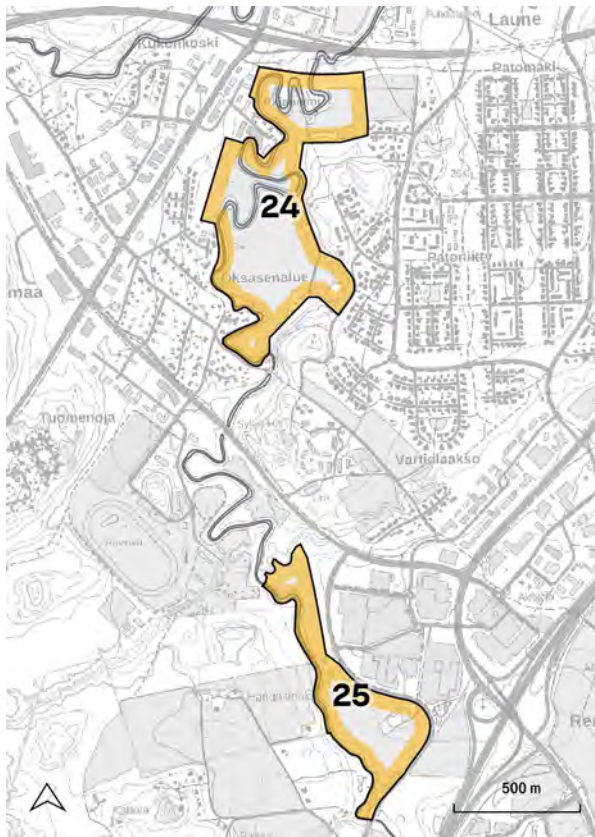
Pihapiirit ovat säilyttäneet historiallisen ilmeensä ja erottuvat alueella monimuotoisina ja viihtyisinä ympäristöinä

Alueiden säilyminen edellyttää maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä sekä kaupunkialueilla avointen viheralueiden suunnitelmallista hoitoa

Pihapiirien ominaispiirteet tulee säilyttää.

24 Porvoonjoen viljelymaisema

25 Miekkion viljelymaisema

Porvoonjoen ja Miekkion viljelymaisemat sijoittuvat Porvoonjokilaaksoon Porvoonjoen varteen. Porvoonjoki meanderoi voimakkaasti savi-hietalaakson pohjalla. Alueet rajautuvat tiiviiseen taajama-alueeseen.

Miekkion ja Porvoonjoen viljelymaisemat ovat vanhoja rantaniittyjä ja näkyvät 1870-luvun kartoilla. Miekkion alue on ollut osa Simolan (Renkomäen) kylämiljöötä. Alueilla on myös muinaisjäännöskohteita - kivikautisia asuinpaikkoja.

Peltomaisemat ovat säilyneet avoimina viljelykäytössä. Osa pelloista on kaupungin omistuksessa, osa yksityisiä. Porvoonjoen varressa kulkee Porvoonjoen ulkoilupolku. Jokea pitkin kulkee melontareitti. Miekkiontieltä aukeaa merkittäviä näkymiä jokilaaksoon.

Peltomaisemat tulee pitää avoimina ja näkymät Miekkiontieltä jokilaaksoon sekä peltosaarekkeisiin säilyttää. Porvoonjoenpolun virkistyskäyttö tulee huomioida alueella. Porvoonjoen viljelymaiseman rajautuminen alueen pohjoisosissa on muuttunut voimakkaasti Eteläisen kehätien rakentamisen jäljiltä. Alueen maisemakuva on näiltä osin vielä kehittymässä.

Lähteet: 6

26 Renkomäen viljelymaisema

Renkomäen viljelymaisema sijoittuu Porvoonjokilaaksoon Porvoonjoen ja Renkomäen pientaloasutuksen väliin. Alueen läpi kulkee Uusi Orimattilantie. Viljelymaisema on avara ja tasainen. Sitä rajaavat metsävyöhykkeet ja Porvoonjoen varren kasvillisuus.

Renkomäen viljelymaisema on vanhaa Ancyclusjärven pohjaa ja altis tulvimiselle. Alueen pellot ovat olleet alavia rantaniittyjä 1800-luvun lopulla. 1930-luvun topografikartassa alueet on otettu viljelykäyttöön. Viljelyalueen halkaiseva Uusi Orimattilantien on rakennettu 1980-luvulla.

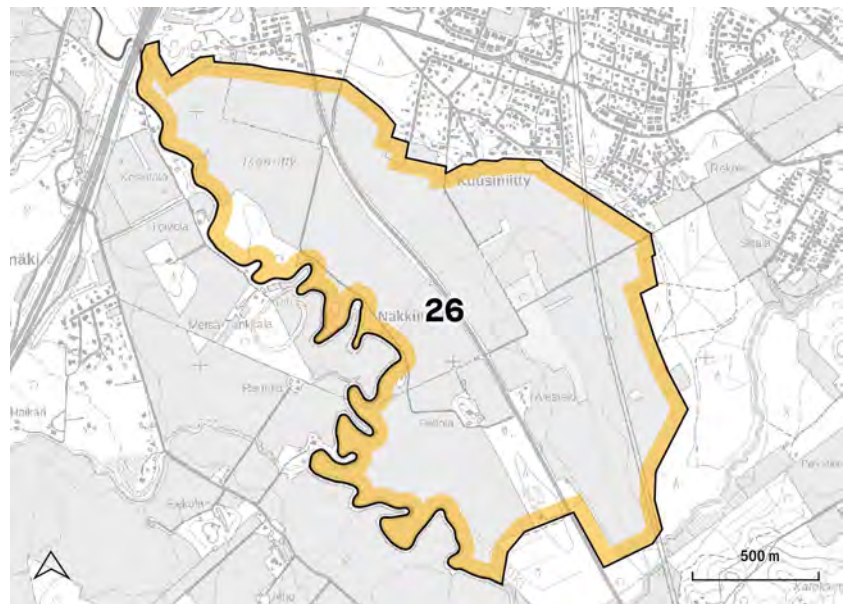
Avoin maisematila on pysynyt samassa laajuudessa vuosisatojen ajan. Valtatien rakentaminen peltomaiseman halki on muuttanut maisemakuvaa ja erityisesti suuntaa, mistä aluetta tarkastellaan. Nykyään maisematilassa näkyy voimakkaana maa-merkkinä peltojen pohjoispuolelle sijoittuva Luhdan tornitalo. Viljelymaiseman pohjoisreunassa pientaloalue on työntynyt viljelymaisemaan ilman reunavyöhykettä mikä näkyy maisemassa aukkona reunustavassa metsäsilhuettis-

sa.

Renkomäen pellot tulee säilyttää viljeltyinä. Viljelymaisemaan rajautuvilla pientaloalueilla peltomaisemaa vasten tulisi jättää puustoinen reunavyöhyke pehmentämään vaikutusta maisematilaan. Alueella sijaitsevien tilakeskusten merkitys maiseman kiinnekohtina tulee säilyttää.

Porvoonjoen varsi valtatie lounaispuolella on osa maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta.

Lähteet: 4, 17

27 Riiki - Konnilan viljelymaisema

Riki-Konnilan viljelymaisema sijoittuu Paimiojan ja Heinjoen laakson maisematyyppiin. I Salpausselän eteläpuolelle sijoittuva viljelymaisema laskee kohti etelä-kaakkoa. Aluetta rajaa kaakossa Villähteen 1960-luvulla kaavoitettu asuinalue.

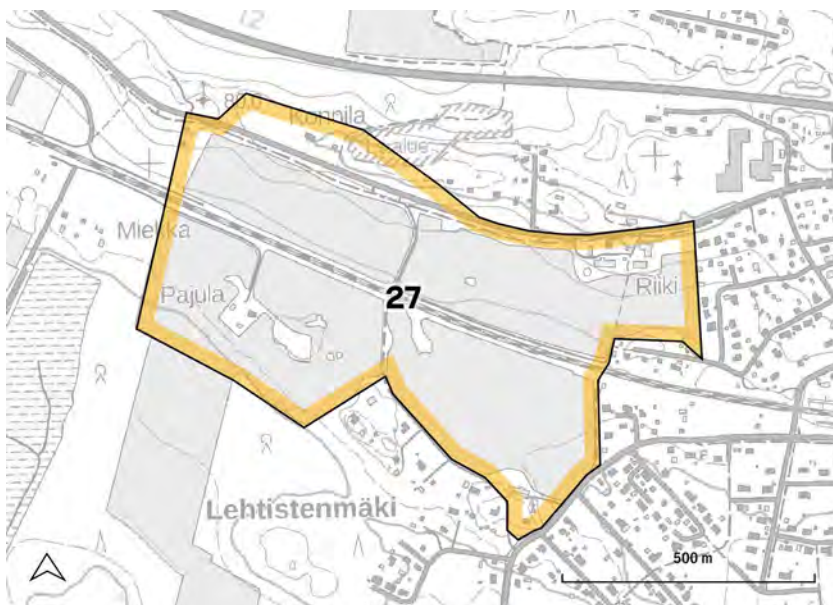
Jo 1800-luvulla viljelytytinä olleiden peltoaukeiden pohjoisreunassa kulkee Ylinen Viipurintie I Salpausselän etelärinteellä. Alueen halki kulkee myös 1870 avattu Riihimäki-Pietari rautatie.

Vanha tielinjaus on säilyttänyt linjauksensa. Villähteen tieltä avautuvata kauniit maisemat maalaismiljööseen pitkältä matkalta. Pel-

toaukea jatkuu Lankilantielle asti. Myös Lankilantien suunnasta avautuu hieno näkymä kohti I Salpausselkää. Vanhat Riikin ja Konnilan tilakeskukset puustoisine pihapiireineen ovat merkittäviä kiinnekohtia katumiljöössä.

Ylisen Viipurintien vanha linjaus tulee säilyttää ja sen viereiset peltoaukeat tulee säilyttää avoimina. Näkymä Lankilantieltä kohti I Salpausselkää tulee säilyttää. Pientaloalueiden rajautumisessa peltomaisemaan tulee tontin ja avoimen viljelymaiseman väliin muodostaa puustoinen reunavyöhyke.

Lähteet: 8, 14

28 Pihtilänmäen viljelymaisema

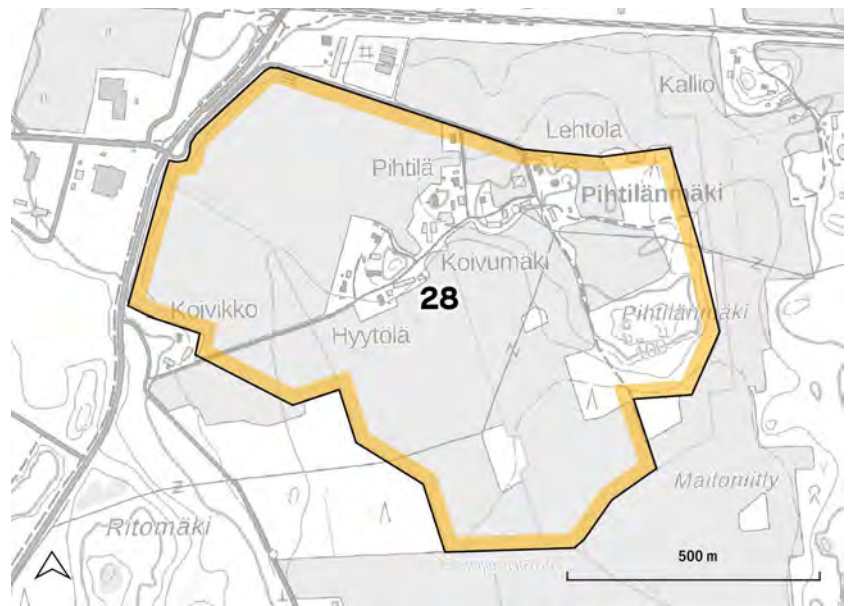
Pihtilänmäki sijoittuu I Salpausselän eteläpuolelle Heinjokeen laskevan Heinjoenlatvaa ympäröiville viljelyaukeille. Maisemakuvallisesti aluetta rajaa etelästä Ritomäen metsäinen selännealue ja idästä Pitkäkallion metsäinen selänne.

Alueen pohjoisimmat pelto-ot ovat olleet osa Villähteen kylän peltomaita ja näkyvät 1700-luvun lopun Kuninkaankartastossa viljeltyinä. Peltoalueet ovat tästä laajentuneet huomattavasti kohti etelää. Pihtilänmäen asutus on Erstan kartanomaista lohkottuja siirtotiloja.

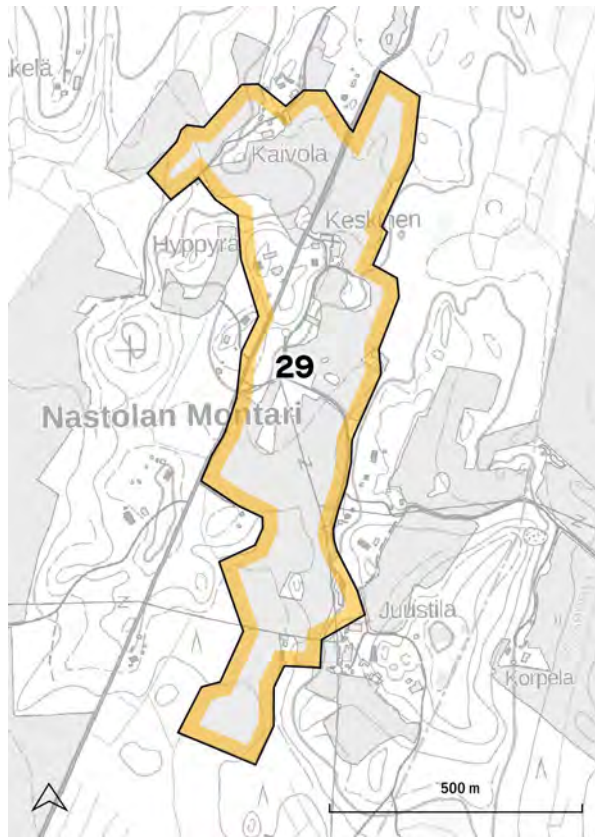
Avoin peltomaisema, jonka maisemallisena keskipisteenä Pihtilänmäen asutus sijaitsee on säilyttänyt ilmeensä noin 1800-luvulta lähtien.

Asutuskeskittymän luonne viljelymaiseman metsäsaarekkeena tulee säilyttää. Alueen puusto ja kasvillisuuden monikerroksellisuus luovat alueelle sen ominaispiirteet. Maisemakuvassa merkityksellistä on Pihtilänmäen asutussaareketta ympäröivä avoin maisema, joka tulee säilyttää.

Lähteet: 18

29 Montarin viljelymaisema

Nastolan Montarin viljelymaisema sijoittuu Pihtilänmäki-Haravakylä-Montarin viljelylaaksoon. Montarin alue kuuluu Sepänjoen valuma-alueeseen, joka laskee Koskenkylänjokeen.

Montarin kylä on peräisin Villähteen isojaon ajalta. Kaivola on vanha Orrilan torppa, joka itsenäistyi. Niemivuoren (entinen Hyppyrä) tila erotettiin Penttilän kantatilasta.

Montarin puustoista pienipiirteistä metsä- ja asutussaarekettä ympäröivät pienialaiset pellot. Alueelle tyypillistä on pienipiirteisyys ja kumpuilevuus.

Alueen peltomaisemat tulee säilyttää avoimina viljelykäytössä. Asutuksen nykyinen luonteva puustoinen reunavyöhyke viljelymaisemaan tulee säilyttää.

Lähteet: 8, 18

30 Holman viljelymaisema

Holman viljelymaisema sijaitsee Merrasjärven kaakkoispuolella Pesäkallion laajemman kallioselänteiden eteläpuolella. Maisematyyppinä alue sijoittuu Kivmaa-Myllypohjan kallioselänteiden alueeseen.

Holman niityt ovat olleet Holman tilan peltoja. Alueet ovat olleet alunperin laajemmat ja ulottuneet Merrasjärven rantaan asti. 1970-luvulla viljelyaukeat olivat jo pienentyneet lähelle nykyisiä mittoja.

Niittyalueiden läpi kulkee ulkoilureitti, sekä ajoyhteys tonteille. Holman niityt on nostettu niittyverkostoeselvityksessä kehitettäväksi kohteeksi.

Alueet tulee säilyttää avoimina niityinä. Nykyiset ulkoilureittien linjaukset tulee säilyttää. Aluetta tulee kehittää luonnon monimuotoisuus huomioiden.

Lähteet: 19

31 Enonsaaren ranta ja pihapiiri

Enonsaari sijaitsee Vesijärvellä Enonselän keskipisteessä. Saari nousee järven pinnasta 51 metriä ylemmäs ja on selkeä kiintopiste monesta suunnasta katsottaessa.

Enonsaari tuli kaupunkilaisten kesävietaikaksi 1900-luvun alussa, jolloin saaren eteläosaan syntyi huvilamiljöö. Saaren Siesta-nimisellä tilalla oli alunperin kalastusmaja. Nykyinen huvilarakennus rakennettiin vuosina 1917-1918. Lahden kaupunki hankki tilan uima- ja retkeilytoimintaa varten 1951. Vuonna 1998 laaditussa osayleiskaavassa Siesta-huvila sekä neljä muuta huvilarakennusta suojeltiin.

Siestan alue on nykyisin kaupungin omistuksessa ja julkinen retkeily ja uimaranta-alue. Siesta-rakennus on vastikään kunnostettu ja se on vuokrattu kahvilatoimintaan. Ranta ja rakennuksen pihapiiri ovat puoliavointa niittymäistä tilaa. Puusto on lajistoltaan mäntyvaltaista.

Alue tulee säilyttää julkisena virkistysalueena ja sen puoliavointa ilmettä tulee vaalia. Niittymäisyys ja mäntyjen muodostama maisemakuva ovat alueelle ominaisia.

Lähteet: 3, 20

32 Viuhan vanha pihapiiri

Viuhan vanha pihapiiri sijoittuu Alasenjärven pohjoispuolelle, Pesäkallio-Viuha-Pyhäntaan kallioselänten maisematyyppialueelle. Alueelle tyypillisiä ovat voimakkaat ja laajat kallioselänteiden alueet, joiden väliin jää kaapeita mutkittavia laaksopainanteita. Viuha sijoittuu alueen eteläosaan.

Viuha on ollut aikoinaan Seestan kartanoon kuuluneen Sipuran säterin torppa. Paikalla on ollut talo ilmeisesti 1800-luvun puolivälistä lähtien. Torppa lunastettiin suvulle 1920-luvulla. Nykyinen talo on rakennettu 1940-luvulla.

Aluerajaukseen on sisällytetty Viuhan pihapiiri ja siihen liittynyttä viljelymaisemaa uuden pientaloalueen länsipuolella. Pihapiiri on kasvillisuudeltaan huomattavan runsas ja perinneympäristöä on hoidettu vaalien. Kookkaampaa puustoa sijoittuu vasten viljelymaisemaa.

Peltomaiseman ja pihapiirin välinen reunavyöhyke sekä pihapiiri kokonaisuutena on maisemakuvallisesti merkittävä. Viljelymaisema vanhan pihapiirin ja uuden rakentamisen välissä tulee säilyttää avoimena. Pihapiirin perinteistä ilmettä ja monipuolista kasvillisuutta tulee edelleen vaalia.

Lähteet: 3, 28

33 Tornatorin vanha pihapiiri

Tornatorin alue sijoittuu I Salpausselän etelärinteelle, rautatien eteläpuolelle. Alue liittyy kiinteästi taajamarakenteeseen.

Tornatorin alueella sijaitsi Rullatehdas ja Puusepäntehdas. Entisen tehdasalueen pohjoispuolella on vanha Rullatehtaan, vuonna 1888 valmistunut, tehtaanjohtajan huvila, jota ympäröi vihreä pihapiiri. Rakennusten etupihan puolella sijaitsi maisemapuutarhatyylinen osa mutkittelevine polkuineen, joiden varsille oli sijoitettuna levähdyspaikkoja. Rakennuksen taakse sijoittui hyötymuutarha.

Tornatorin huvilan jatkeena radan eteläpuolella on myös ratavartijan asunto, joka liittyy Mytjäisten rautatievarikon aluekokonaisuuteen.

Laajempi tehdasalue on muuntunut suurelta osin nykyaikaiseen asuinrakentamiseen. Tehtaanjohtajan huvilan alueella etupihan puutarha-arkkitehtuurin muoto on hyvin säilynyt. Alueen puut ovat vanhoja ja keskeinen reitistö on havaittavissa. Takapihan hyötymuutarha on nykyään enimmiltä osiltaan niittymäistä nurmea.

Tornatorin puutarha on ainoa tehdaspuutarhojen edustaja Lahdessa. Rakennus ja pihajärjestelmä on suojeltu asemakaavassa. Vanha puusto ja ulkoalueiden kulttuurihistorialliset ja kaupunkikuvan kannalta arvokkaat ominaispiirteet tulee säilyttää. Alueella tulee suosia alkuperäistä kasvilajistoa.

Tornatorin vanha pihapiiri sekä ratavartijan talo pihapiireineen ovat maakunnallisesti arvokkaita rakennetun kulttuuriympäristön alueita.

Ratavartijan asuinrakennus on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennetun kulttuuriympäristön aluetta.

Lähteet: 2, 6, 21, 22, 23

34 Yli-Marolan pihapiiri

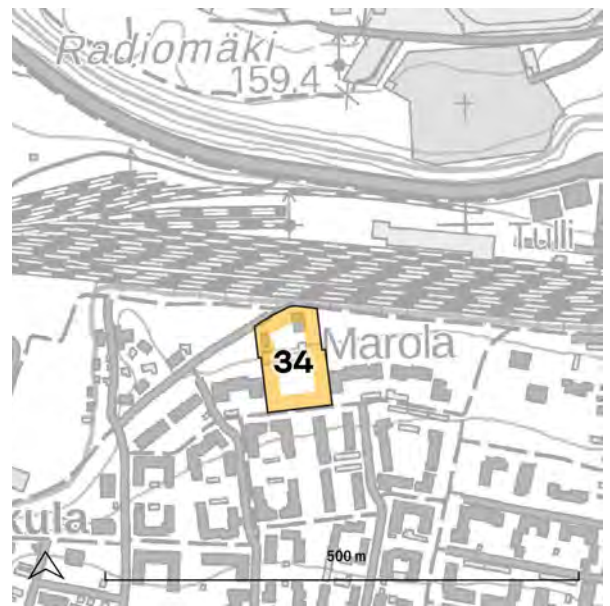
Yli-Marolan pihapiiri sijoittuu I Salpausselän etelärinteeseen Radiomäen ja ratapihan eteläpuolelle. Alue liittyy kiinteästi taajamarakenteeseen.

Yli-Marola on yksi Lahden kylän vanhoista kantataloista. Se siirrettiin nykyiselle paikalleen Lahden kylän palon jälkeen. Nykyinen päärakennus on vuodelta 1925 ja se on remontoitu 2022. Yli-Marolan pihapiiri on poikkeuksellisen ehjä ja siihen kuuluu useita vanhoja talousrakennuksia. Alueen ympärille on rakennettu 1980-luvulla matalia asuinkerrostaloja.

Yli-Marolalla toimii kotieläinpiha ja siellä järjestetään 4H-yhdistyksen toimintaa. Pihapiirissä on perinteistä puutarhakasvillisuutta ja eläinaitausten reunoilla on kookasta puustoa. Pihapiirin eteläreunalta avautuu niitymäinen alue, Yli-Marolanpuisto, joka tuo hieman lisätilaa arvokkaalle kulttuuriympäristölle. Niittyä on hyödynnetty laidunnukseen.

Yli-Marolan pihapiiri on merkitty asema-kaavassa säilytettäväksi ympäristöksi. Perinnepihamainen miljöö tulee säilyttää ja niitymäinen alue pihapiirin eteläpuolella pitää avoimena tai puoliavoimena.

Lähteet: 3, 23

35 Joutsaari

Joutsaari sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla keskellä Joutjärveä. I Salpausselän pohjoisrinteen puolella. Joutjärven rannoille sijoittuu pientalorakentamista ja virkistysalueita.

Joutsaassa sijaitsee 1900-luvun alkupuolella valmistunut huvila. Alue on ollut yhdistysten kesänviettopaikkana. Etelä- ja kaakkoisrannalla on 1950-luvun lopulla valmistuneita pieniä vuokramökkejä sekä saunarakennus.

Joutsaari on nimestään huolimatta niemi, joka on vihreä ja metsäinen. Alue on yksityisessä omistuksessa.

Joutsaaressa pienipiirteinen miljöö tulee säilyttää. Saaren rantaan sijoittuva puusto on järvimaiseman kannalta merkittävä. Alueella on yksittäisiä vanhoja maisemapuita, joita tulee vaalia. Alueella tulee suosia perinteiseen ympäristöön sopivia kasveja ja rakenteita.

Lähteet: 3, 24

36 Karistonmäen viljelymaisema

Karistonmäki sijaitsee I Salpausselän ja Kymijärven välissä. Alue kuuluu Karisto-Koiskala-Kunnaksen seutuun. Karistonmäen maaperä on moreenia ja hiekkaa. Karistonmäki on voimakkaasti kasvavan Kariston pientaloalueen laajentumisaluetta.

Karistonmäellä on sijainnut torppa jo 1700-luvun lopulla. Alue kuului Koiskalan kartanon maihin. Vanhat tielinjaukset ovat edelleen nähtävillä. Nykyinen rakennuskanta sijoittuu mäen laella hajanaisesti pienien peltoaukeiden reunoille. Rakennuskanta on ikärakenteeltaan moninaista.

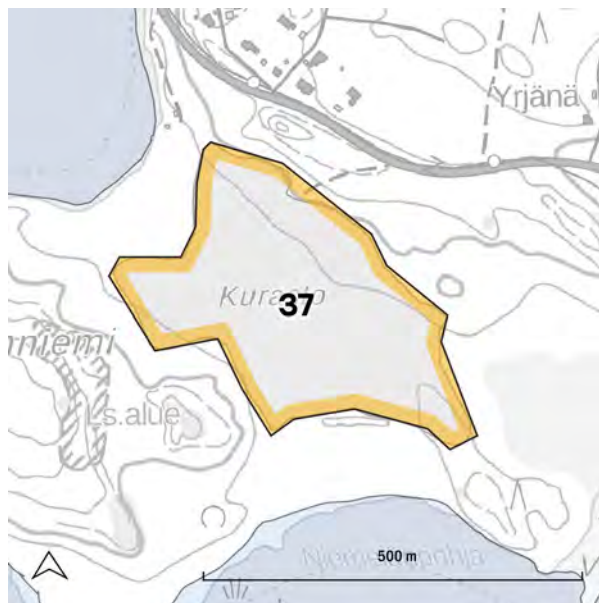
Karistonmäen viljelymaisema sijoittuu mäen lakialueelle ja siltä avautuu pitkiä näkymiä peltoaukeita myöden ympäristöönsä. Tiestö on kapeaa ja sorapintaista. Pientareilla ja niityillä kasvaa perinteisiä kukkivia niitykasveja.

Kulttuurimaisemarajaukseen on rajattu keskeinen kyläalue Karistonmäen laella, jossa tulee säilyttää vanhojen tielinjausten luonne ja rajautuminen pihapiireihin. Niityt ja muut avoimet alueet tulee säilyttää edelleen avoimina, jotta pitkien näkymien säilyminen mahdollistuu.

Lähteet: 25

37 Niemelänniemen viljelymaisema

Niemelänniemen viljelymaisema sijaitsee Kymijärven pohjoisrannalla. Alue on osa Karisto-Koiskala-Kunnaksen seutua, jolle on ominaista luode-kaakkoissuuntaiset peltoaukeat, kuten Niemelänniemessä. Niemelänniemi on vielä rakentumatonta, mutta sille on asemakaavoitettu pientaloasutusta.

Niemelänniemen peltoaukea on Lahden nykyisten peltoalueiden vanhinta kerrostumaa. Pellon pohjoisreunalla sijaitsi aikanaan Kuraston torppa. 1700-luvun alun asiakirjoissa viitataan myös Koiskalan Niemelän torppaan. Vanhasta torppariasutuksena on jäljellä enää pelto ja nimistö.

Viljelymaisema on säilyttänyt hyvin laajuutensa. Alue on suojainen notkelma Koiskalantien eteläpuolella. Niemelänniemen viljelymaisema on asemakaavassa merkitty maisemallisesti arvokkaaksi peltoalueeksi.

Pelto tulee säilyttää avoimena. Avoimeen viljelymaisemaan rajautuvassa rakentamisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota tonttien ja pellon reunavyöhykkeeseen. Tonttien tasaus tulee liittää loivasti laskien avoimeen maisematilaan. Reunavyöhykkeeseen tulee istuttaa monikerroksellista kasvilisuutta.

Lähteet: 23, 26

38 Jokelan ja Rehtilän pihapiirit

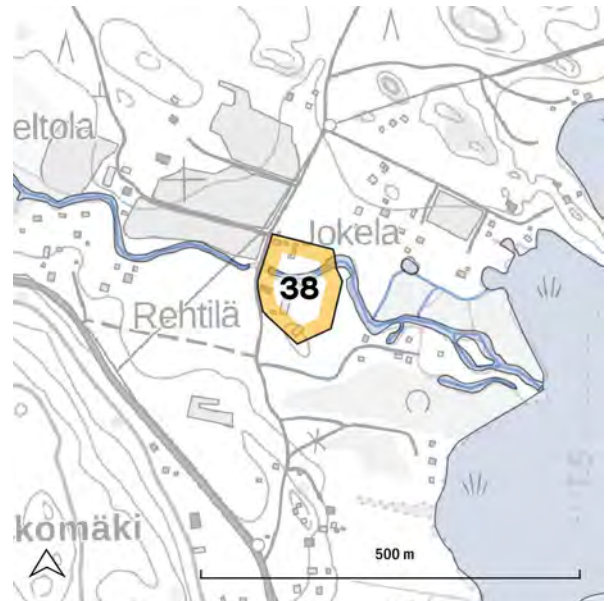
Jokelan ja Rehtilän tilat sijoittuvat Luhtaanjoen alajuoksulle Salajärven rannan tuntumaan. Alue on osa Nastolan järvisseudun maisematyyppiä.

Jokelan ja Rehtilän tilojen rakennukset ovat 1920-luvulta. Rehtilän tila on ollut Ruuhijärvellä sijainneen Rusilan päätilan torppa 1880-luvulla. Luhtaanjoen varrella on ollut laaja avoin viljelymaisema, joka on ulottunut Luhtaanjoen ja Seestanjoen varsilla Kumiantielle asti.

Nykyään näkymä Arrakantieltä Salajärvelle on metsittynyt umpeen ja viljelymaiseman laajuus joen varressa pienentynyt huomattavasti. Jokelan ja Rehtilän pihapiirit muodostavat yhtenäisen pienmiljöön Luhtaanjoen suistoon. Pihapiirien kasvillisuus ja perinteinen miljöö muodostavat viehättävän kokonaisuuden.

Pihapiirien perinteistä luonnetta ja alkuperäistä kasvilajistoa tulee vaalia.

Lähteet: 8, 9, 16, 27

39 Lehmuksen viljelymaisema

40 Ohrapään viljelymaisema

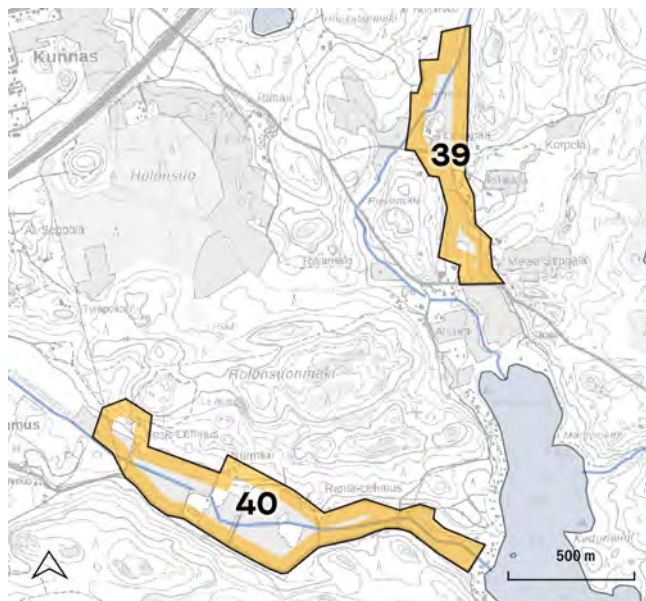
Lehmuksen ja Ohrapään kapeat pelto-laaksot sijaitsevat Kärkjärveen laskevien purolaaksojen varrella. Alueet sijoittuvat Karisto-Koiskala-Kunnaksen seudun maisematyyppiin. Ohrapään alue rajautuu itäosiltaan jylhään Kalliojärven maisematyyppiin.

Ohrapään viljelymaiseman vanhimmat pellot ovat 1800-luvulta. Pitäjänkartassa näkyy torppa nykyisen Metsä-Seppälän tilan kohdalla. Lehmuksen alueella ei Pitäjänkarttaan ole merkitty viljelyalueita, mutta puronvarret ovat olleet niittyjä. Lehmuksen tilat ovat Koiskalan kartanosta erotettuja siirtotiloja.

Ohrapään tilakeskus on viljelymaiseman keskipiste. Muu rakentaminen on sijoittunut maisematilan reunoille tai metsän sisään. Lehmuksen alueella asutus sijoittuu laakson pohjoispuolisen selänteen lämpimille etelärinteille. Keski-Lehmuksen tilalle johtava puukujanne erottuu maisemassa ja rajaa maisematilaa alueen länsipäässä. Alueet ovat muotoutuneet selkeästi maisemarakenteen vaikutuksesta ja säilyttäneet perinteisen avoimen ilmeensä. Lehmuksen alueella toimii hevostiloja.

Viljelymaisemat tulee säilyttää avoimina, jotta alueelle luonteenomaiset pitkät näkymät säilyvät. Kookasta rakentamista ei tule sijoittaa maisematilan keskelle, jotta alueille luonteenomaiset pitkät näkymälinjat säilyvät.

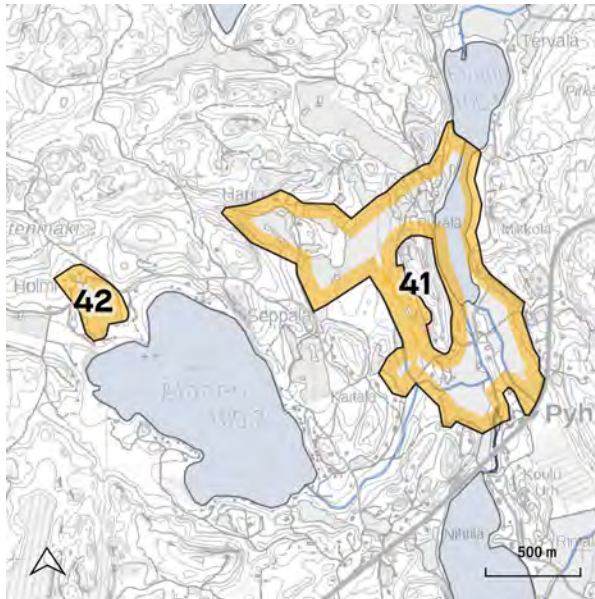
Lähteet: 5, 18, 26

41 Evatun viljelymaisema

42 Holmin viljelymaisema

Evatun viljelymaisema ja Holmin hieman syrjemmällä sijaitseva peltoaukea sijaitsevat Pyhäntään kyläseudun alueella, Pyhäntään kallioselänteiden keskelle jäävän järvien rajaaman vanhan kyläseudun alueella. Holmi sijoittuu Alanen-järven luoteispuolelle, ja Evatun viljelymaisema Evattu-järven eteläosiin. Kivijärven pohjoispuolelle.

Pyhäntään ryhmäkylät hajosivat uusjaossa 1800-luvun loppupuolella, jolloin taloja siirtyi useita kyläkeskusten ulkopuolelle. Jo aiemmin kyläkeskusten ulkopuolelle oli muodostunut asutusta, kuten mm. Holmin ja Harjun tilat, jotka erotettiin Seestan kartanon maista. Evatun viljelymaisemat ovat muotoutuneet samoihin aikoihin.

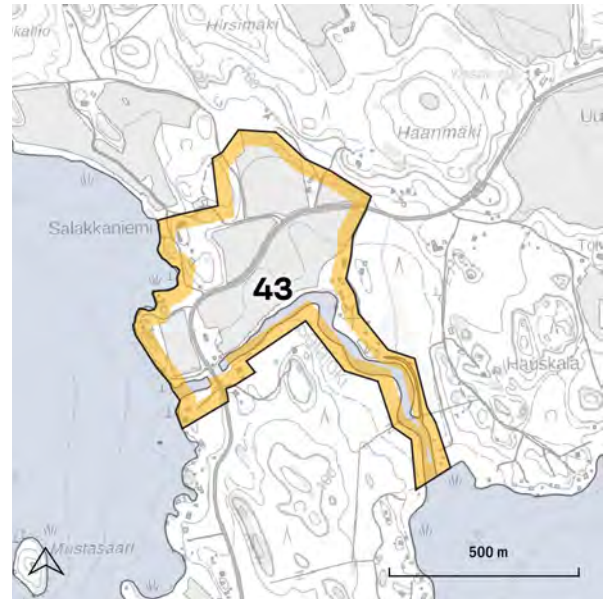
Evatun peltoaukeat polveilevat maastonmuotojen mukaan järven etelä- ja länsipuolella. Järven yli avautuu hienoja näkymiä mm. Pykälän tilalle. Holmin tila sijaitsee sivummalla tammikujanteen päässä. Evatun viljelymaisema-alueen sisään jää Akkalan perinneympäristö, joka on rajattu omaksi kohteekseen.

Peltoalueet tulee säilyttää viljeltyinä. Vanhat tielinjaukset tulee säilyttää. Pitkät näkymät viljelymaisemassa ja järvien yli tulee säilyttää.

Lähteet: 8, 9

43 Salajoen ympäristö

Salajoki ympäristöineen sijoittuu järvien väliselle kannakselle Nastolan järvisuon maisematyyppin alueelle. Joki laskee Salajärvestä Ruuhijärveen. Joen pohjoispuolella on pienehkö peltoaukea.

Vanhin asutus sijoittuu Salajoen pohjoispuolelle, josta vanhimmat tielinjaukset ovat yhdistäneet alueen Ruuhijärven kyläkeskukseen. Joen pohjoispuolella, rantapeltojen taakse jäävän kallioniemen ympärillä oli 1900-luvun alkupuolella tilattomien asuinrakennuksia. Salakkaniemen tila siirtyi nykyiselle paikalleen Ruuhijärven kyllällä toimitetun isonjaon seurauksena 1800-luvulla.

Rakentaminen on sijoittunut vesialueiden rannoille ja peltoaukeat keskemmälle kannasta. Ruuhijärventie kulkee viljelyaukean keskeltä loivasti mutkitellen. Salajoen varren itäpuoliset peltoaukeat ovat metsittyneet ja sen varteen on syntynyt loma- ja asuinrakentamista.

Pienet peltoaukeat tulee säilyttää avoimina. Peltojen reunavyöhykkeet tulee säilyttää metsäisinä.

Lähteet: 8, 27

44 Vehkosillan viljelymaisema

Vehkosillan viljelymaisema sijaitsee Kirkonkylältä Immilään johtavan Vehkosillantien varrella. Alue kuuluu Nastolan järvisiidun maisematyyppiin. Kulttuurimaisemarajaukseen on otettu mukaan kyläalueen länsipuolinen suuntautunut viljelyaukea siihen liittyvine rakennuksineen ja reunavyöhykkeineen.

Vehkosillan tilat Saarela, Vehkosilta ja Koivisto olivat alkujaan Nastolan pappilan torppia, jotka itsenäistettiin 1925. Viljelymaisema on vanhaa ja on peräisin vähintään 1700-luvulta.

Vehkosillan kyläalueen ja pellot halkaisee Vehkosillantie, josta avautuu mielenkiintoinen näkymä viljelylaaksoon. Viljelymaisema on pienentynyt alkuperäisestä. Vielä 1960-luvun ilmakuvassa peltoaukeat levittyvät alueella selkeästi laajempina ja rakennukset ovat sijoittuneet peltoaukeiden keskelle. Nykyään asuinrakennukset jäävät puuston taakse piiloon. Tielinjausta on oikaistu, joskin se mukailee edelleen vanhaa linjausta.

Viljelymaisema tulee säilyttää avoimena. Näkymät tieltä peltomaisemaan tulee säilyttää. Tien pohjoispuolella olevien maatalusrakennusten volyyymi ja massa korostavat hienosti laakson suuntautuneisuutta.

Lähteet: 7, 16

45 Oulajan viljelymaisema

Oulajan viljelymaisema sijaitsee Arrajoen eteläpuolella Metsäkylän seudun maisematyypin alueella. Oulajan peltomaisema sijoittuu Oulaanojan laaksoon, joka jatkuu litiin puolelle.

Oulajan peltoalue on ollut viljelyssä vähintään 1800-luvulta. Lahden puolelle Oulajan viljelymaisemaa sijoittuu Tiisalan tila, joka on ollut Arrajoen kartanon torppa ja tilanhoitajan asuinpaikka. Viljelymaiseman länsireunalla kulkee vanhaa tielinjausta noudatellen Heinolantie.

1800-luvun lopun kartassa peltomaiseman poikki on kulkenut suurempi tieyhteys Oulajantieltä Heinolantielle. Nykyään Oulajantie kulkee pohjoisempaa linjausta pitkin. Peltomaisema on vielä 1980-luvulla avautunut Sylvöjärven rantaan asti, mutta Heinolantien ja järven välinen alue on 1990-luvulla metsitynyt tai metsitetty.

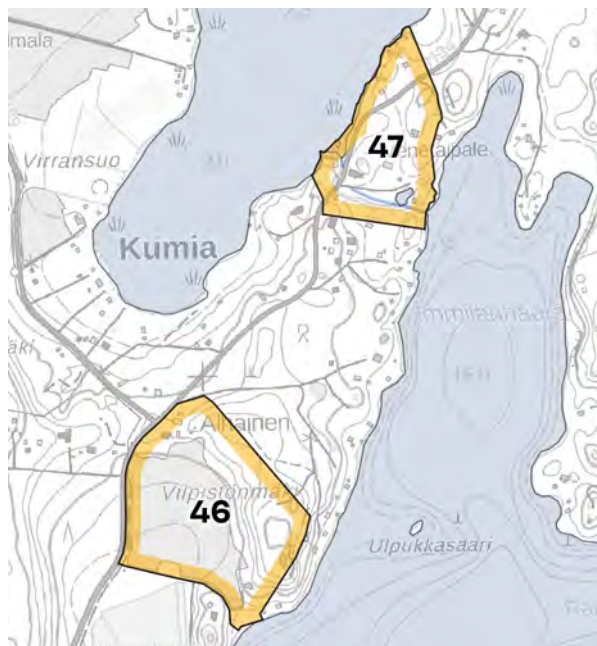
Oulajan viljelymaisema tulee säilyttää avoimena. Näkymät Heinolantieltä peltomaisemaan tulee säilyttää. Viljelyalueen reunamilla kasvaa kookasta lehtipuustoa, joka muodostaa esteettisesti kauniita näkymiä tiemaisemaan.

Lähteet: 9, 16, 29

46 Kumian viljelymaisema

47 Kumian mylly ympäristöineen

Kumian viljelymaisema ja mylly sijoittuvat Salajärven ja Iso-Kukkasen väliselle kannakselle, Nastolan järvisuon maisematyyppin alueelle.

Kumian viljelymaisema käsittää Kumian kylän pohjoisemman osan, ns. Alhaisten talon alueen peltoineen. Viljelymaisema sijaitsee Ruuhijärventien, Pajulahdentien ja Kumiantien risteyksessä vanhan tielinjan kaakkoispuolella. Kumian kylä on ollut osa Nastolan kylää. Alhaisten talo oli upseerien virkatalo, eli puustelli, joka perustettiin 1600-luvun lopulla. Tilakeskus säilyi kokonaisuutena 1960-luvulle saakka, jonka jälkeen suurin vanhasta rakennuskannasta on tuhoutunut.

Kumian mylly sijoittui kyläkeskuksen pohjoispuolelle. Myllyn paikasta kiisteltiin jo 1600-luvulla. Tarkempaa tietoa myllyn rakentamisajankohdasta Kumiankoskeen ei ole. Nykyinen, vanhempi myllyrakennus, on 1890-luvulta. Uudempi vehnäkyllyrakennus on 1930-luvulta. Myllytoiminta päättyi Kumialla vuonna 1964. Myllyn ympäristössä on asuinrakennuksia pihapiireineen 1900-luvun alusta. Ruuhijärventien toisella puolella on kaksikerroksinen funktionalistista tyyliä edustava kauppaneuvos Pajarisen talo.

Kumian kylän peltomaisema Alhaisten talon eteläpuolella on säilyttänyt maisemallisen merkityksensä, vaikka Pajulahdentien ja Ruuhijärventien tielinjausta on oikaistu useampaan otteeseen Kumian kylän kohdalla. Tilan päärakennus näkyy maisematilan päätteessä ja vanhalta tielinjaukselta avautuu kauniit näkymät kyläpellolle.

Kumian mylly sijoittuu maisemalliseen solmukohtaan järvien väliselle kannakselle. Vanhan rakennuskannan, puuston ja virtaavan veden yhdistelmä luovat hienon maisemallisen kokonaisuuden. Ruuhijärventie kulkee mutkitellen alueen halki ja siltä avautuu kulttuurimaisemaan hienoja näkymiä.

Kumian kylän viljelymaisema tulee säilyttää avoimena. Kevyen liikenteen väylän sijoittuminen vanhan tielinjauksen vierelle on leventänyt tiemaisemaa. Näkymät viljelymaiseman yli kyläkeskukseen tulee säilyttää, mutta ajoväylän ja kevyen liikenteen väylän tuntumaan olisi mahdollista istuttaa kasvillisuusryhmiä pehmentämään leventynyttä tielinjausta.

Kumian myllyn kohdalla vanha kapea ja mutkitteleva tie luo paikasta erityisen. Tie kulkee paikoin aivan Salajärven rannan tuntumassa. Näkymät järvelle ja mylly-ympäristöön tulee säilyttää.

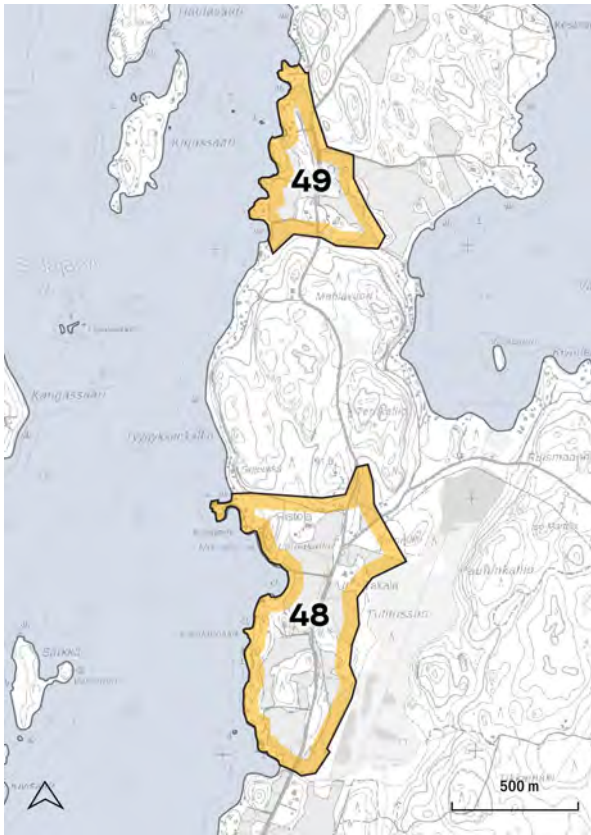
Kumian mylly on valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö.

Lähteet: 6, 8, 9, 13

48 Linnakallion viljelymaisema

49 Oson viljelymaisema

Linnakallion ja Oson viljelymaisemat sijaitsevat Salajärven rannalla, Nastolan järvi-seudun maisematyyppin alueella. Pienialaisia peltoaukeita rajaavat jyrkät kallioiset metsäselänteet.

Linnakallion viljelymaiseman laidalla sijaitsee Kalkkolan rautakautisen muinaislinnan jäännökset. Alueella on näkyvissä kivivalleja. Linnakallion viljelymaiseman asutukseen kuuluvat nykyisen Takalan tilan, entisen Ala-Kalkkolan, rakennusryhmä sekä Salajärven rantaan sijoittuvat huvilat. Salajärven huvilarakentaminen edustaa 1900-luvun alueen huvilakulttuuria, joka on saanut jatkoa sotien jälkeen kesämökkirakentamisena. Oson tilakeskus on siirtynyt nykyiselle paikalleen Ruuhijärven isonjaon seurauksena 1800-luvulla.

Oson ja Linnakallion peltomaisemat ovat säilyttäneet hyvin laajuutensa vastaavana kuin 1800-luvun lopun kartoilla. Nykyinen Ruuhijärventien kulki Ala-Kalkkolaan asti ja on myöhemmin jatkettu siitä pohjoisen suuntaan polkulinjaa myöden kohti Salajokea. Sekä Oson tilakeskuksen että Linnakallion alueen huviloiden pihapiireissä kasvaa runsasta ja monilajista puustoa, joka luo viihtyisää huvilamiljöötä alueella.

Avoimet viljelymaisemat tulee säilyttää viljeltyinä. Näkymät peltoaukeiden yli järvelle tulee säilyttää. Myös näkymät järveltä rannalle ovat merkittäviä, erityisesti huvilamiljöö ja huviloihin liittyvät pihapiirit luovat rantamaisemasta mielenkiintoisen ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaan.

Linnakallion alue on maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö.

Lähteet: 2, 6, 8, 9

50 Torakallion viljelymaisema

Torakallion viljelymaisema sijoittuu Arrajärven rannalle, Kilpisaareen johtavan kannaksen pohjoispuolelle. Alue kuuluu Metsäkylän seutuun, jolla metsäselänteet ja peltoaukeat muodostavat mosaikkimaista miljöötä.

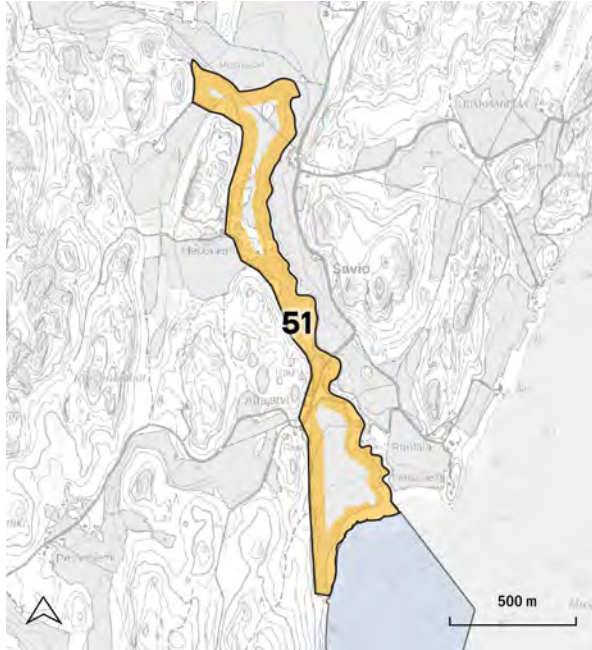
Torakallion nimestä kerrotaan tarinaa, jonka mukaan kallionhaltija olisi suivaantunut rajariitaa äänekkäästi käyneihin miehiin ja hylännyt kotinsa. Lähtiessään haltija oli sanonut: "Hävetkää te, jotka torailemalla rikotte pyhäisen rauhani ja kutsuttakoon häpäisemäänne kalliota ikuisesti Torakallioksi!" Kallion viereen myöhemmin rakennettu talo sai nimensä tämän tapahtuman mukaan.

Torakallion peltoaukeat ulottuvat Arrajärven rantaan ja alueen itäpuoleiseen rantaan istutettu puurivistö joka rytmittää maisemakuvaa. Torakallion Avoin maisematila on ollut laajempi, mutta Arrajärven pohjukan alavat niityt ovat metsittyneet.

Alueen avoin viljelymaisema ja näkymät järvelle tulee säilyttää.

Lähteet: 7, 16

51 Savion viljelymaisema

Savion viljelymaisema sijoittuu litin rajalle, Saviojan varteen. Viljelymaisemakokonaisuus jatkuu litin puolelle. Alue sijoittuu Järvisen-Savion kallioselänten maisematyyppiin, joka sijoittuu Vuolenkosken kylän ja Kymijoen länsipuolelle.

Lahden puolella viljelymaisemaa sijaitsevat Arrajärven ja Heponiemen tilat. Saviojan itäpuolella, litin puolella on sijainnut myös tilakeskus, joka näkyy myös 1700-luvun kunnin kartastossa, mutta se on sittemmin hävinnyt. Kymijoen rannassa sijaitsee Rantalan tila.

Savion viljelymaisema noudattelee maisemarakenteen muotoja ja seuraa Saviojan vartta. Rakennukset sijoittuvat perinteisesti viljelylaakson ja metsäselänteiden reuna-vyöhykkeelle.

Vanha viljelymaisema tulee säilyttää avoimena. Jokivarren monilajista kasvillisuutta tulee vaalia.

Lähteet: 16, 30, 31

Paakkolanmäki

PERINNEYMPÄRISTÖT

Kohteiden arvoluokat:

*historiallinen arvo
maisemakuvallinen arvo
alkuperäisyysarvo
harvinaisuusarvo
kasvilajistollinen arvo*

Perinneympäristöt muodostuvat perinnebiotoopeista lähiympäristöineen

Alueet ovat vanhoja niittyjä, laitumia, muinaismuistoalueita ja ketoja

Alueiden säilyminen vaatii usein hoitotoimenpiteitä ja esimerkiksi laidunnusta

Alueilla on tyypillisesti maisemakuvallista arvoa, harvinaisuusarvoa ja kasvilajistollista arvoa

52 Tapanilan perinneyhtiö

Tapanilan perinneyhtiö (Jalkarannan niitty) sijaitsee Tapanilan pientaloalueella Salpausselän pohjoispuolella. Alue on osa Salpausselän maisematyyppiä.

Tapanilan perinneyhtiö sijaitsee vanhan Tapanilan tilan mailla. Ympäröivä Tapanilan pientaloalue on rakennettu Tapanilan pelloille 1940-luvulla.

Alueen pohjoisosassa on kuiva etelärinnekeho ja eteläosassa vanhan taimiston jäänteitä ja rehevää tuoretta niittyä.

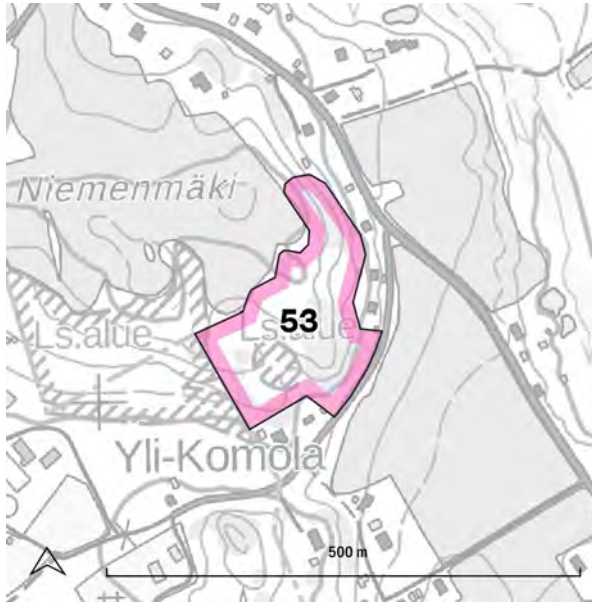
Aluetta tulee hoitaa arvokkaana perinneympäristönä. Maisemapuut tulee säilyttää. Rajautuminen tontteihin tulee säilyttää monikerroksellisena.

Niittyalue on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi perinneyhtiöksi valtakunnallisessa perinneyhtiöiden inventoinnissa 2021.

Lähteet: 16, 19, 32, 36

53 Niemenmäen perinnekeho

Niemenmäen perinnekeho (Niemenmäen kallioketo, Komolankallio) sijaitsee Okeroissa Komolantien länsipuolella. Alue kuuluu Porvoonjoen laakson maisematyyppiin. Niemenmäki nousee jyrkästi Komolantien puoleisesta peltomaisemasta metsäisenä selänteenä. Alueen luoteispuolella perinnetähtäily liittyy topografisesti ylempällä tasolla sijaitsevaan peltomaisemaan.

Alueella on vanhasta laidunnuksesta jäljellä olevia kasvilajeja. Lähistöllä sijaitsee myös kivikautinen asuinpaikka.

Kalliolta avautuu hieno näköala kohti itää. Pohjoisosa alueesta on yksityistä maa-alueita, kun eteläisempi osa on kaupungin omistamaa. Erityisesti alueen pohjoisosassa on paahteista ja luontoarvoiltaan edustavampaa ympäristöä.

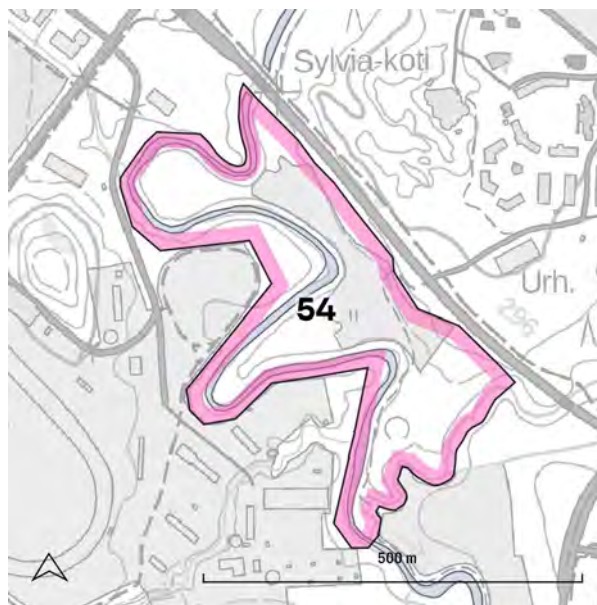
Alueen silhuetti ja luonne peltomaisemaa rajaavana elementtinä tulee säilyttää. Alueen puoliavoin luonne ja siltä avautuvat näkymät tulee säilyttää. Alueelle tulee laatia hoito- ja käyttösuunnitelma.

Kallioketo on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopiksi valtakunnallisessa perinnebiotooppien inventoinnissa 2021.

Lähteet: 32, 33, 36

54 Ristolan perinnelaidun

Ristolan perinnelaidun sijaitsee Uuden Orimattilantien eteläpuolella Porvoonjoen varressa. Alue kuuluu Porvoonjoen laakson maisematyyppiin. Porvoonjoki meanderoi Ristolan kohdalla voimakkaasti. Alue on tasaista savikkoa.

Ristolan perinnelaidun liittyy Ristolan kivikautiseen asuinpaikkaan, jota pidetään vanhimpana tunnettuna asuinpaikkana Suomessa. Alue on sijainnut aikoinaan Ancyclusjärven rannalla. Aivan alueen vieressä, tien pohjoispuolella sijaitsee muinainen kvartsikivilouhos, mikä on saattanut vaikuttaa asuinpaikan sijoittumiseen.

Ristolan perinnelaidunta hoidetaan laiduntamalla alueella lampaita. Aluetta on laiduntanut yksityinen lampuri, jonka kanssa kaupunki on tehnyt sopimuksen.

Alue tulee säilyttää avoimena laiduntamisen keinoin. Näkymät Uudelta Orimattilantieltä laitumelle tulee säilyttää. Porvoonjoen varsi tulee säilyttää monikerroksellisena puustoisena vyöhykkeenä.

Alue on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopiksi valtakunnallisessa perinnebiotooppien inventoinnissa 2021.

Lähteet: 6, 32, 34, 36

55 Tarolan perinneriitty

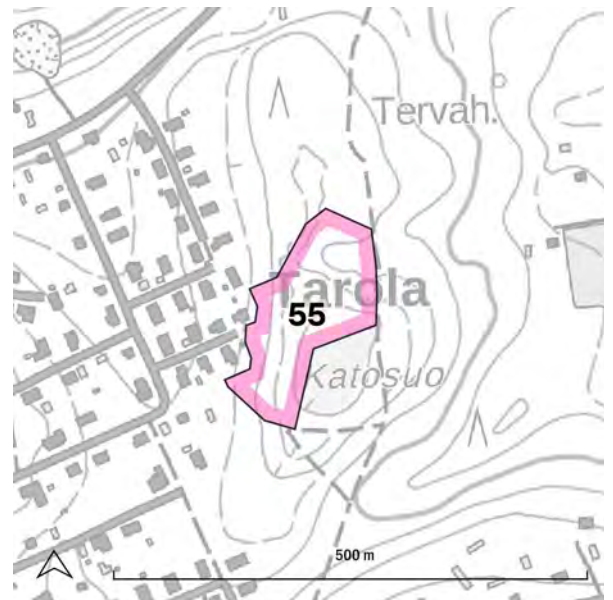
Tarolan niitty laskeutuu kauniisti polveille pientaloalueelta kohti itää. Alue kuuluu maisematyyppiluokituksessa Renkomäen selän-teeseen. Maaperältään notkelma on savea, mikä poikkeaa ympäristöstään.

Tarolan niitty on kartta- ja ilmakuvatarkastelujen perusteella raivattu pelloksi 1930-1951 vuosien välillä. Vielä 1986 alue on ollut avointa huomattavasti laajemmin. Viereisen pientaloalueen rakentuessa, myös avoin niittyalue on pikkuhiljaa metsittynyt.

Alueella on monipuolista niittylajistoa. Niittyä on aiemmin laidunnettu. Vuoden 2007 selvityksessä laidunnuksen todettiin päättyneen aiemmin.

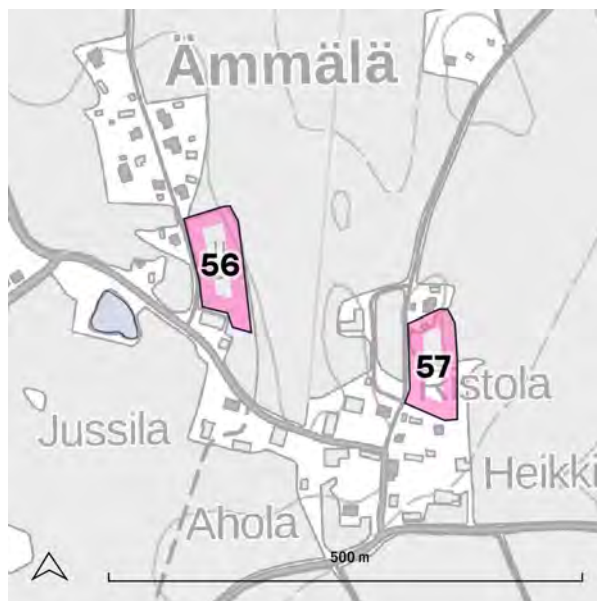
Tarolan niitty on lajistoltaan arvokas. Sille olisi syytä laatia hoito- ja käyttösuunnitelma. Aluetta tulee hoitaa arvoniittynä.

Lähteet: 4, 19

56 Jussilan perinneriitty

57 Ämmälän perinneriitty

Ämmälän kyläkeskuksen alueella on kaksi niittyä. Ämmälän niitty sijoittuu aivan historiallisen kyläkeskuksen ytimeen ja Jussilan niitty hieman lännemmäs. Alue on osa Porvoonjoen laakson maisematyyppiä Renkomäen selänteen itäpuolella.

Niittyjen kasvillisuus on edustavaa ja niitä on hoidettu aiemmin laiduntamalla. Vuoden 2007 selvityksessä todettiin, että niittyjen laidunnus oli lopetettu ja alueet olivat rehevöityneet.

Niityt liittyvät kiinteästi Ämmälän kylämiljööseen ja rikastuttavat sen kulttuurihistoriallisia arvoja. Niittyjä tulee hoitaa jatkossakin laiduntamalla ja säilyttää niiden luontoarvot sekä maisemallinen merkitys osana vanhaa kylämiljöötä.

Niityt on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaiksi perinnebiotoopeiksi Päijät-Hämeen perinnemaisemaselvityksessä.

Lähteet: 4, 32

58 Joutjärven perinneytiä

59 Latomäen perinneytiä

Joutjärven ja Latomäen (Mäkelän) niityt sijaitsevat Joutjärven ja valtatie 4:n välissä. Alueet sijoittuvat maisematyypiltään Salpausselän ja Kivimaa-Myllypohjan kallioselän rajalle.

Joutjärven ja Latomäen niityt ovat jäänteitä alueella sijainneen Järvenpään kylän tiluksista. Mäkelän tila oli olemassa vielä 1980-luvulla, jonka jälkeen tilan pellot ovat muuttuneet niityiksi. Joutjärven niitty on ollut laajempi kokonaisuus, mutta metsittynyt reunoiltaan. 2004 niityn viereen valmistui pientalo.

Joutjärven ja Latomäen niityt ovat pieniä kaupunkiiniittyjä. Joutjärven niittyä hoidetaan maisemaniittynä. Latomäen niittyalue sijaitsee syrjässä lähellä moottoritien rampeja. Alue on vuokrattu yksityiselle yhdistykselle.

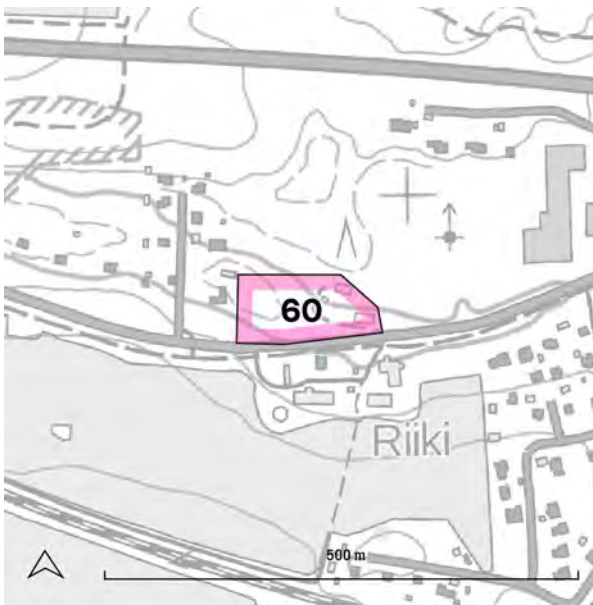
Alueita tulee hoitaa perinneytiinä luontoarvot turvaten.

Niityt on luokiteltu paikallisesti arvokkaiksi perinneytiöiksi valtakunnallisessa perinneytiöiden inventoinnissa 2021.

Lähteet: 32, 36

60 Riikin perinnelaidun

Riikin laidun sijaitsee Salpausselän maisematyyppin alueella, reunamuodostuman etelärinteellä. Tilakeskuksen ja laidunalueen välitse kulkee Villähteentie.

Riikin laidun on aiemmin ollut laajempi avoin maisematila, joka on pikkuhiljaa metsittynyt. Alue kuuluu Riikin tilan maihin. Riikin tila on lohkottu Erstan Alhaisten talosta 1900-luvun alkupuolella. Perinnelaitumen eteläpuolitse kulkeva Villähteentien noudatteele vanhan Ylisen Viipurintien linjausta.

Riikin laidunta hoidetaan laiduntamalla. Alue on paikallisesti merkittävä niittyjen, hakamaan ja metsälaidunten muodostama kokonaisuus.

Riikin laidunta tulee hoitaa perinneympäristönä laiduntaen luontoarvot turvaten.

Kohde on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopiksi Päijät-Hämeen perinmaisemaselvityksessä.

Lähteet: 8, 32

61 Vanhankartanonmäen perinneympäristö

Vanhankartanonmäki sijaitsee Salpausselän maisematyyppin alueella. Selänne on muotoutunut sorasta / hiekasta ja erottuu ympäröivästä tasaisemmasta laaksopainanteesta selkeästi.

Vanhankartanonmäellä on sijainnut aiemmin Erstan kartano, ennen kuin nykyinen kartanorakennus valmistui Ylisen Viipurintien varteen 1800-luvulla.

Kulttuurimaisemarajaukseen on otettu mukaan koko Vanhankartanonmäki. Alueen reunoilla on kookasta puustoa ja mäen laella on varsinainen perinnebiotooppialue. Alueella on niittyalueita ja hakamaata.

Perinnebiotooppia tulee hoitaa hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti. Vanhankartanonmäen metsäinen siluettia ja vanhaa kookasta puustoa tulee vaalia.

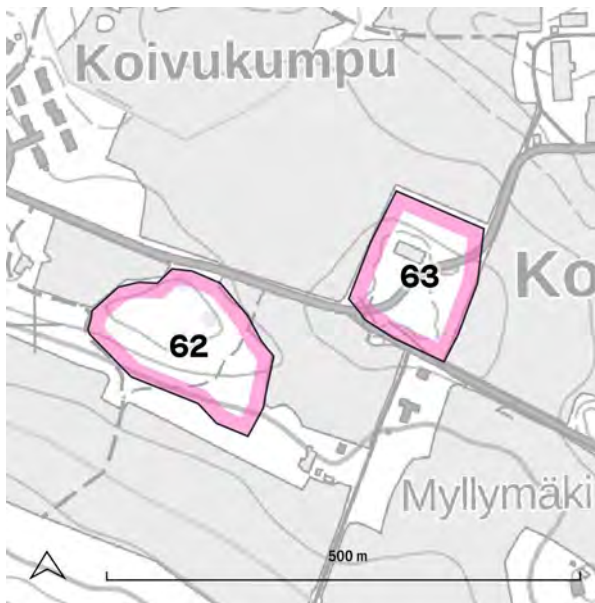
Alue on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopiksi valtakunnallisessa perinnebiotooppien inventoinnissa 2021. Inventoinnin mukaan asianmukaisella hoidolla on mahdollista, että alueen arvo nousee maakunnalliseksi.

Lähteet: 9, 35, 36

62 Myllymäen perinneympäristö

63 Koiskalan perinneympäristö

Koiskalan kulttuurimaiseman keskelle on rajattu kaksi perinneympäristöaluetta. Alueet liittyvät kiinteästi Koiskalan kartano-alueeseen. Koiskalan alue kuuluu Karisto-Koiskala-Kunnaksen seutuun. Perinneympäristöt sijoittuvat viljelymaiseman keskelle näkyvälle paikalle maisemassa.

Perinnemaisemat liittyvät Koiskalan kartanon historiaan. Sekä Myllymäen haka, että Koiskalan niitty ovat osa kartanomaiseman kokonaisuutta. Koiskalan kartanon historia ulottuu vähintään 1400-luvulle, ja sillä oli useita torppia lähiympäristössään.

Myllymäen haka-alue on kivikkoinen ja metsäinen mäennyppylä, joka erottuu monilajisella puustollaan viljelymaisemassa. Koiskalan niitty on kasvilajistoltaan edustava ja erottuu hyvin ympäristöstään teiden risteyskohdassa. Alueita tulee hoitaa perinneympäristöinä.

Myllymäen haka on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi ja Koiskalan niityt paikallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopeiksi Päijät-Hämeen perinnemaisemaselvityksessä.

Lähteet: 32, 37

64 Takkulan perin- neniitty

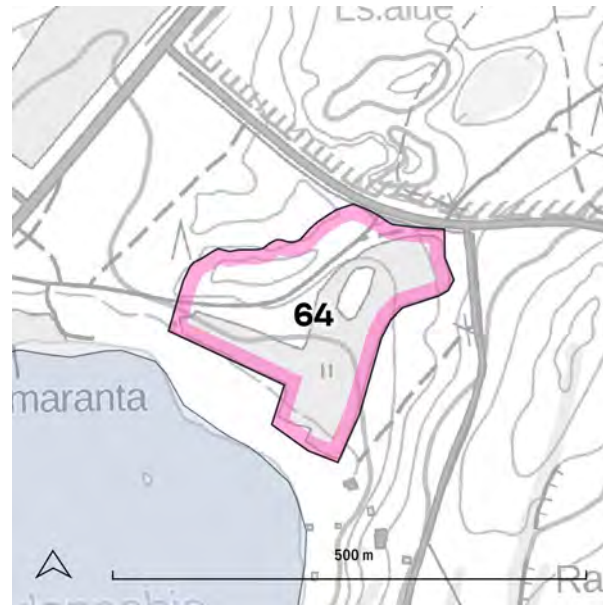
Takkulan niitty sijoittuu Alasenjärven pohjoisrannalle. Se liittyy laajempaan Pesäkalio-Viuha-Pyhäntaan kallioselännekokonaisuuteen. Alueella on pienialaisia niittyjä ja peltoaukeita, joita rajaavat jyrkkärinteiset ja kalliiset metsäselänteet.

Takkulan niityt ovat kuuluneet Takkulan tilan maihin. Alue näkyy niittynä 1800-luvun lopun pitäjänkartassa ja peltona 1930-luvun topografiakartassa.

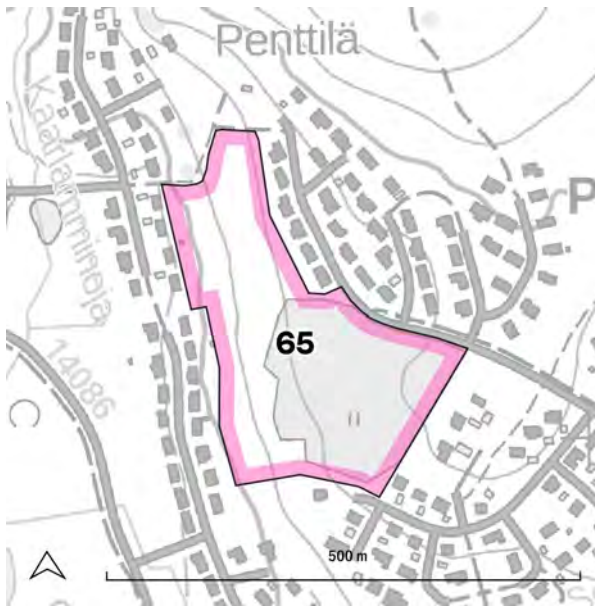
Takkulan niitty on osa luontoarvoiltaan monipuolista ja maisemallisesti kaunista elinympäristökokonaisuutta. Alueella on metsälaitumen ja tuoreen niityn lajistoa. Niityn luoteisreunassa on kivikautuinen asuinpaikka. Niityn vieritse kulkee ulkoilupolku, joka on talvisin osa latuverkostoa.

Alueella on maisemallista arvoa sekä luontoarvoja. Niityn luontoarvot ovat heikentyneet hoidon puutteesta johtuen, mutta alue on edelleen kunnostuskelpoinen. Niittyä tulee hoitaa hoitosuunnitelman mukaisesti.

Lähteet: 19, 38

65 Paakkolanmäen perinnelaidun

Paakkolanmäki sijoittuu Pesäkallio-Viuha-Pyhäntaan kallionselännealueen eteläreunalle. Maasto viettää loivasti länteen. Aluetta ympäröivät omakotitalot pihoineen.

Paakkolanmäen alueen historia ulottuu rautakaudelle, jonka aikainen asutuspaikka nykyisellä niityllä on sijainnut. Keskiajalla alue liittyi Ahtialan kylän laajempiin viljelymaihin. Ahtialan asutus laajeni Paakkolanmäen alueelle 1980-luvulla, jolloin alueella toteutettiin myös arkeologiset kaivaukset.

Paakkolanmäki on asemakaavassa muinaismuistoaluetta sekä lähivirkistysaluetta. Aluetta pidetään avoimena laiduntamalla siellä lampaista. Paakkolanmäki on vaikuttava avoin vanha laidunalue uudehkon omakotitaloalueen lomassa ja sillä on merkittävä maisemallinen arvo ilmeisten historiallisten arvojen lisäksi.

Aluetta tulee hoitaa Paakkolanmäen hoitosuunnitelman mukaisesti.

Paakkolanmäki on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopiksi valtakunnallisessa perinnebiotooppien inventoinnissa 2021.

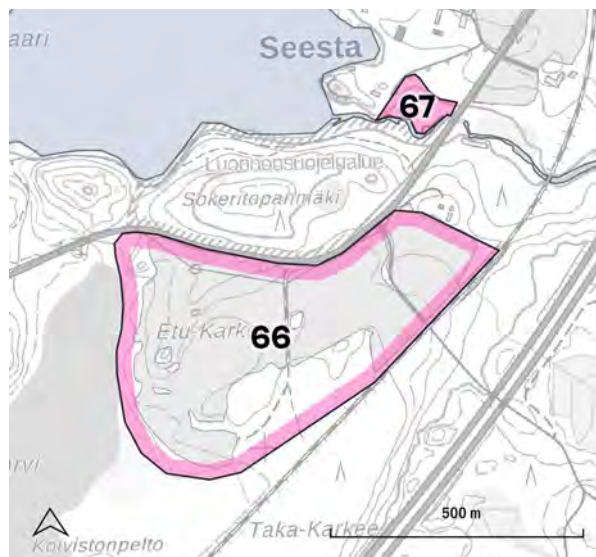
Lähteet: 6, 36, 39

66 Seestan kartanon perinneympäristö

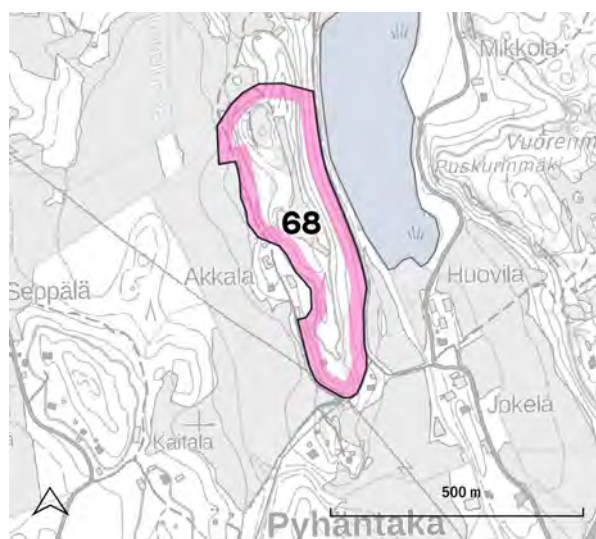
67 Seestan kartanon perinneympäristö

68 Akkalan perinneympäristö

Seestan kartanon ja Akkalan perinneympäristöt ovat tyypiltään metsälaitumia. Seestan kartanon alueet sijoittuvat kartanon tuntumaan Kivijärven kaakkoispuolelle, Oksjärvi-Pärnämäen ja Kalliojärven selännealueiden rajalle. Akkalan metsälaidun sijaitsee Evattu-järven länsipuolella kallioisella selänteellä. Alue kuuluu Pyhäntaan kyläseudun alueeseen.

Seestan kartanon metsälaitumet muodostuvat useammasta metsäsaarekkeesta. Seestantien eteläpuolinen viljelyalue on rajattu mukaan perinneympäristöön, joskin nimenomaan metsäsaarekkeet ovat vanhoja metsälaitumia. Akkalan metsälaidun sijaitsee Pyhäntaan kylän koillispuolella ja liittyy laajempaan viljelymaisemaan.

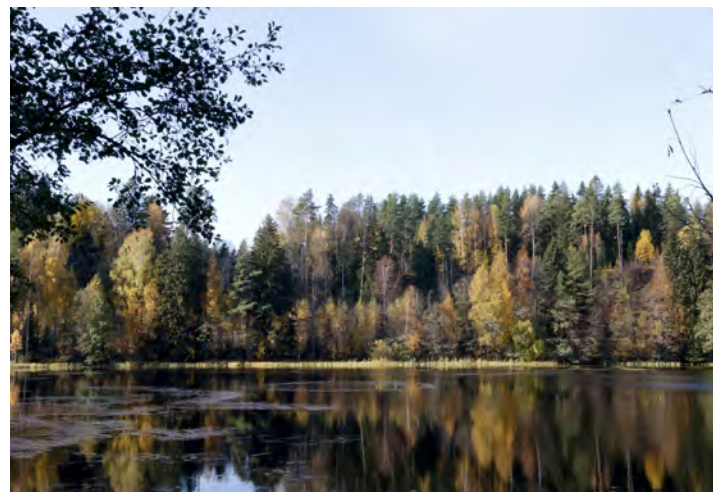

Metsälaitumien kasvillisuus on monipuolista ja alueelta löytyy niin hakamaita, luonnonniittyjä, sekämetsälaitumia kuin kuusimetsälaidunta ja kalliokettoa.

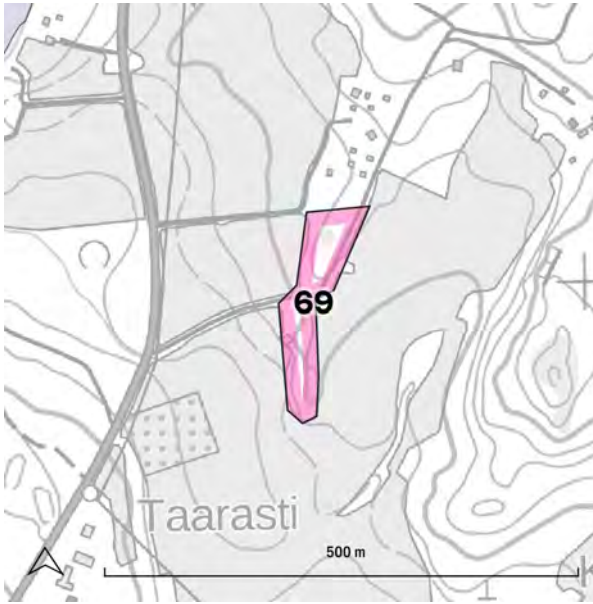
Alueita tulee hoitaa perinnebiotooppien arvot turvaten. Maisemassa tulee kiinnittää huomiota alueiden monimuotoisen puuston säilymiseen ja avoimeen viljelymaisemaan rajautumiseen.

Kohteet on luokiteltu paikallisesti arvokkaiksi perinnebiotoopeiksi Päijät-Hämeen perinnemaisemaselvityksessä.

Lähteet: 12, 32

69 Taarastin perinneympäristö

Taarastin perinneympäristö sijaitsee Immilän kylässä Immilän-Uudenkylän laakson alueella. Alue on kalliainen peltojen keskeltä kohoava kapea kieleke, jolla kasvaa ketokasvillisuutta, mäntyä ja katajia.

Taarastin alueella on tehty runsaasti rautakautisia esinelöytöjä metallinilmaisinharrastajien toimesta. Alueella on mahdollisesti rautakautinen hautapaikka.

Taarastin kallioketo on merkittävä osa peltomaisemaa ja sitä kohden avautuu hienot näkymät Niementieltä.

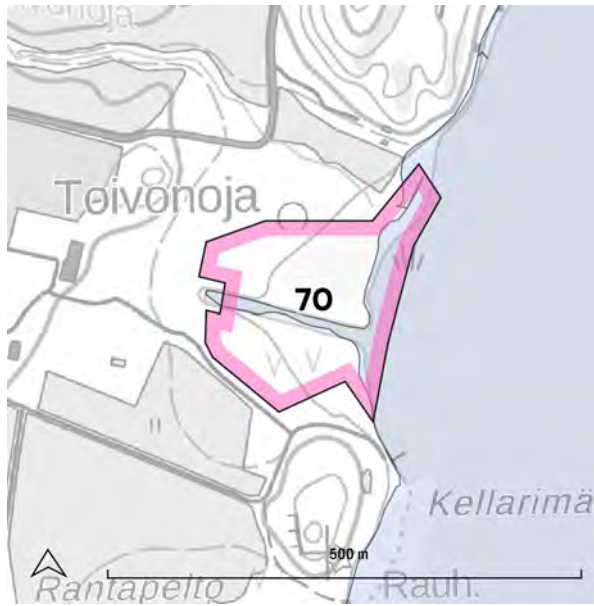
Taarastin aluetta tulee hoitaa sen perinneympäristön luontoarvojen säilyminen turvaten. Alueen puoliavoin reunavyöhyke suhteessa peltomaisemaan tulee säilyttää.

Kohde on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopiksi Päijät-Hämeen perinnemaisemaselvityksessä.

Lähteet: 6, 15, 32

70 Toivonojan perinneniitty

Toivonojan perinneniitty sijaitsee Sylvöjärven länsirannalla Toivonojan kartanon tiluksilla. Kohde sijoittuu Immilän-Uudenkylän laakson maisematyyppin alueelle.

Toivonojan rantaniitty on ollut aiemmin laidunnauksessa. Niittyalueen halki kulkee Toivonojan kartanolle kaivettu yhteys venevalkamaan.

Niittyjä tulee hoitaa perinnebiotoopin luontoarvot turvaten.

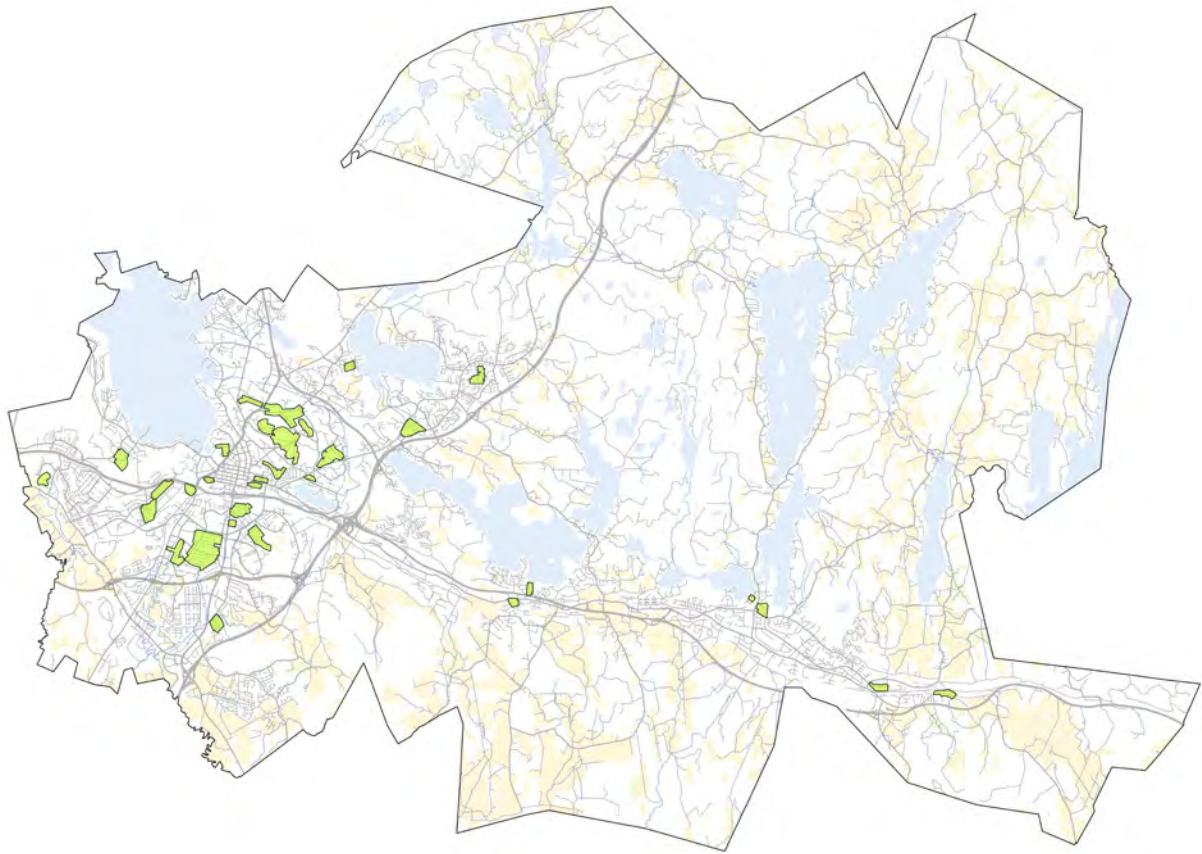
Kohde on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopiksi Päijät-Hämeen perinnemaisemaselvityksessä.

Lähteet: 32

Anttilanmäki

YHTENÄISET PUUTARHAMAISET PIENTALOALUEET

Kohteiden rakennuskanta on joko hyvin yhtenäistä tietyn aikakauden rakentamista tai vanhaa monen ikäisestä rakentamisesta muodostunut harmoninen kokonaisuus

Alueet ovat lisäksi puutarhamaisia ja ne ovat maisemakvaltaan pienipiirteisiä

Kohteiden arvoluokat:

alkuperäisyysarvo

kasvilajistollinen arvo

kaupunkirakenteellinen arvo

maisemakuvallinen arvo,

Alueiden luonne tulee säilyttää tulevaisuudessa

Puutarhamaisuuteen vaikuttavat mm. pensasaidat, puusto, teiden leveys ja alueen sijoittuminen maisemarakenteeseen

Alueilla on tyypillisesti alkuperäisyysarvoja, kasvilajistollista sekä kaupunkirakenteellista ja maisemakuvallista arvoa

tai mienvaihtotapahtumat ovat edistäneet alueilla monipuolisen puutarhakasvillisuuden säilymistä. Omakotiyhdistyksillä on ollut tässä suuri rooli. Nykyään yhdistystoiminta hiipuu (KYSY Pauliinalla onko olemassa tilastoja tästä vai onko mututuntumaa. Nyt Lahdessa on kumppanuuspöydät. Puutarhakulttuurin edistämiseen tarvittaisiin nostetta.

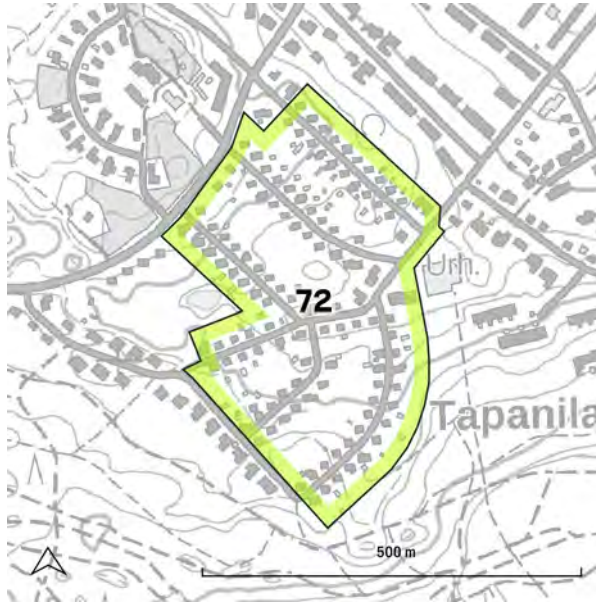
71 Riihelän pientaloalue

Teksti täydentyy

72 Tapanilan pientaloalue

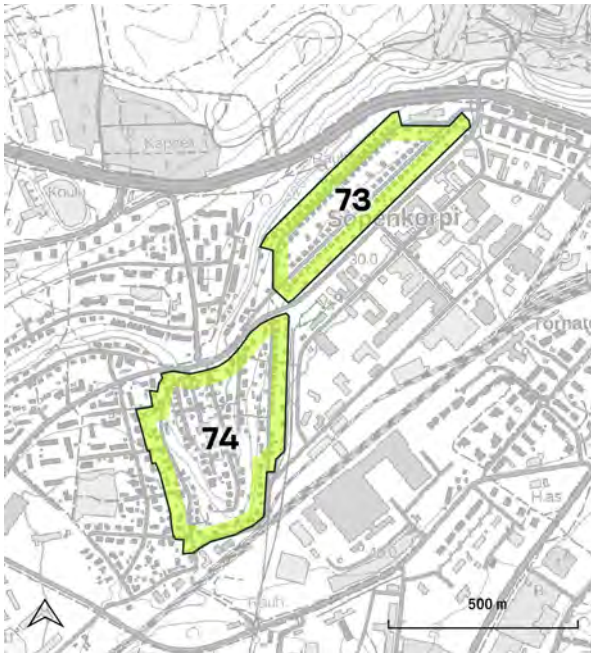

Teksti täydentyy

73 Sopenkorven pientaloalue

74 Kärpäsen pientaloalue

Teksti täydentyy

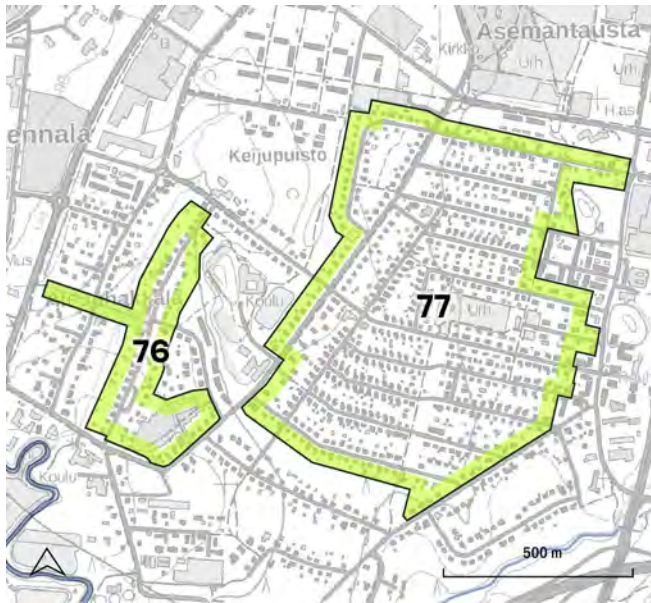
75 Mytäjäisten pientaloalue

Teksti täydentyy

76 Launeen pientaloalue, länsi

77 Launeen pientaloalue, itä

Teksti täydentyy

78 Venetsian pientaloalue

Teksti täydentyy

79 Kerinkallion pientaloalue

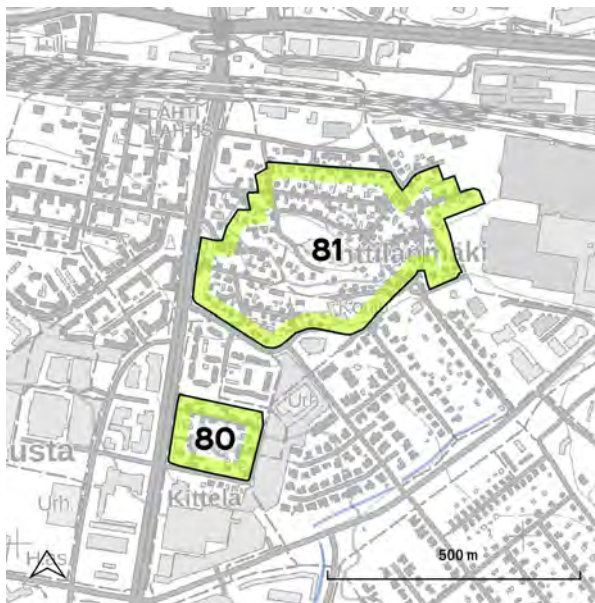
Teksti täydentyy

80 Kittelän pientaloalue

81 Anttilanmäen pientaloalue

Teksti täydentyy

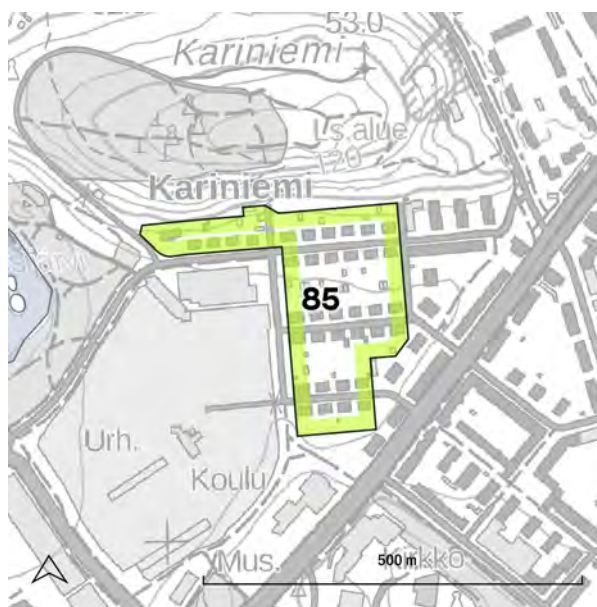
82 Harjukadun pientaloalue
83 Onnelantien pientaloalue
84 Kymintien pientaloalue

Teksti täydentyy

85 Kariniemen pientaloalue

Teksti täydentyy

86 Pyhättömänmäen pientaloalue

Teksti täydentyy

87 Tenavan pientaloalue

Teksti täydentyy

88 Kyllikintien pientaloalue

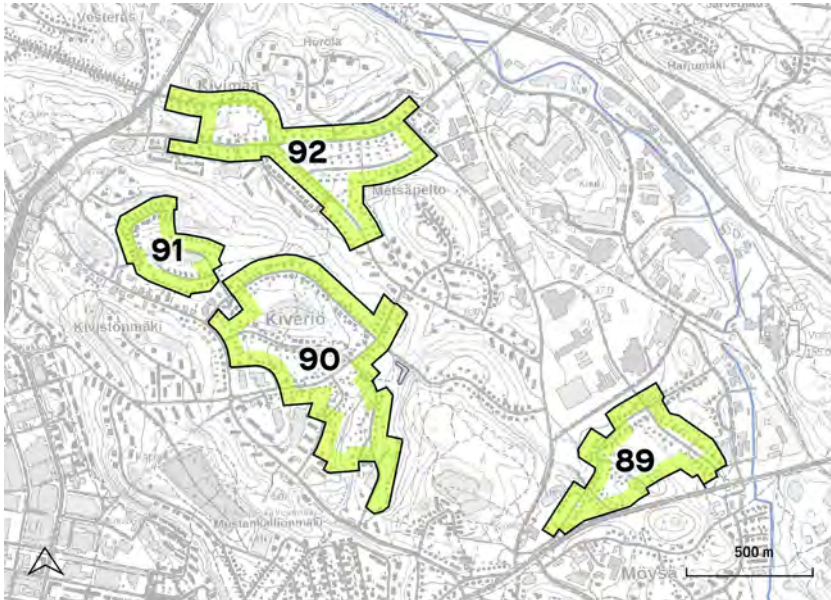

Teksti täydentyy

- 89 Joutjoen pientaloalue
- 90 Kiveriön pientaloalue
- 91 Suopursun pientaloalue
- 92 Heinlammin pientaloalue

Teksti täydentyy

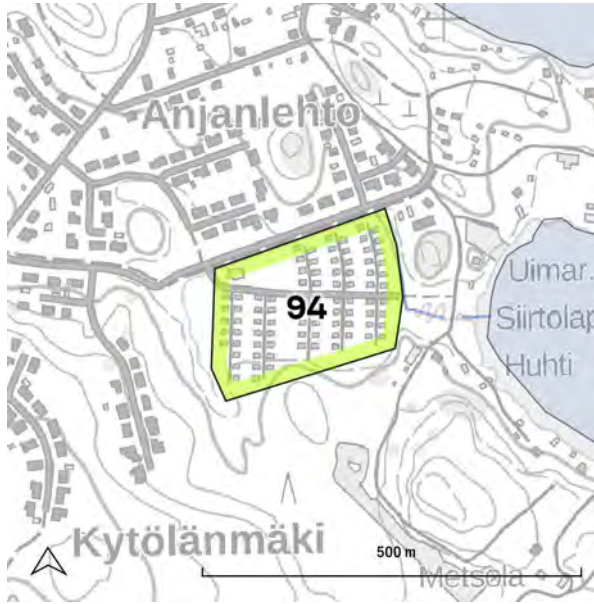

93 Vesteråsin pientaloalue

Teksti täydentyy

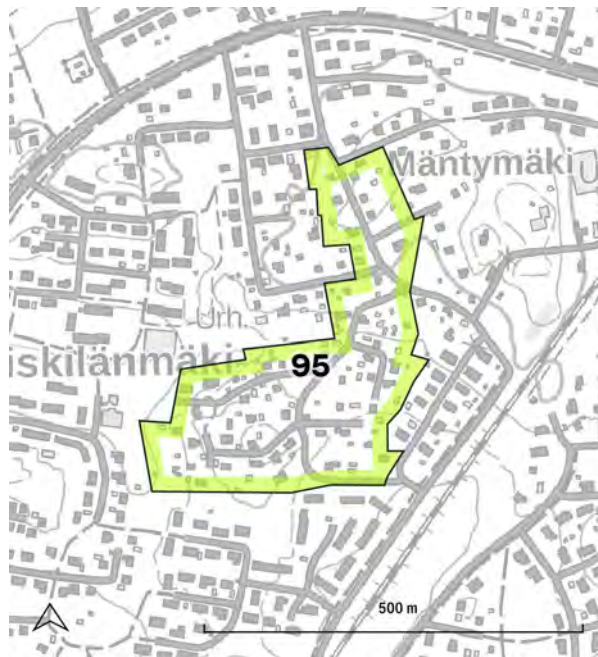
94 Kotiniemen siirtolapuutarha

Teksti täydentyy

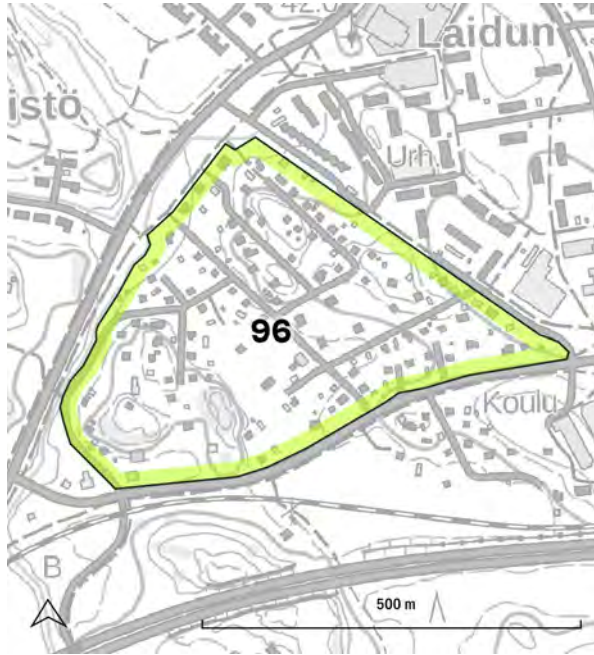
95 Kiiskilänmäen pientaloalue

Teksti täydentyy

96 Myllypohjan pientaloalue

Teksti täydentyy

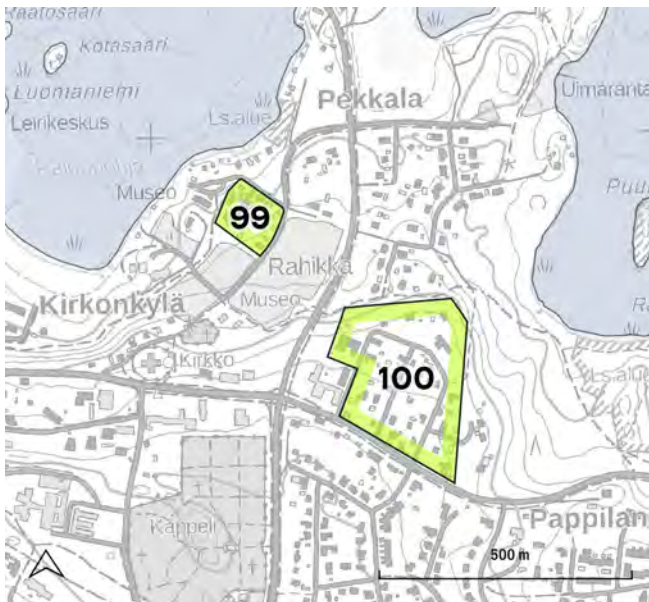
97 Villähteen pientaloalue 98 Suppalan pientaloalue

Teksti täydentyy

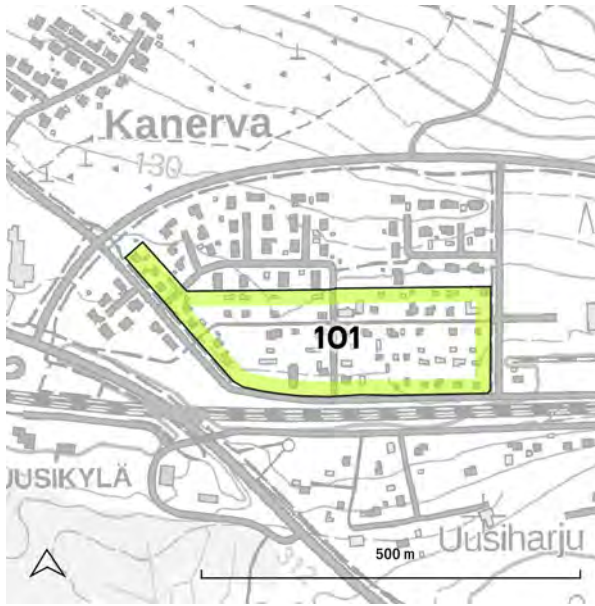

99 Sipiläntien pientaloalue 100 Kirkonkylän pientaloalue

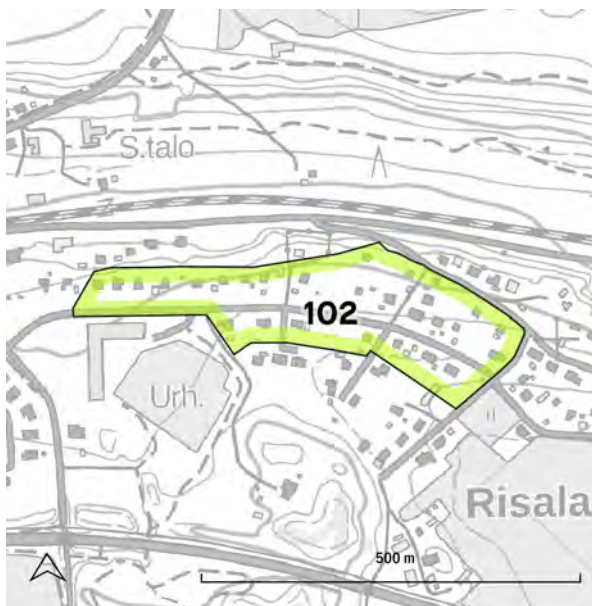
Teksti täydentyy

101 Ellentien pientaloalue

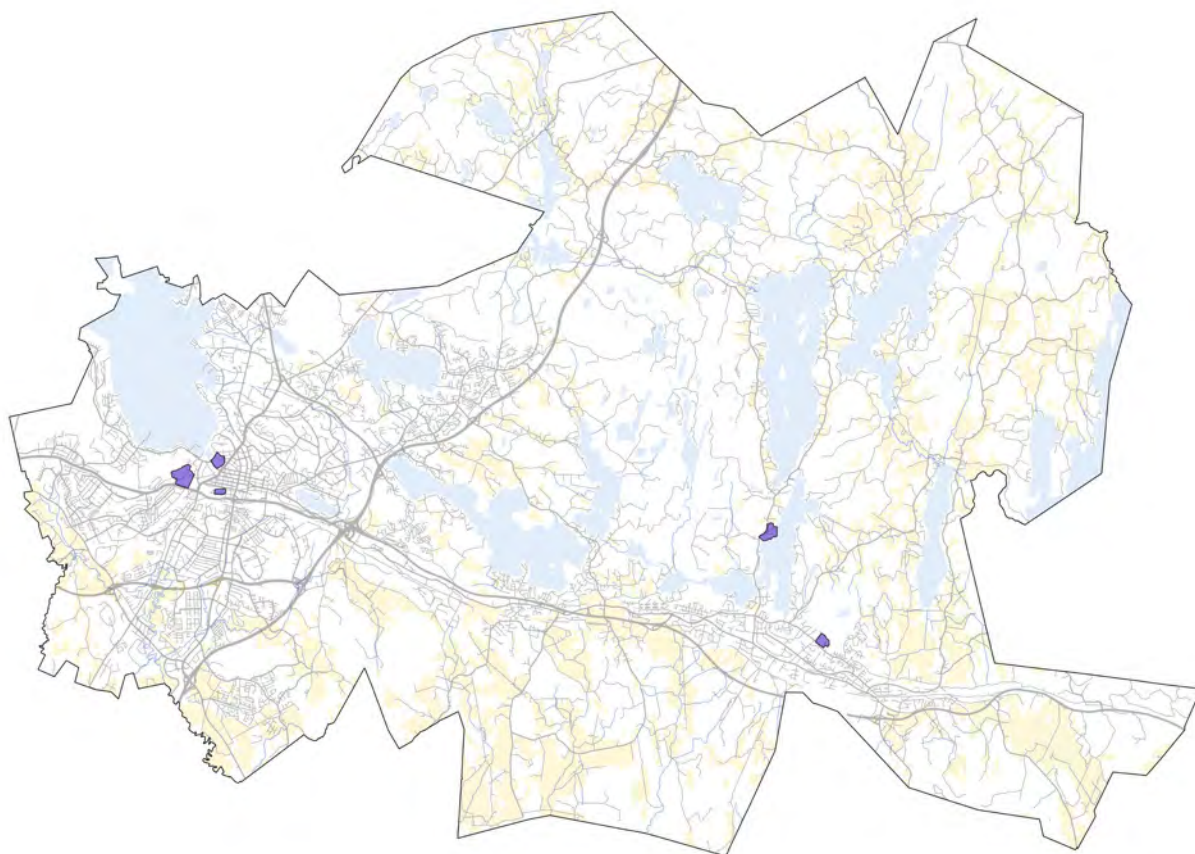

Teksti täydentyy

102 Uudenkylän pientaloalue

Teksti täydentyy

AIKAKAUDELLEEN TYY- PILLISET URHEILUPUISTOT

Kohteiden arvoluokat:

historiallinen arvo

kaupunkirakenteellinen arvo

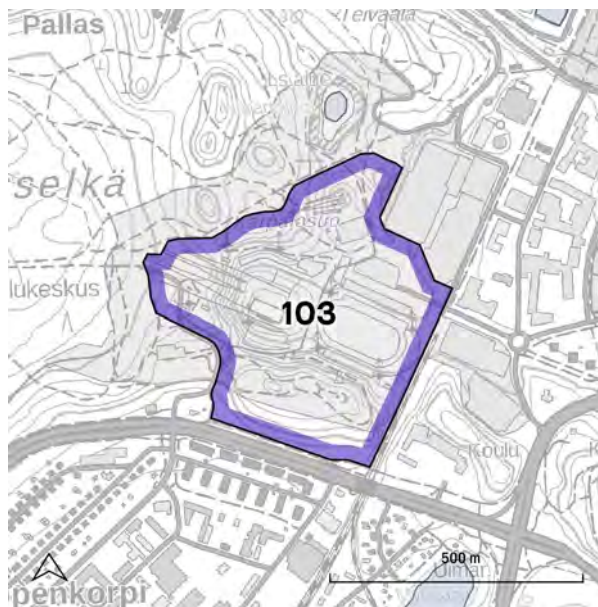
symboli- ja identiteetti-arvo

Kohteet edustavat Lahden urheilukaupunki-imagoa ja ovat edustavia esimerkkejä aikautensa liikuntarakentamisesta

Alueiden kehittämisessä tulee huomioida sekä niiden toimivuus, että maisemaan ja ympäristöön liittyvät arvot

Alueilla on historiallista ja kaupunkirakenteellista arvoa sekä symboli- ja identiteetti-arvoa.

103 Urheilukeskus

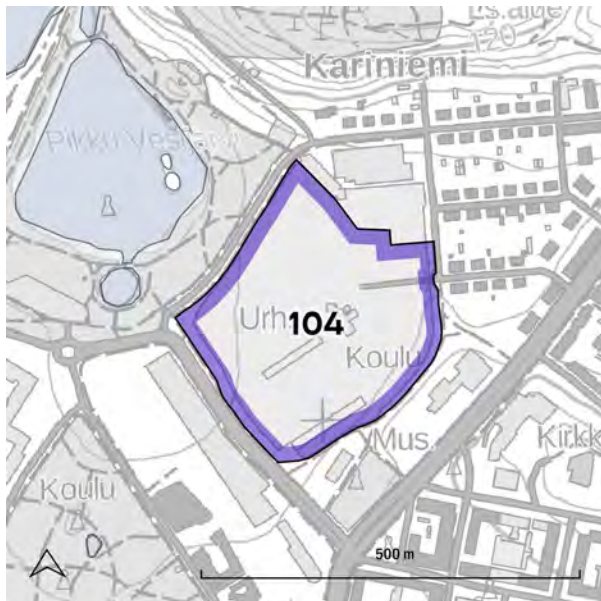
Teksti täydentyy

LAIT OI SINI YMPÄRISTÖKALPUNKISI

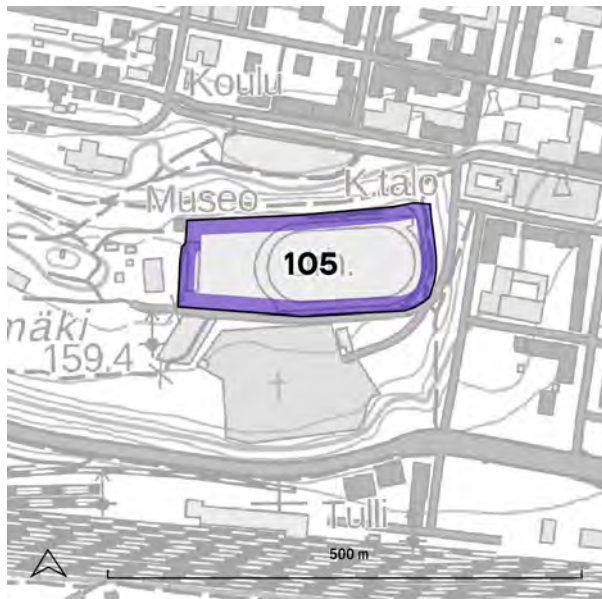
104 Kisapuisto

Teksti täydentyy

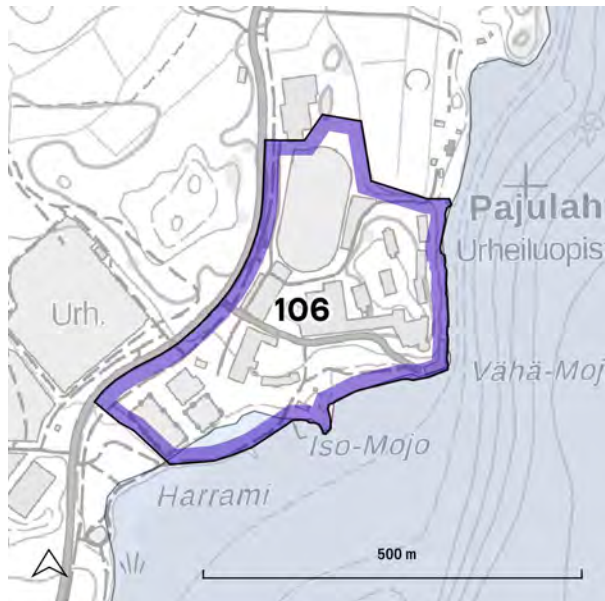
105 Radiomäen urheilukenttä

Teksti täydentyy

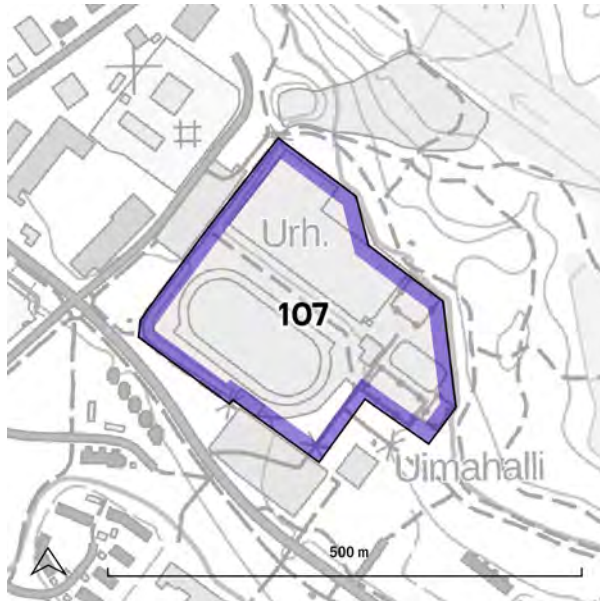
106 Pajulahden urheiluopisto

Teksti täydentyy

107 Rakokiven urheilukeskus

Teksti täydentyy

HENGELLISET YMPÄRISTÖT

Kohteiden arvoluokat:

historiallinen arvo

maisema-arkkitehtoninen arvo

symboli- ja identiteettiarvo

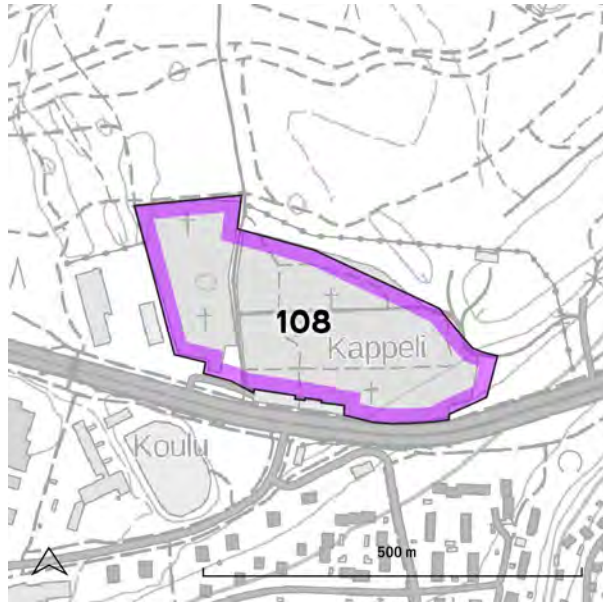
Kohteet ovat hautausmaita ja kirkkojen puutarhamaisia piha-alueita.

Alueet ovat kaupunkirakenteessa vehreitä ja maisemakuvallisesti arvokkaita hiljentymisen paikkoja

Alueille, erityisesti hautausmailla, on maisema-arkkitehtonista arvoa, symboli- ja identiteettiarvoa sekä kasvilajistollista arvoa

Kirkkojen ympäristöillä on myös kaupunkirakenteellista arvoa.

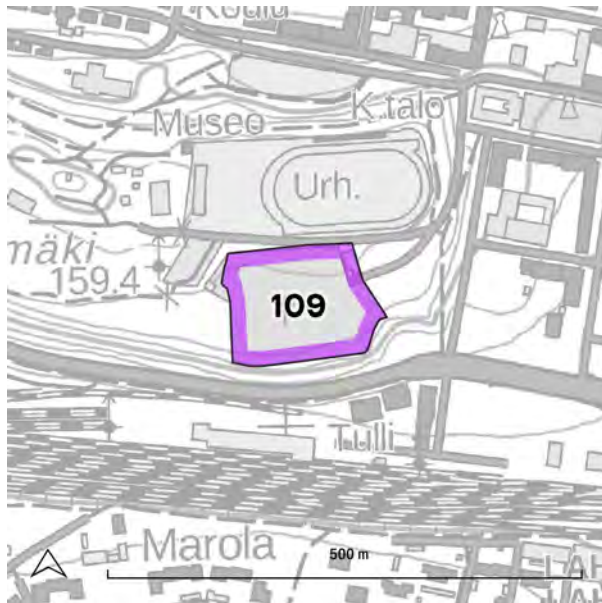
108 Läntinen hautausmaa

Teksti täydentyy

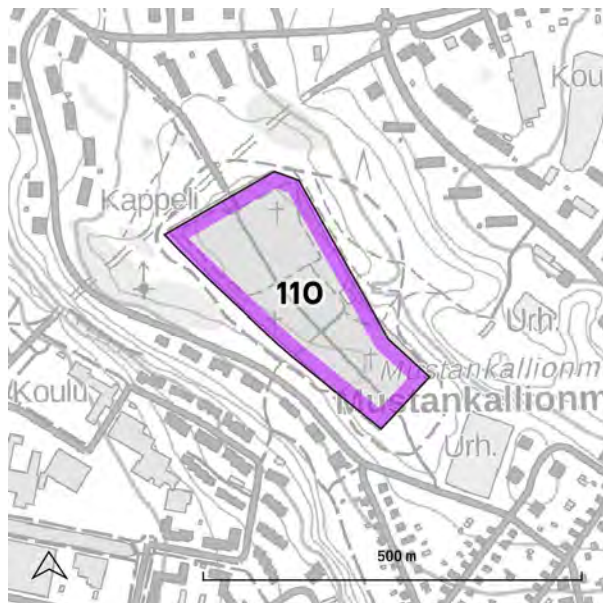
109 Vanha hautausmaa

Teksti täydentyy

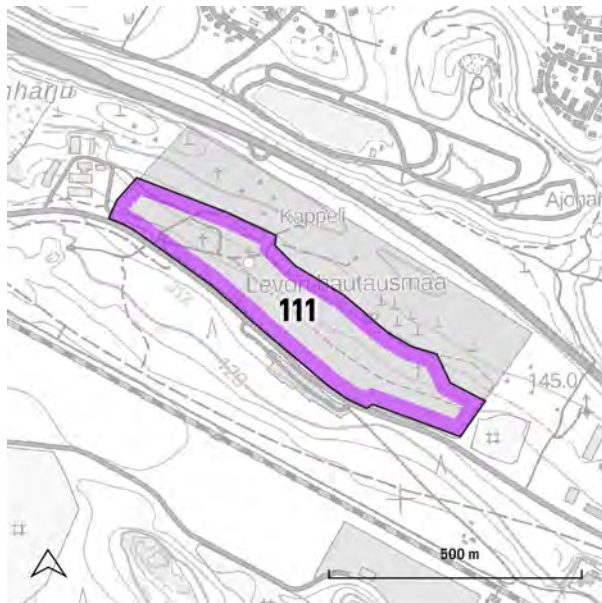
110 Mustankallion hautausmaa

Teksti täydentyy

111 Levon hautausmaa

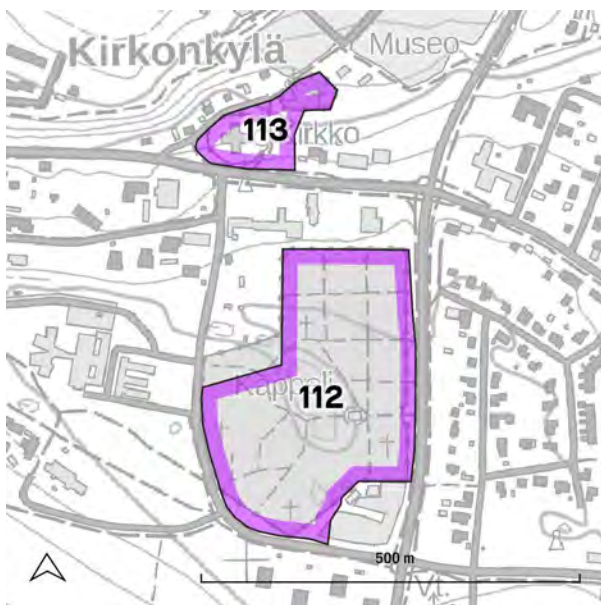
Teksti täydentyy

112 Nastolan hautausmaa

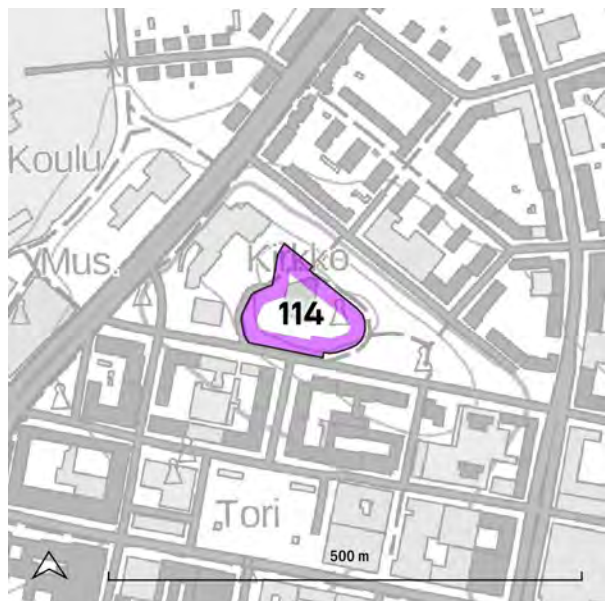
113 Nastolan kirkko

Teksti täydentyy

114 Ristinkirkko

Teksti täydentyy

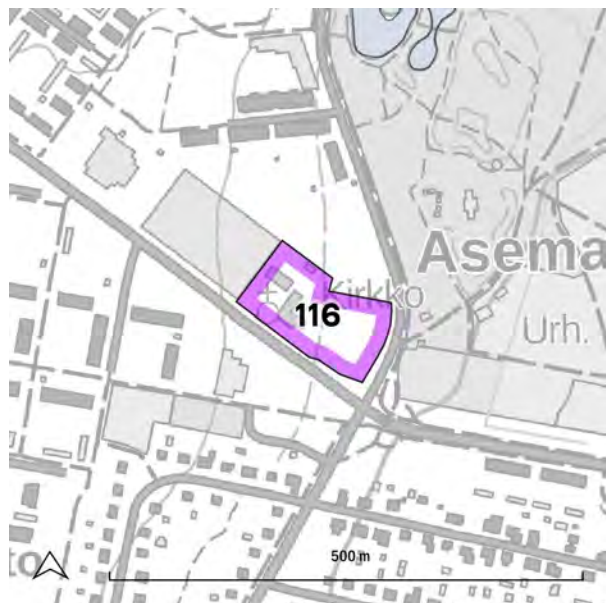
115 Ortodoksikirkko

Teksti täydentyy

116 Launeen kirkko

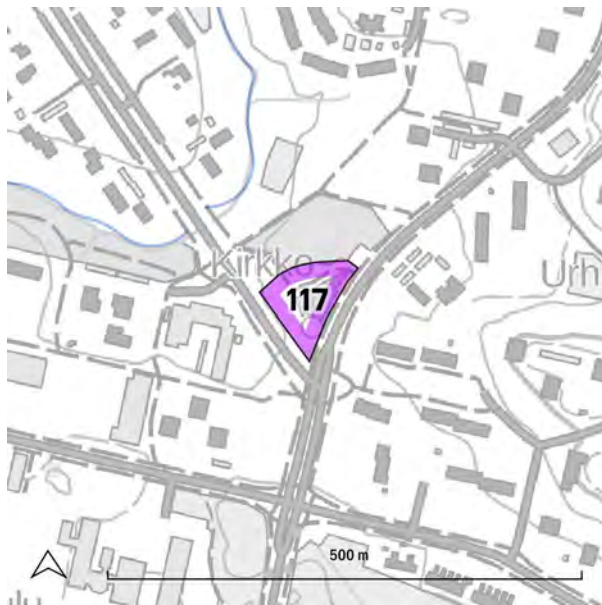

Teksti täydentyy

117 Mukkulan kirkko

Teksti täydentyy

118 Joutjärven kirkko

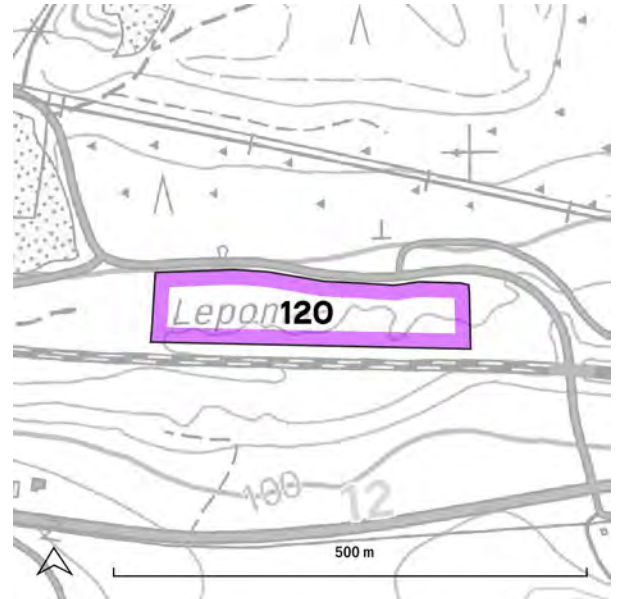

Teksti täydentyy

119 Radanrakentajien hautausmaa, Lahti

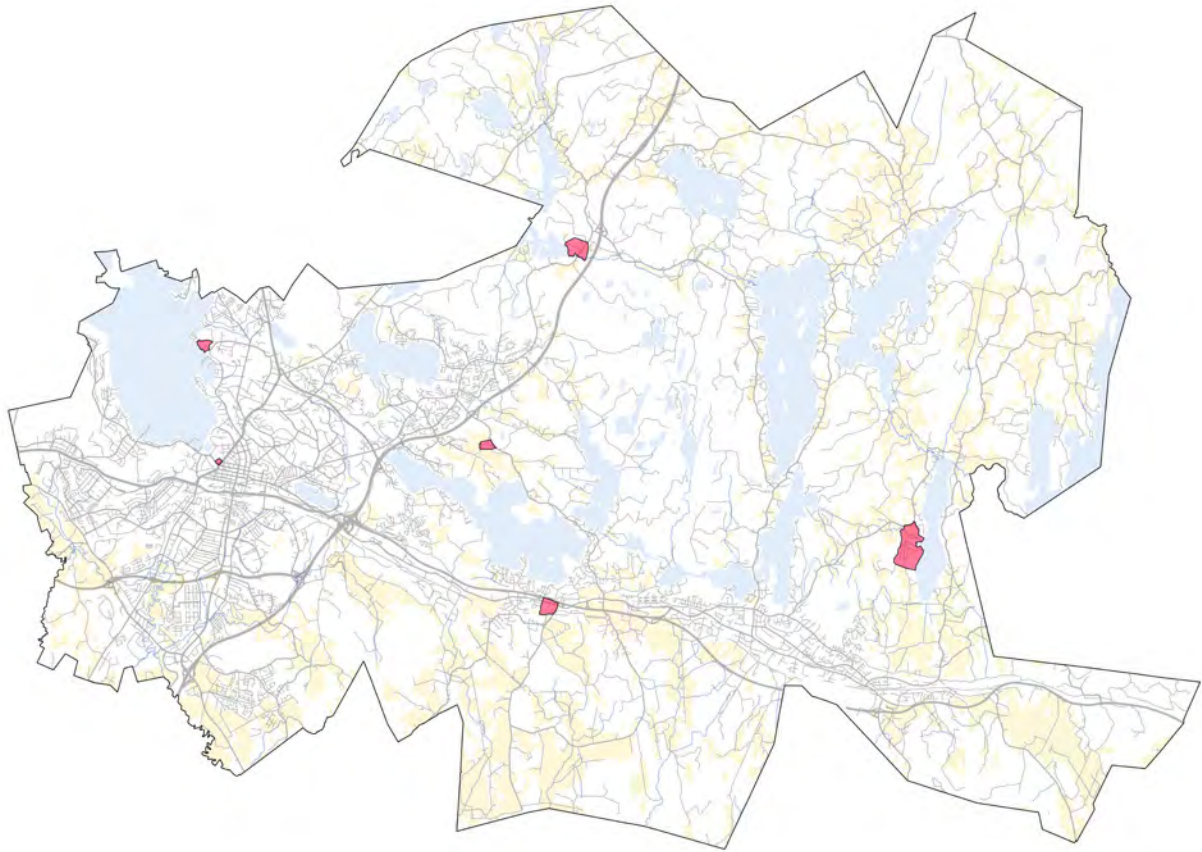
120 Radanrakentajien hautausmaa, Nastola

Teksti täydentyy

KARTANOMILJÖÖT

Kohteiden arvoluokat:

historiallinen arvo

maisemakuvallinen arvo

maisema-arkkitehtoninen arvo

symboli- ja identiteettiarvo

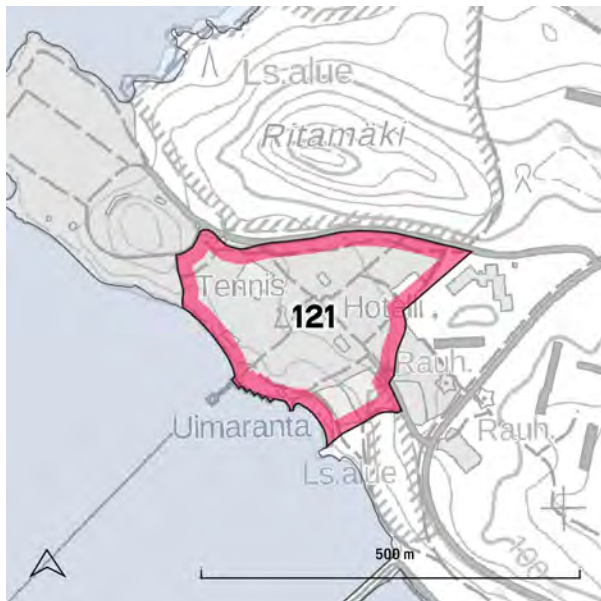
Kartanot ovat merkityksellisiä ympäristöjä niin rakennusperinnön kuin maisema-arvojen kannalta

Kartanoihin liittyy usein hyvin suunniteltu puutarha sekä laajempi viheralue

Osa alueista on yksityisiä ja osa julkisessa käytössä

Alueilla on historiallista, maisemakuvallista, maisema-arkkitehtonista, kasvilajistollista sekä symboli- ja identiteettiarvoa

121 Mukkulan kartano

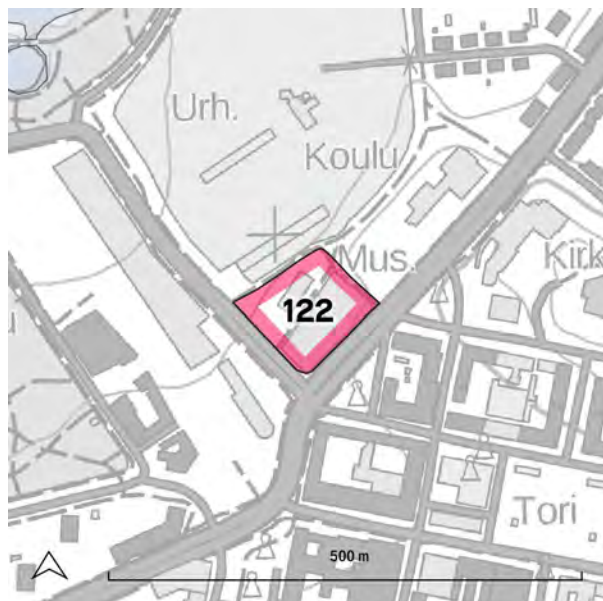

Teksti täydentyy

122 Lahden kartano

Teksti täydentyy

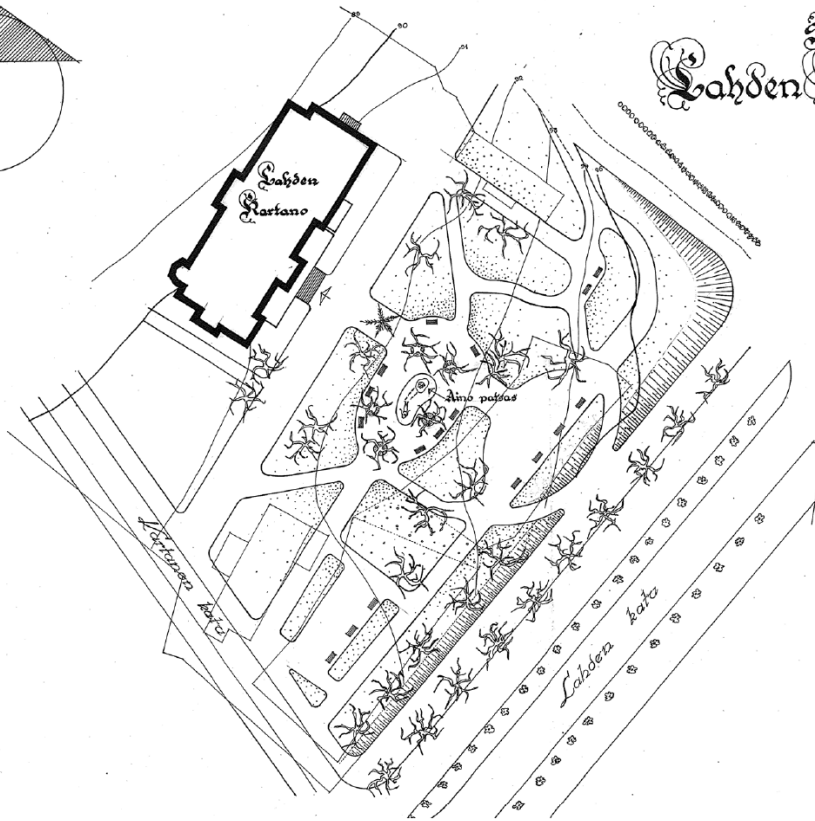
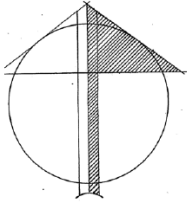

"Aino patsaan"

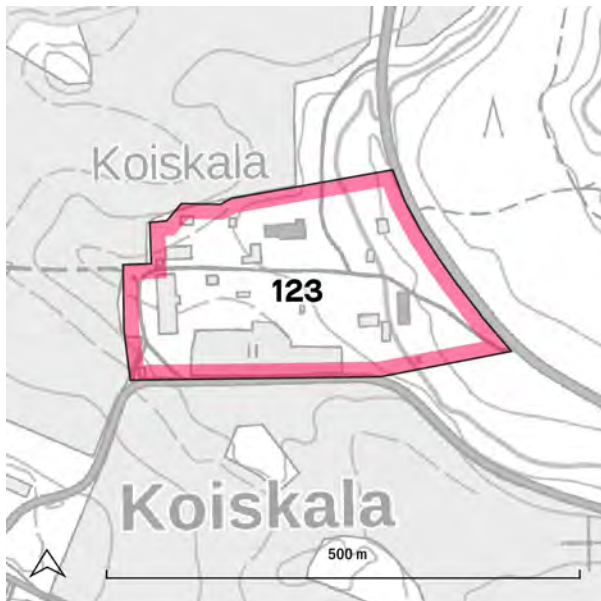
sijoitusehdotus

Lahden Rantanon puistoon

1:500

123 Koiskalan kartano

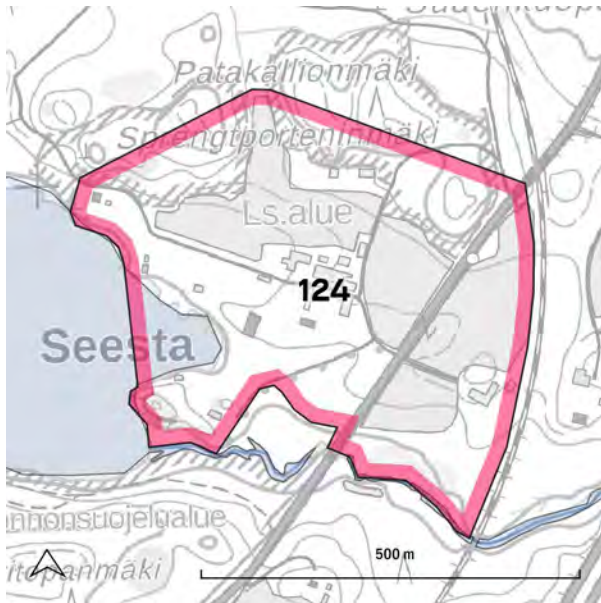

Teksti täydentyy

124 Seestan kartanomiljö

Teksti täydentyy

125 Erstan kartano

Teksti täydentyy

126 Toivonojan kartano

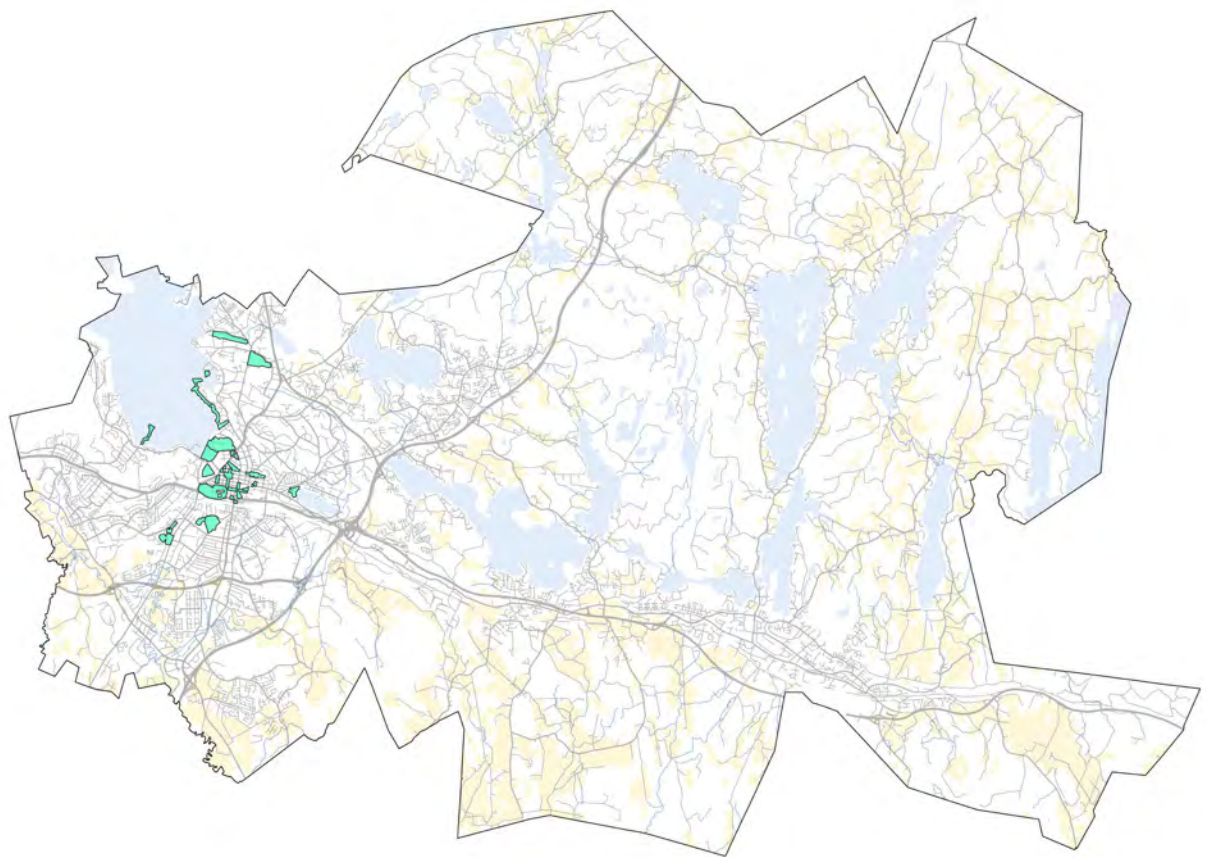

Teksti täydentyy

PUISTOHISTORIALLISTE TAI KAUPUNKIRAKEN- TEELLISESTI ARVOKKAAT VIHERALUEET

Kohteiden arvoluokat:

historiallinen arvo

kaupunkirakenteellinen arvo

maisema-arkkitehtoninen arvo

symboli- ja identiteettiarvo

Kohteet sijoittuvat Lahden keskustaan ja lähialueille

Alueet ovat pääasiassa puistoja, viheralueita ja julkisia piha-alueita

Puistot edustavat eri aikakausien suunnitteluperiaatteita

Tiiviissä kaupunkikeskustassa puistoilla on suuri merkitys kaupunkivihreän edistäjinä

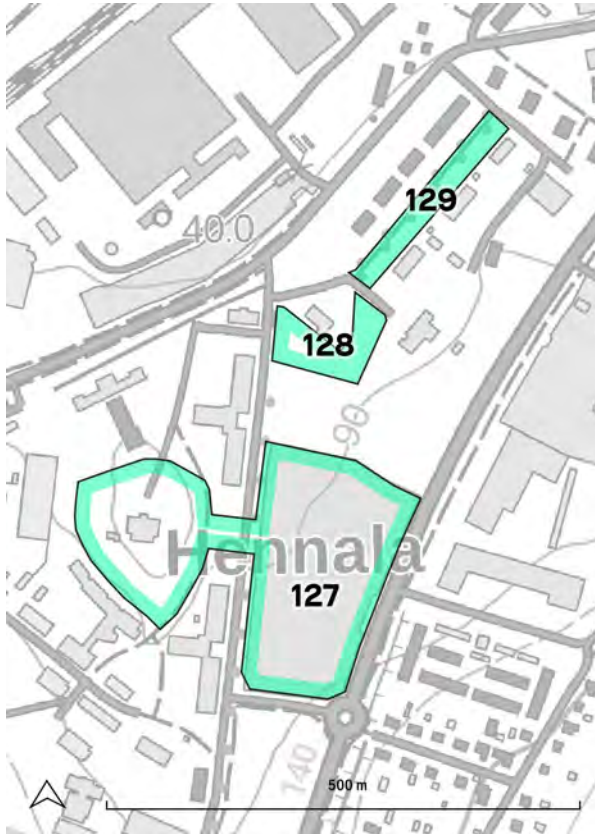
Alueilla on historiallista, kaupunkirakenteellista, maisema-arkkitehtonista, kasvilajistollista sekä symboli- ja identiteettiarvoa

127 Kunniakukkula ja Lippukenttä

128 Komentajanpuisto

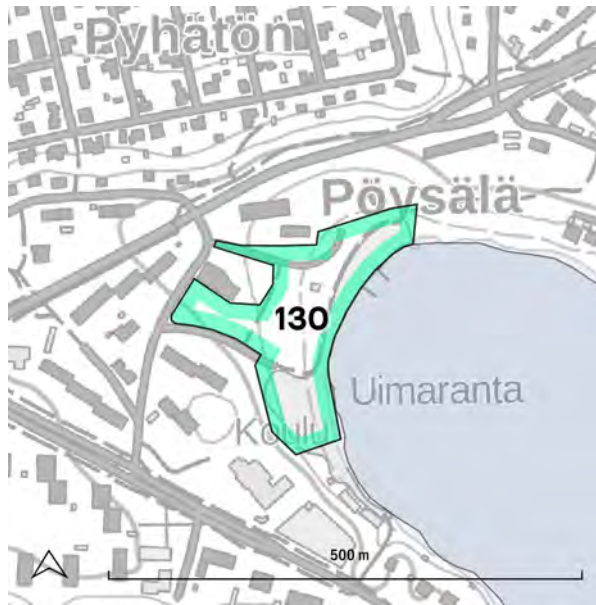
129 Kasarminpuisto

Teksti täydentyy

130 Möysän uimaranta

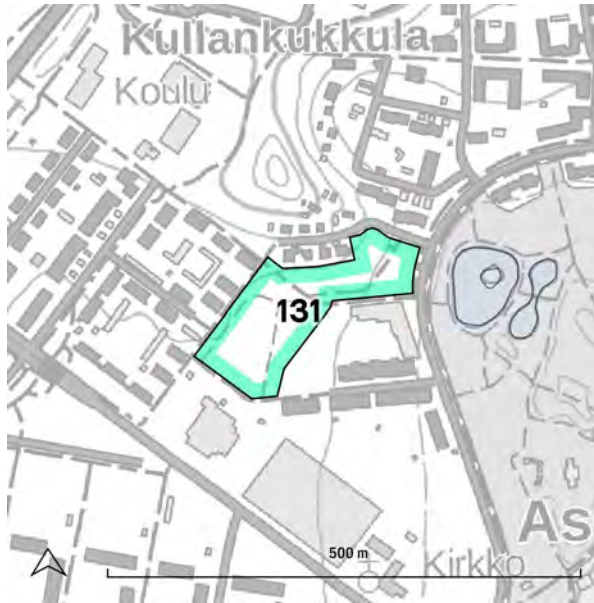

Teksti täydentyy

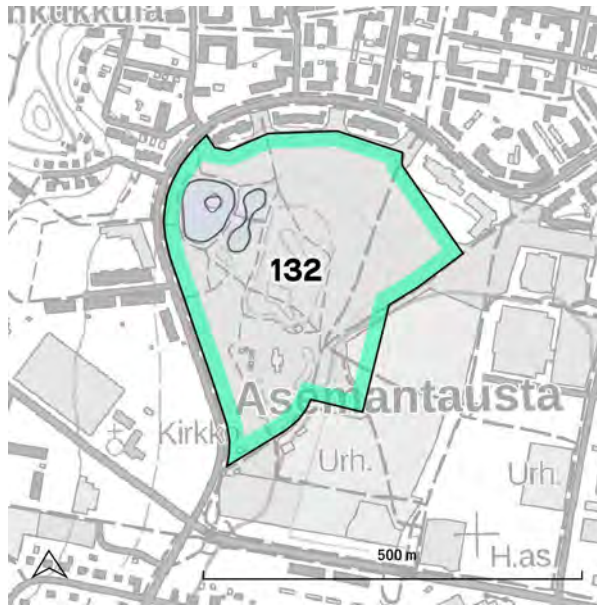

131 Illinanpuisto ja Ruopanpuisto

Teksti täydentyy

132 Launeen keskuspuisto

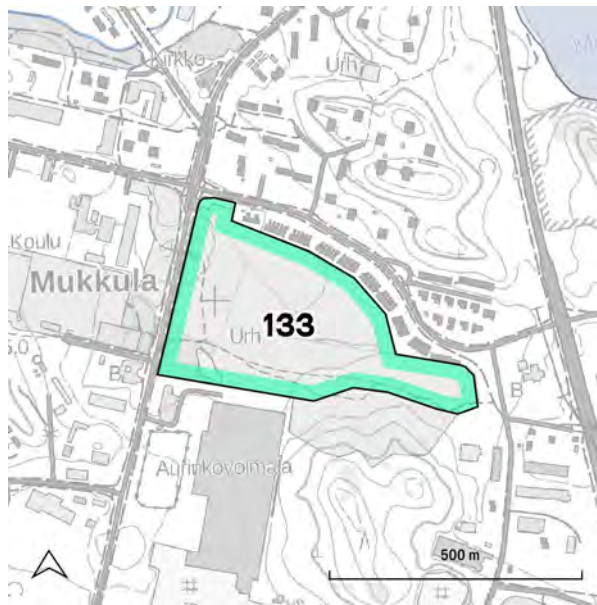

Teksti täydentyy

133 Mukkulanpuisto

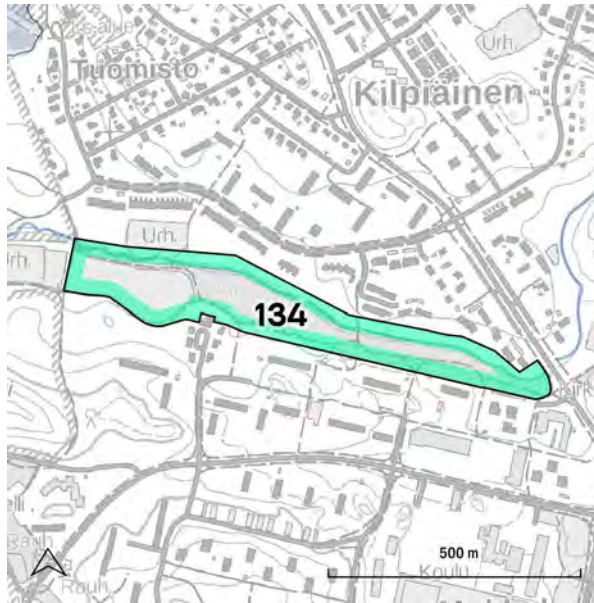

Teksti täydentyy

134 Merrasojanpuisto

Teksti täydentyy

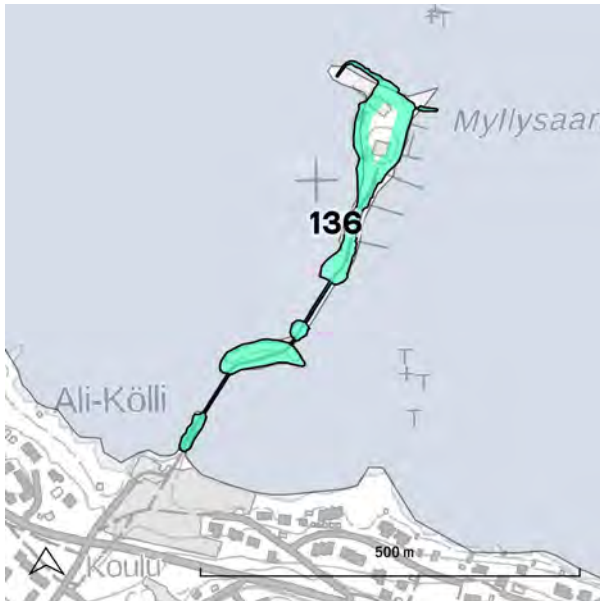

135 Kahvisaari

Teksti täydentyy

136 Myllysaari

Teksti täydentyy

137 Ruoriniemen rantapuistot 138 Sahanpuisto ja Ankkurin rantapromenadi

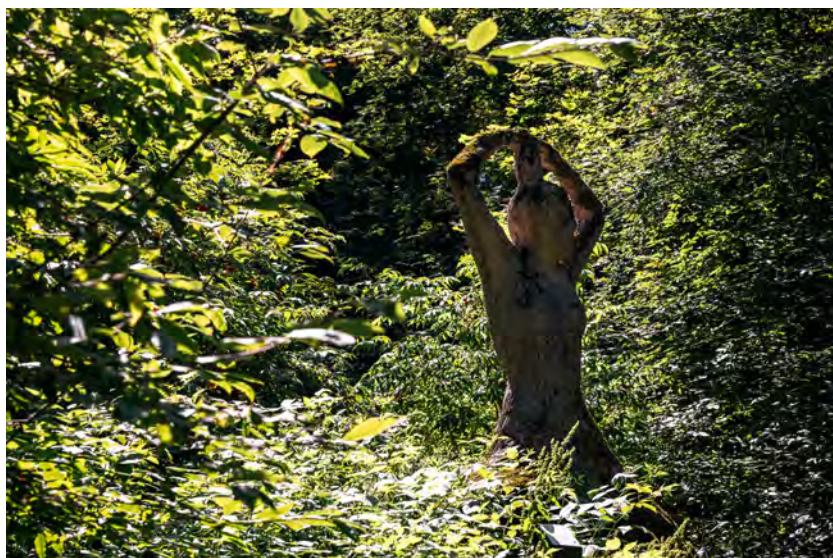
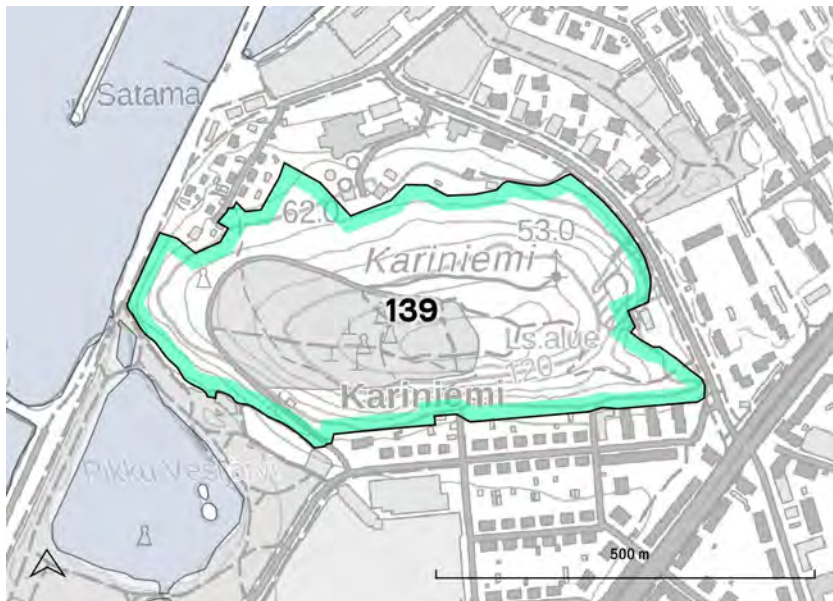
Teksti täydentyy

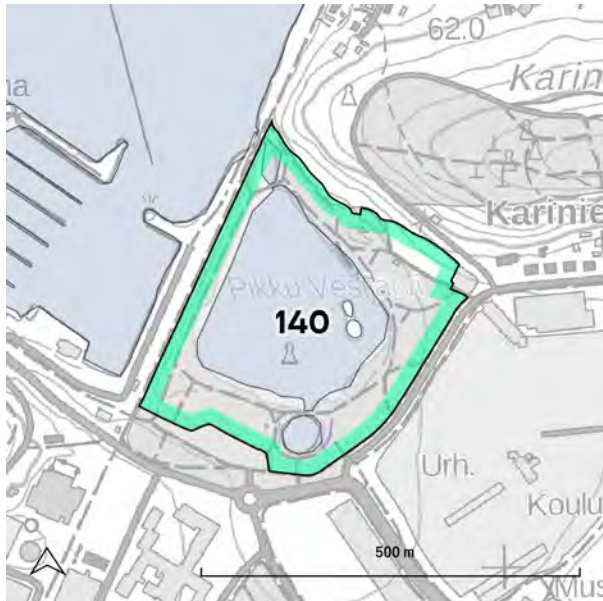
139 Kariniemenmäki

Teksti täydentyy

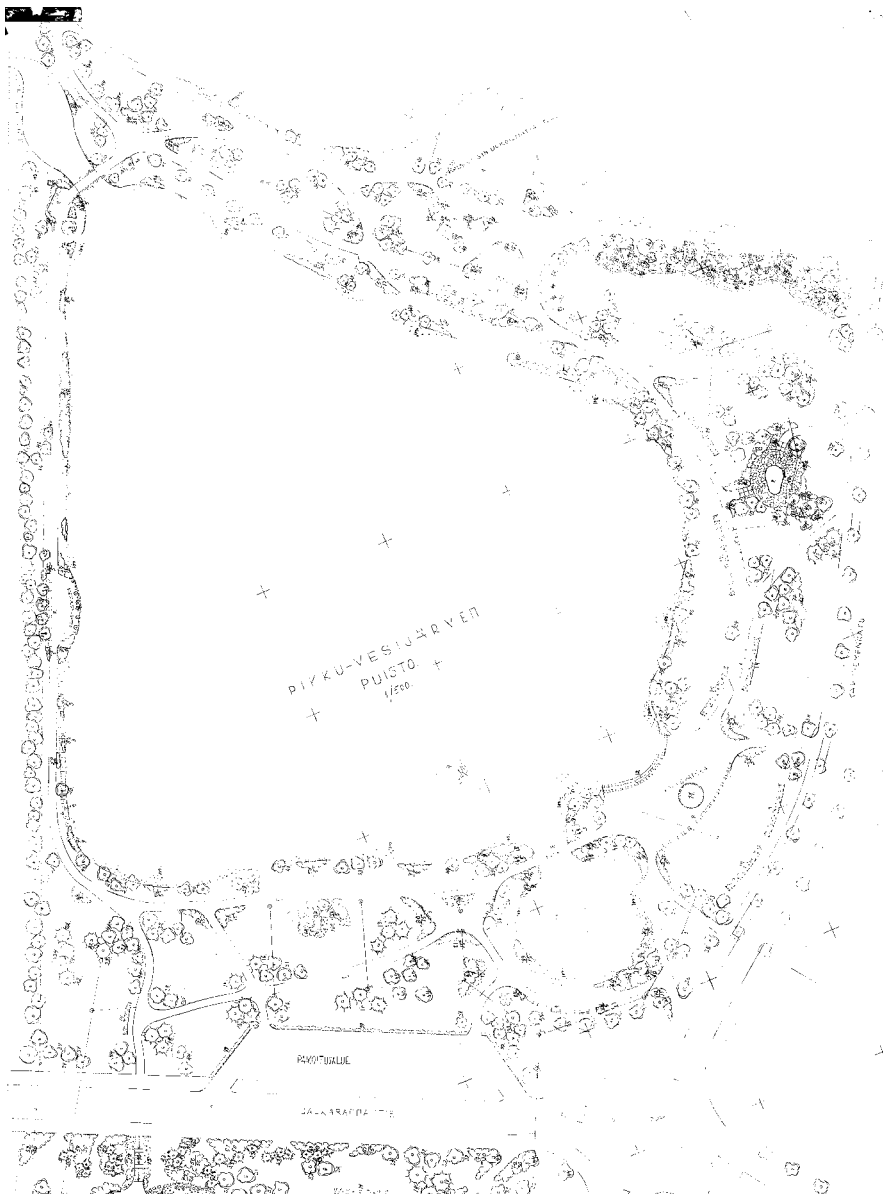

140 Pikku-Vesijärven puisto

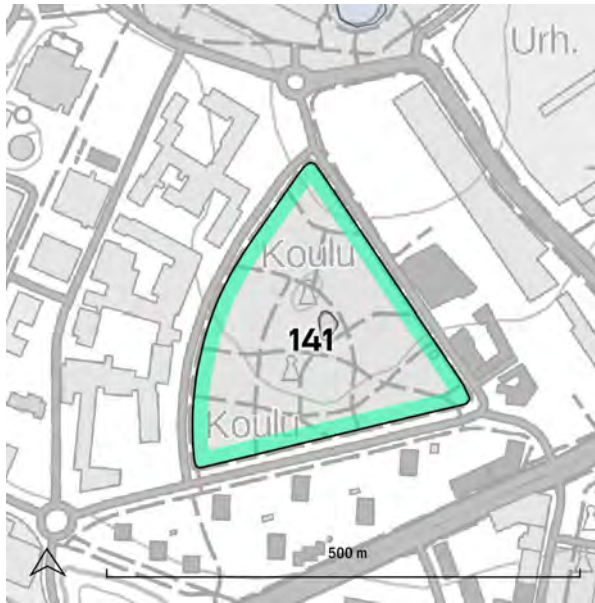

Teksti täydentyy

141 Fellmannipuisto

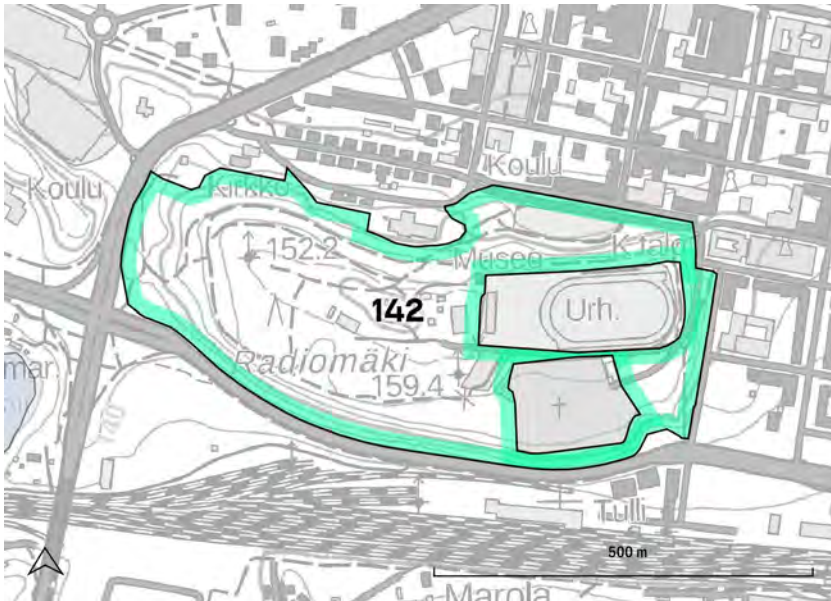
Teksti täydentyy

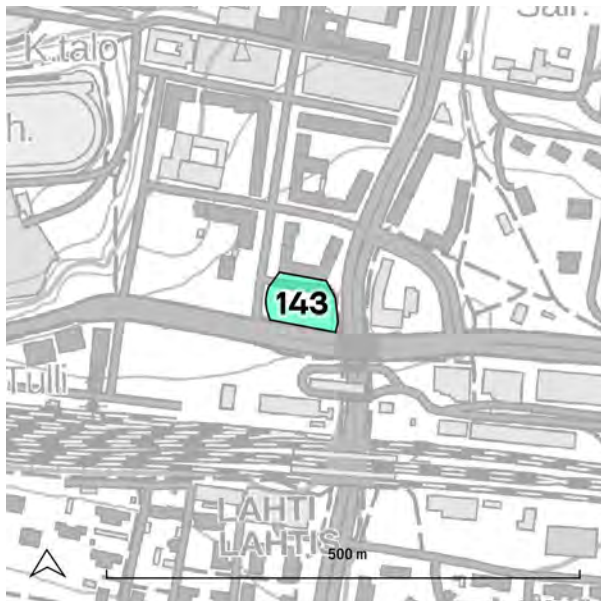
142 Radiomäen virkistysalue

Teksti täydentyy

143 Marskinaukio

Teksti täydentyy

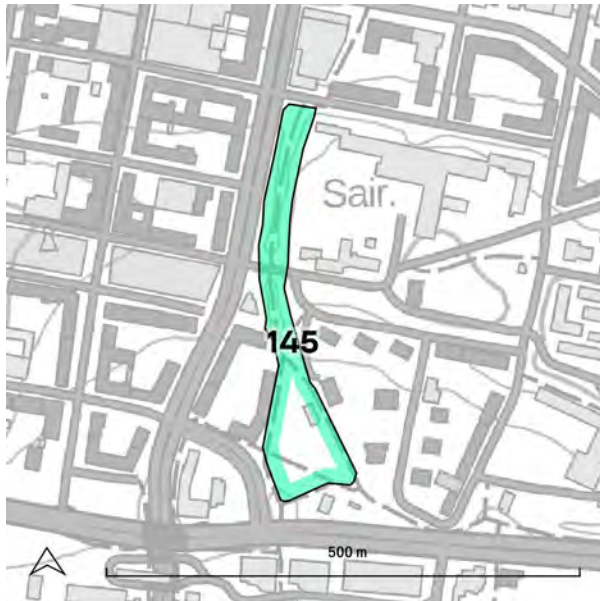
144 Asemapälliköntalon pihapiiri

Teksti täydentyy

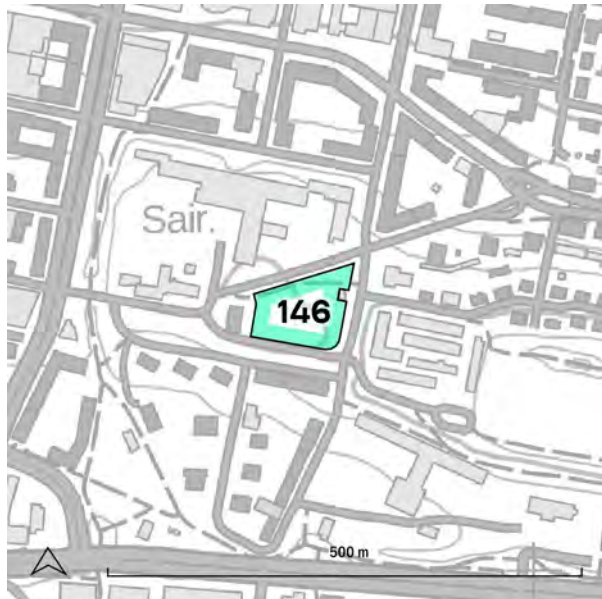
145 Loviisanpässinraitti ja leikkipuisto

Teksti täydentyy

146 Sairaalapuisto

Teksti täydentyy

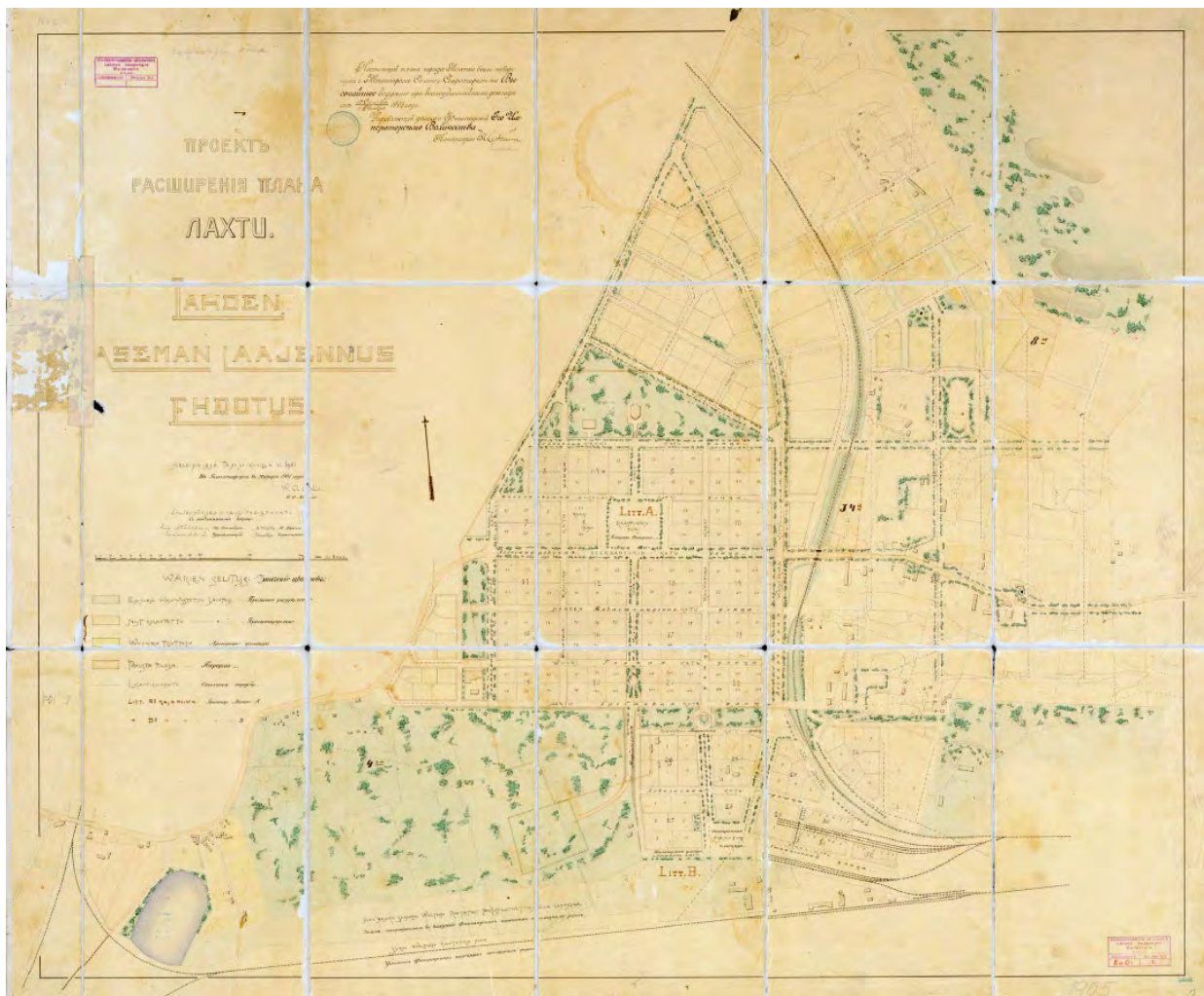

147 Kaupungintalonpuisto

148 Yrjönpuisto

Teksti täydentyy

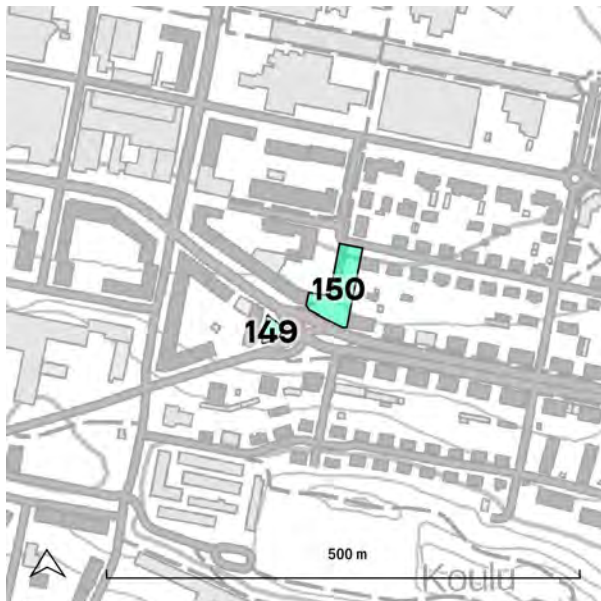

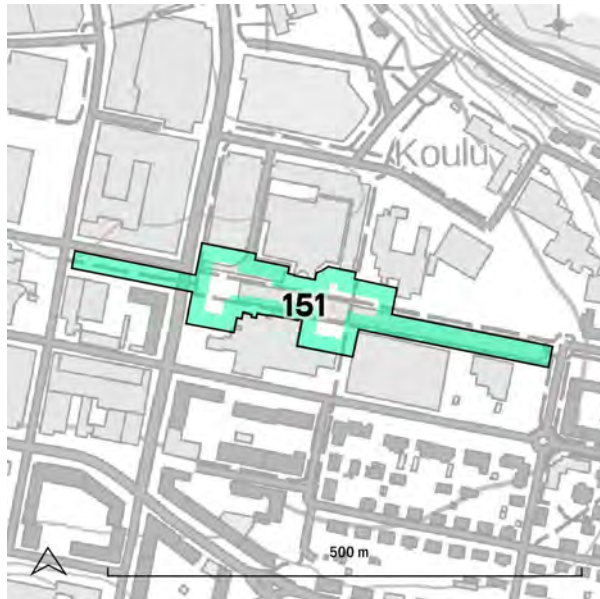
149 Oikoportti

150 Ainon puisto

Teksti täydentyy

151 Kirkkokadun puistoakseli

Teksti täydentyy

152 Pihapuisto

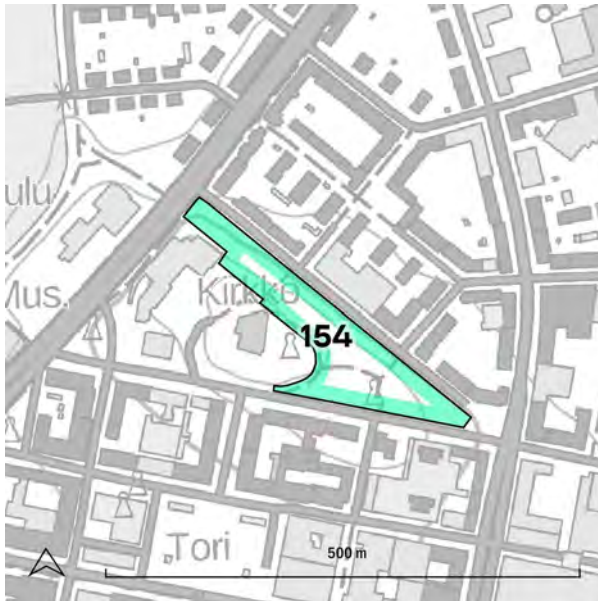
153 Karihovinpuisto

Teksti täydentyy

154 Kirkkopuisto

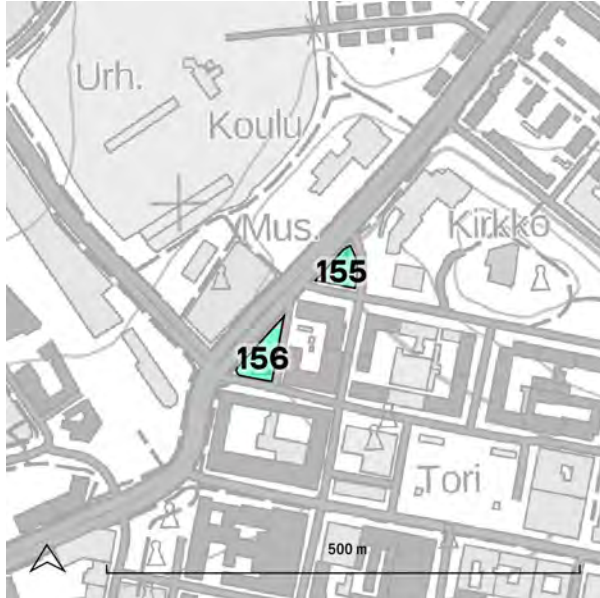

Teksti täydentyy

155 Koulupuisto

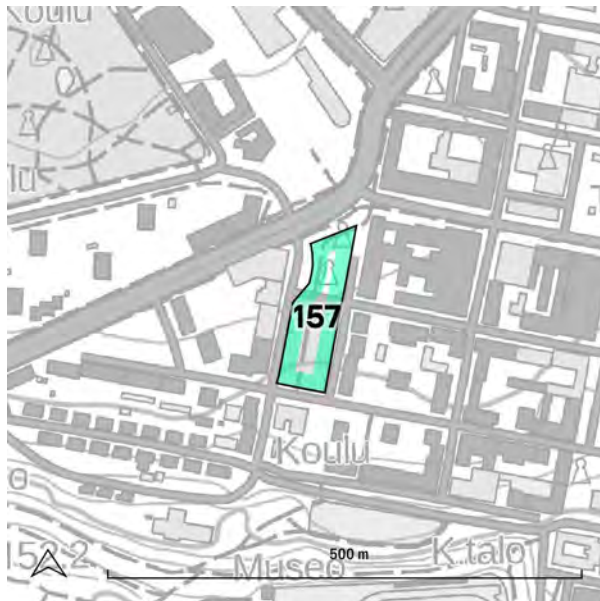
156 Kalmaripuisto

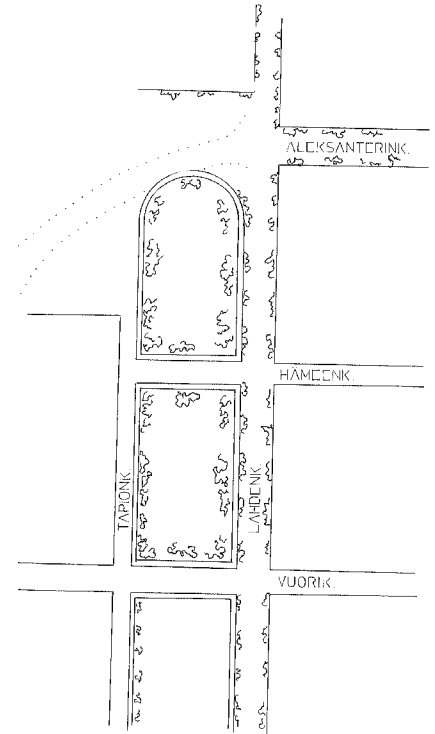
Teksti täydentyy

157 Erkonpuisto ja Paasikivenpuisto

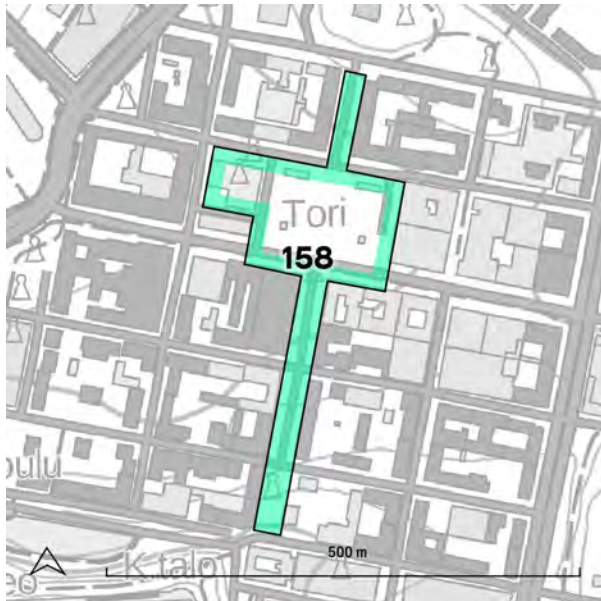
Teksti täydentyy

1.11.1905

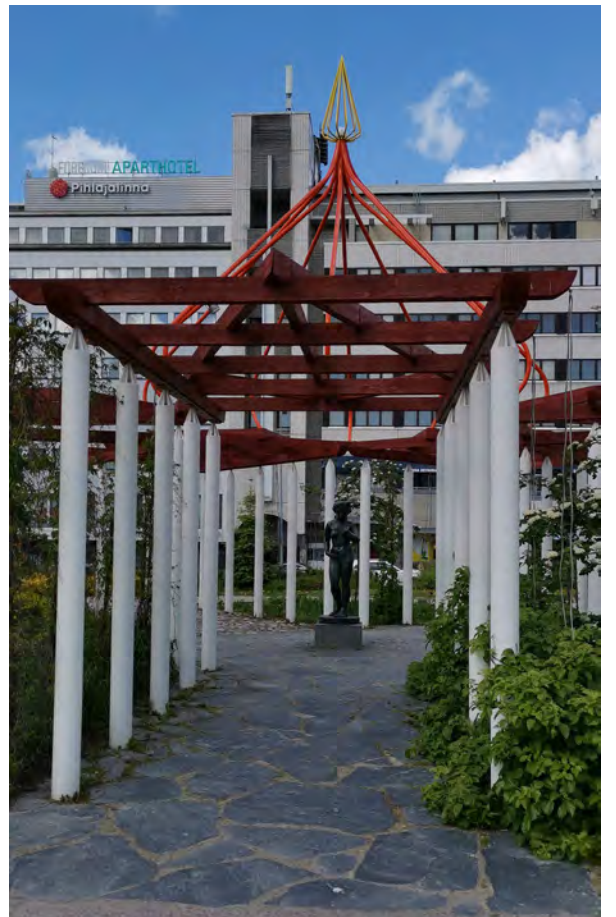
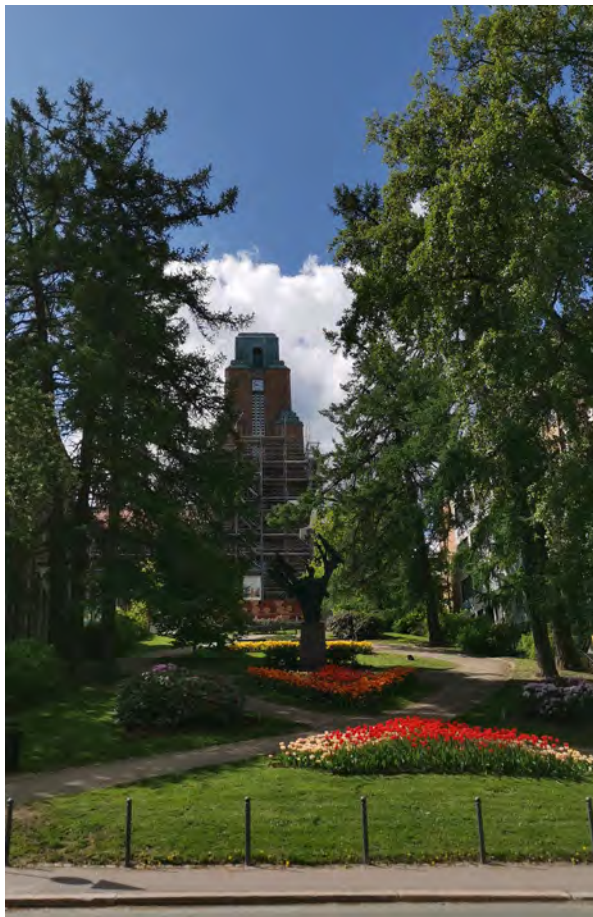
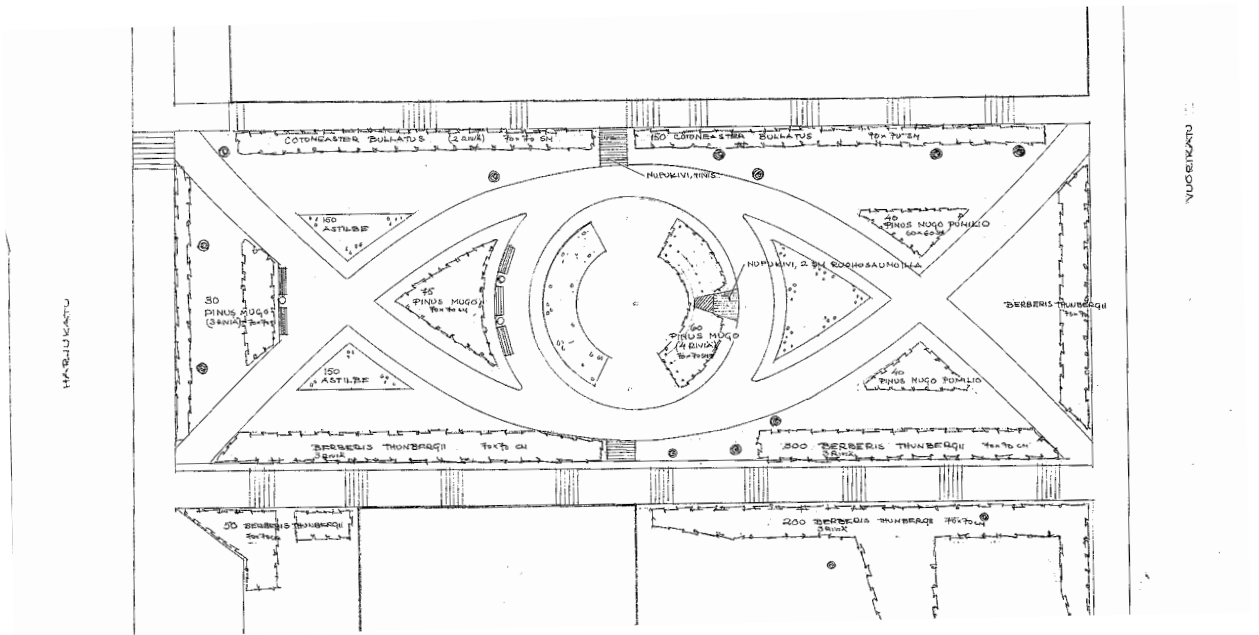

158 Mariankadun akseli, Kauppatori ja Alatori

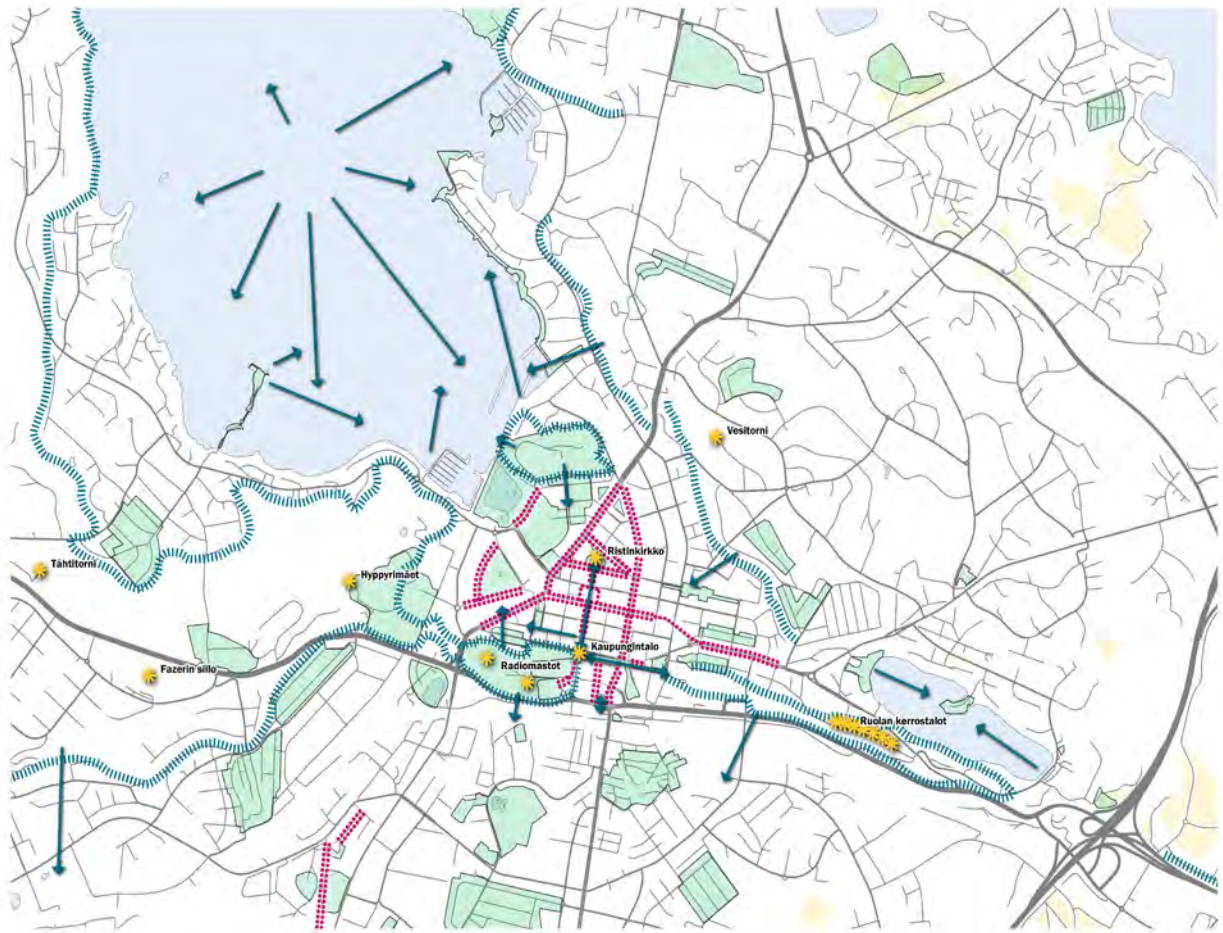

Teksti täydentyy

LAHDEN IDENTITEETIN KANNALTA MERKITTÄVÄ SILHUETTI, NÄKYMÄ TAI MAAMERKKI, KATUPUU- JAKSOT

Kohteiden arvoluokat:

historiallinen arvo

kaupunkirakenteellinen arvo

maisemakuvallinen arvo

symboli- ja identiteettiarvo

Kohteiden osalta on rajattu tarkastelualue koskemaan Lahden keskustan ja Nastolan kirkonkylän alueita

Merkittävät maamerkit ja näkymät niille tai muuhun kaupunkirakenteeseen

Salpausselkä ja keskustaa rajaavat muut selänteet muodostavat merkittävän silhuetin sekä järveltä katsoen että etelän suunnasta

Lahden keskustan alueella katupuut ovat merkittävä osa viherrakennetta

Alueilla on kaupunkirakenteellista, maisemakuvallista sekä symboli- ja identiteettiarvoa

Maamerkit

- Ursan tähtitorni
- Fazerin siilo
- Hyppyrimäet
- Radiomastot
- Kaupungintalo
- Ristinkirkko
- Lahden vesitorni
- Ruolan kerrostalot
- Luhdan toimistotalo
- Nastolan kirkko

Silhuetit

- Salpausselkä (koko matkalta vai vain selvästi erottuvat osat?)
- Kariniemenmäki
- Radiomäki
- Niemen kalliot
- Ritämäki ja Haapalanmäki
- Vanhankartanonmäki

Teksti täydentyy

Merkitävät näkymät

- Näkymät Vesijärveltä keskustaan
- Näkymä Radiomäeltä etelään
- Näkymät Salpausselältä etelään ja pohjoiseen
- Mariankadun akseli
- Kaupungintalonpuiston akseli
- Näkymä Mustankallionmäeltä keskustaan
- Näkymä Niemenkallioilta

Kaupunkikuvallisesti merkitävät katupuujaksot

- Kariniemenkatu
- Sthålbberginkatu
- Paasikivenkatu
- Hollolankatu
- Lahdenkatu
- Päijänteenkatu
- Väinö Hovilan puistotie
- Mariankatu
- Aleksanterinkatu
- Vesijärvenkatu
- Kauppatori
- Karjalankatu
- Radiomäenkatu
- Rautatienkatu
- Harjukatu

LÄHTEET

1. Uronen Carita 2002. Okeroisten kulttuurimaisema. Historiallinen kehitys ja maiseman kehittämis- ja hoito-ohjeet. Lahden ammattikorkeakoulu. Miljösuunnittelun opinnäytetyö.
2. Wager Henrik 2006. Päijät-Hämeen rakennettu kulttuuriympäristö. Päijät-Hämeen liitto. A159. https://paijat-hame.fi/wp-content/uploads/2020/11/Paijat_hameen_rakennettu_kulttuuriymparisto_A159pdf.pdf
3. Niskanen Riitta 2000. Selvitys Lahden kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kohteista. Lahden kaupunginmuseo.
4. Eitsi Eeva, Vauhkonen Marko 2007. Renkomäen osayleiskaava-alueen luonto ja maisema. Ympäristösuunnittelu OK, Ympäristösuunnittelu Enviro Oy, Lahden kaupunki.
5. Siitonen Mikko 2006. Villähde - Koiskalan osayleiskaavan luonto- ja maisemaselvitys. Karttaako Oy, Nastolan kunta.
6. Museovirasto. Kulttuuriympäristön palveluikkuna. <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>
7. Mäkelä Anneli 1979, 1982, 1991. Nastolan historia I-III. Nastolan kunta.
8. Lahden kaupunki 2020. Nastolan kulttuuriympäristöselvitys.
9. Ahola Teija 2005. Nastolan rakennusinventointitiedot / taustatiedot, julkaisematon aineisto. Nastolan kunta.
10. Silvast Maria 2020. Orrilanmäen maisema. Maisematarkastelu. Lahden kaupunki.
11. Vuorinen Lotta 2005. Koiskalan kartanon kulttuurimaisema. Lahden ammattikorkeakoulu. Miljösuunnittelun opinnäytetyö.
12. Ramboll Oy 2007. Hollolan, Heinlamin ja Luoteis-Nastolan osayleiskaava-alueiden luonto-, maisema- ja kulttuurihistoriaselvitys. Nastolan kunta, Hollolan kunta.
13. Museovirasto. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx
14. Kärkkäinen Sinikka 2017. Selvitys Yli-sen Viipurintien linjauksista Päijät-Hämeessä. Lahden kaupunginmuseo. Päijät-Hämeen maakuntamuseo.
15. Tiainen T., Takala H. 2014. Uudenkylän osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi. Päijät-Hämeen maakuntamuseo. Nastolan kunta.
16. Maanmittauslaitoksen historialliset ilmakuvat. Paikkatietoikkuna. <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/>
17. Arrevaara E., Uronen C., Vuorinen T. 2006. Päijät-Hämeen maisemaselvitys. Lahden ammattikorkeakoulu. Päijät-Hämeen liitto. Hämeen ympäristökeskus.
18. Suuri maatilakirja V Hämeen lääni 1964.
19. Ramboll Finland Oy 2019. Niittyverkostonselvitys. Lahden kaupunki.
20. Lahden tekninen virasto / Maankäyttö 1998. Enonsaaren osayleiskaavoitus. Liitejulkaisu 1. Suunnittelun lähtökohdat. Tekninen lautakunta 25.8.1998 / 329§
21. Niskanen Riitta 2015. Ihanuuden tähden, lahtelaisten puistoja ja puutarhoja. Lahden historiallisen museon julkaisuja 6
22. Silvast Maria 2017. Rakentamista-paohjeet, Tornator II, kortteli 27052, tontti 1. Asemakaavan muutos A-2673, Lahden kaupunki.
23. Lahden kaupunki 2023. Paikkatietoaineistot.
24. Silvast Maria 2020. Joutjärven maisemaselvitys. Lahden kaupunki.
25. Rope Maija 2000. Maiseman taa, Kariston maisemaselvitys. Lahden kaupunki.
26. Ahola Teija 2008. Villähde - Koiskalan osayleiskaavan pohjoisosan kulttuuriympäristöselvitys. Koiskala sekä Kärkjärven ja Kukkasjoen ympäristö. Nastolan kunta.
27. Ahola Teija 2003. Iso-Kukkanen, Salajärvi ja Ruuhijärvi rantayleiskaava, rakennettu ympäristö -raportti. Nastolan kunta.

28. Sullström R., Sulsström E., Liimatainen V., Huttunen S. 2019. Alue Alasenjärven "takana".
29. Mäkelä Anneli 1976. Nastolan historia Talonhaltijaluettelo. Nastolan kunta.
30. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Suomalaisen kirjallisuuden seura 2012.
31. Kansallisarkiston digitaaliset aineistot. Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma).
32. Hovi Antti 2000. Päijät-Hämeen perinnemaisemat. Hämeen ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 190.
33. Enviro Oy 2023. Lahden luonnonsuojeluohjelma 2023-2030. Kaupungin maille esitetyt kohteet. Luonnos 13.2.2023.
34. Hovi A., Lahelma A., Siltala M. 2001. Matka Päijät-Hämeen perinnemaisemiin ja esihistoriaan.
35. Kekki I., Metsänen T. 2022. Vanhan kartanonmäen perinnebiotoopin hoitosuunnitelma 2022. Luontoselvitys Metsänen, Lahden kaupunki.
36. Valtakunnallisen perinnebiotooppi-inventoinnin kohdekortit Lahden alueelta. 2021. Hämeen ELY-keskus.
37. Kiuru Anna 2002. Ahonlaitaan. Lahden perinnebiotoopit. Lahden kaupunki.
38. Kekki I., Metsänen T. 2022. Lahden Takkulan niityn hoitosuunnitelma 2022. Luontoselvitys Metsänen, Lahden kaupunki.
39. Makkonen Henna 2022. Lahden Paakkolanmäen hoitosuunnitelma 2022. Faunatican raportteja 32/2022. Faunatica Oy, Lahden kaupunki.

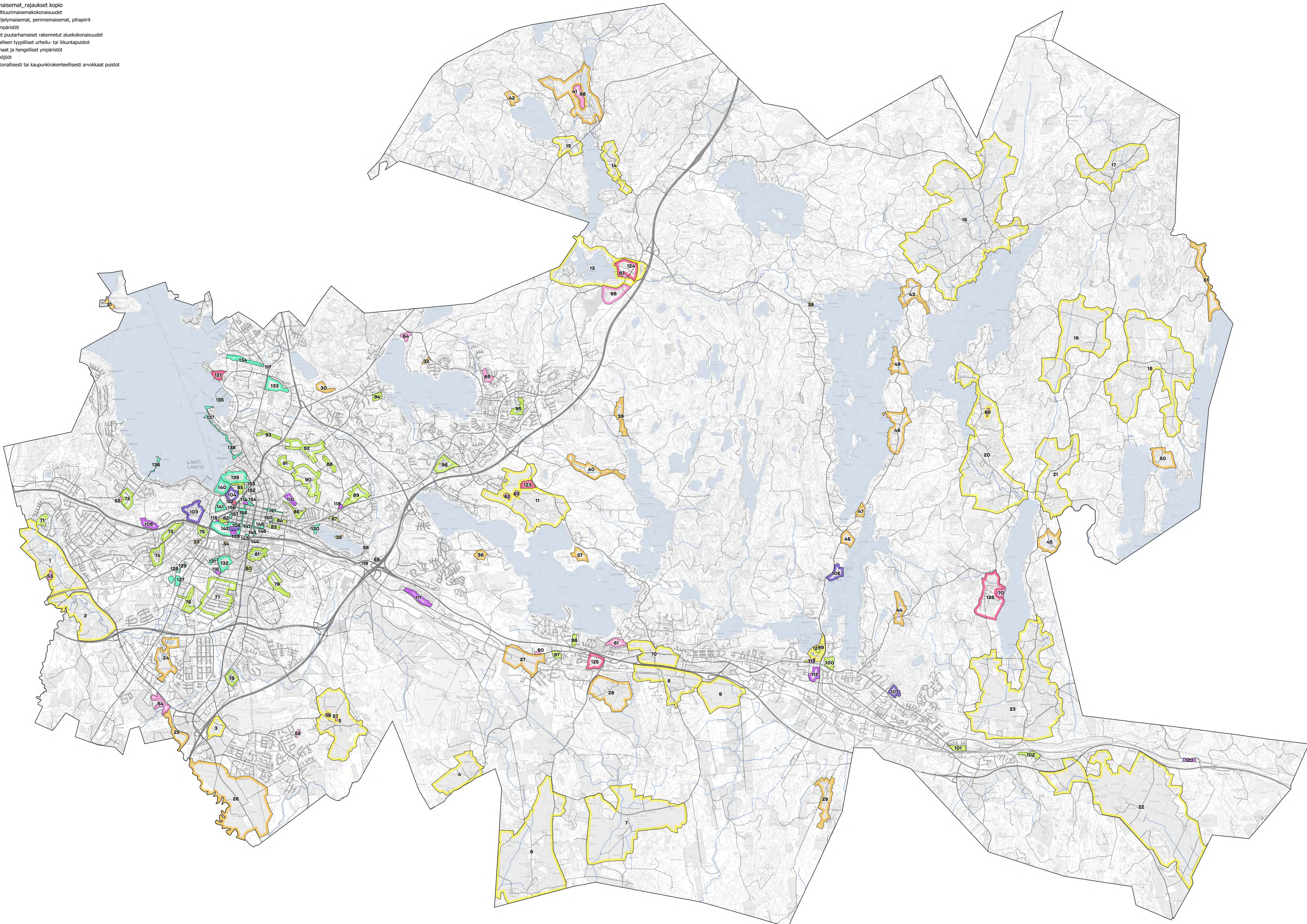
LIITTEET

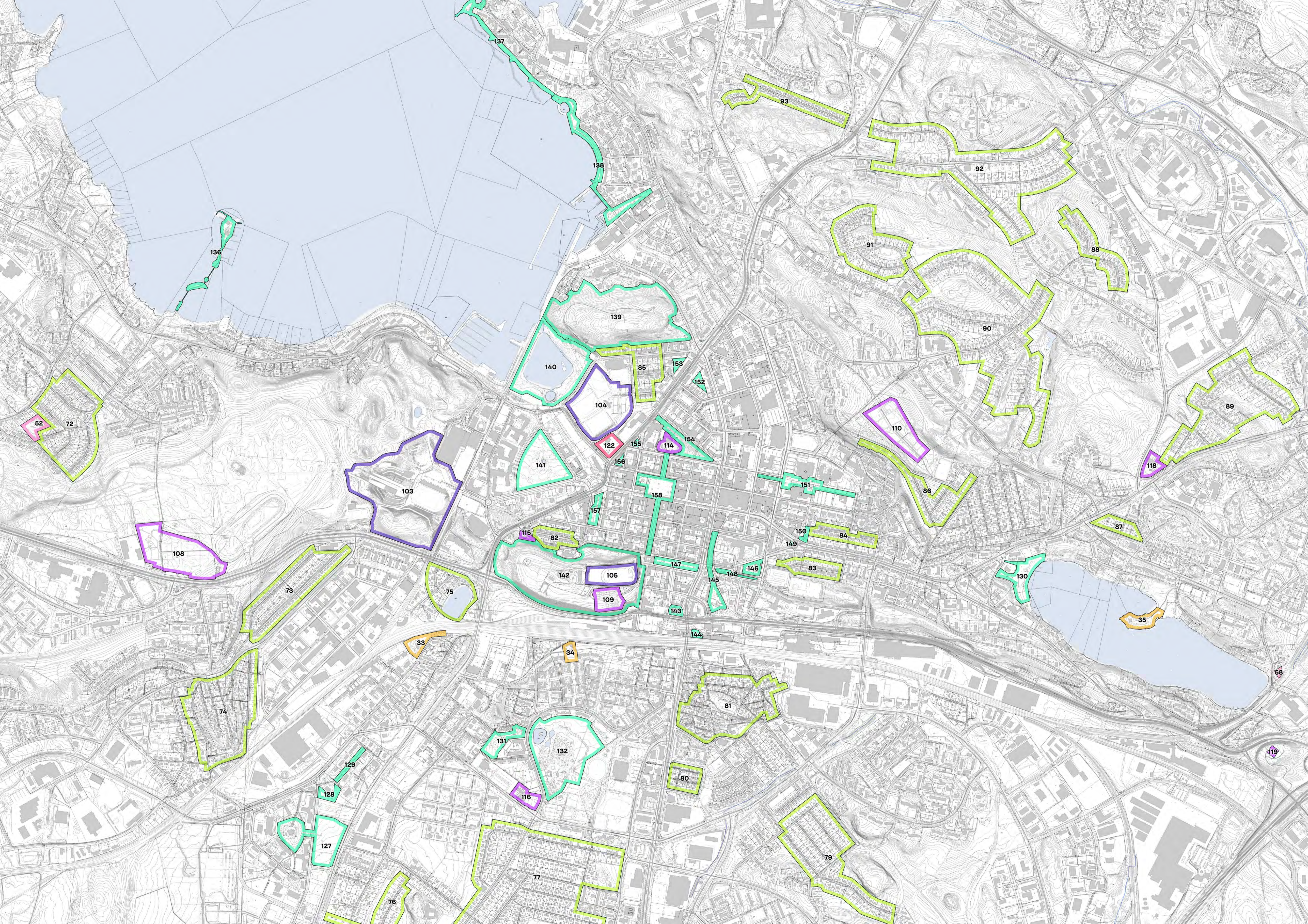
Kartta 1: Paikallisesti arvokkaat kulttuuri-
maisemat - koko Lahti

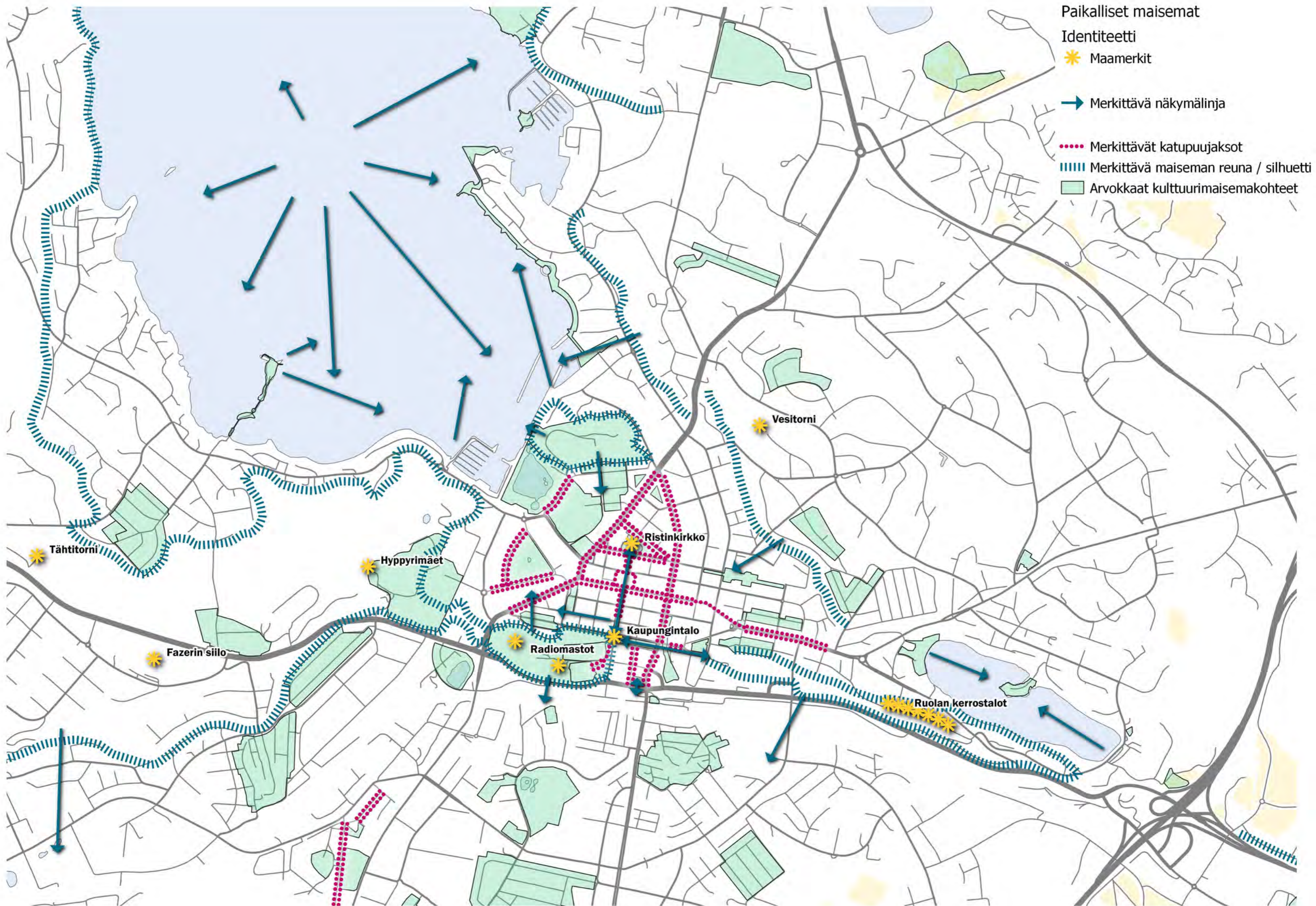
Kartta 2: Paikallisesti arvokkaat kulttuuri-
maisemat - Lahden keskusta-alue

Kartta 3: Arvokkaat näkymät, maamerkit
ym. - Lahden keskusta-alue

- Paikalliset maisemat rajaukset kopio
- Kylien kulttuurimaisemakokonaisuudet
 - Vanhat viljelymaisemat, perinnemaisemat, pihapiirit
 - Perinneympäristöt
 - Yhtenäiset puutarhamaiset rakennetut aluekokonaisuudet
 - Aikakaudelleen tyypilliset urheilu- tai liikuntapaistot
 - Hautausmaat ja hengelliset ympäristöt
 - Kartanomiljööt
 - Puistohistoriallisesti tai kaupunkirakenteellisesti arvokkaat puistot

Paikalliset maisemat

Identiteetti

★ Maamerkit

➔ Merkittävä näkymälinja

⋯ Merkittävät katupuujaaksot

▤ Merkittävä maiseman reuna / silhuetti

■ Arvokkaat kulttuurimaisemakohteet

Tähtitorni

Fazerin sillo

Hyppyrimäet

Radiomastot

Kaupungintalo

Ristinkirkko

Vesitorni

Ruolan kerrostalot